



# Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>



This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

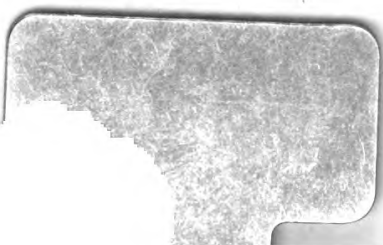




600010162G

32.

329.







**GEORGIO HENRICO**

**BERNSTENIO**

**PRAECEPTORI MEO.**

---



**GREGORII BARHEBRAEI**

**SCHOLIA**

**IN PSALMUM QUINTUM ET  
DECIMUM OCTAVUM**

**E**

**CODICIS BIBLIOTHECAE BODLEIANAE APOGRAPHO  
BERNSTENIANO EDIDIT INTERPRETATUS EST  
ET ANNOTATIONIBUS PROLEGOMENISQUE  
INSTRUXIT**

***IOAN. THEOPH. GUIL. HENRICUS RHODE.***



---

**VRATISLAVIAE**

**VENDUNT MAYER ET SOCIUS.**

**MDCCXXXII.**

**329.**





252

## PROOEMIUM.

---

Scholorum a *Gregorio Barhebraeo* in Psalmos conscriptorum specimina cum prolegomenis de opera ac studio ab eo in codice sacro, quem critice et hermeneutice tractaret, collocatis in lucem emissurus, si quid inde emolumenti atque incrementi litteris orientalibus attulero, summam ea ex re mihi percipiendam voluptatem grato semper animo acceptam referam Viro Celeberrimo, praeceptori egregie de me merito, *G. H. Bernstenio*. Is enim V. S. V. benignius sentiens de exigua mea facultate non solum ad hanc provinciam me adduxit suscipiendam, sed etiam insigni cum liberalitate hunc in finem copiam mihi dedit scholorum Barhebraei ad Ps. V. et XVIII e cod. bibliothecae Bodleianae Oxoniensi a se exscriptorum, ac praeterea multum me adiuvit verbo et facto. Quae quidem quamvis

satis essent magna ad acrius hac in re elaborandum, accesserunt tamen alia quaedam, quae ut inceptam illam ad finem perducerem eiusque difficultati studium animumque promptum opponerem, admodum me moverunt. Contemplatus enim paucitatem eorum, quae hucusque in universum de litteris Syriacis sacris et praesertim de eorum interpretibus S. S. in lucem essent prolata, haud inanem capere mihi videbar laborem, si qua adderem iis utpote ad historiam interpretationis biblicae et textus inprimis interpretationis simplicis pariter atque ad aetatis, qua viri illi vixerunt, indolem accuratius cognoscendam haud parum valentibus. Deinde vero de Barhebraeo ipso in praestantissimis Syrorum ingeniis et quavis alia ratione, et quoad interpretationem codicis sacri numerando, ab *Assemano*, qui vir eximius unus fere omnium copiosiore mentionem fecit, multa ieiunius, nonnulla falso, alia plane non disputata erant, post *Assemanum* autem viri litt. Syrr. periti indoli Barhebraei criticae et exegeticae ex scriptis ejus ad codicem s. pertinentibus melius perspiciendae ita fere non dederant operam, ut tempus esse putarem lucis quidquam adspargere ab hac parte doctrinae diligen-

tiaeque ingenii temporum iniquitate male oppressi. Denique ipsa ratio scholiorum Gregorii varias ob causas, quas sub finem prolegomenon allatas hoc loco repetere nolo, talis mihi apparuit, quae et disputatione indolem eorum in universum spectante, et explicatione ad singula ea pertinente plane digna esse videretur. Itaque quae variis locis de Barhebraeo S. S. interprete sparsa et sine certo quodam ordine ac proposito disiecta deprehenderem, colligere, digerere, novis quibusdam augere et crisi adhibita in unum quoddam corpus redigere sum conatus; quibus deinde scholia supra dicta subiunxi cum interpretatione notisque, unde et maior efficeretur fides prolegomenis, et Barhebraeum ipsum tanquam „ex ungue leonem“ cognosceres de Psalmis pro aetate, qua vixit, docte et eleganter disputantem. Neque vero spem abiicere iuvat, fore, ut Psalmorum a nostro tractatorum specimina prae aliis eiusdem auctoris haud iniucunda existant litt. Syrr. fautoribus atque cultoribus, quoniam in iis omnium diligentissime et ratione ab ea, quam aliis in libris sacris adhibuit, paullum diversa elaborasse videtur noster; ita ut si ea cum scholiis ejus ad Iobum a *Bernstenio* V.

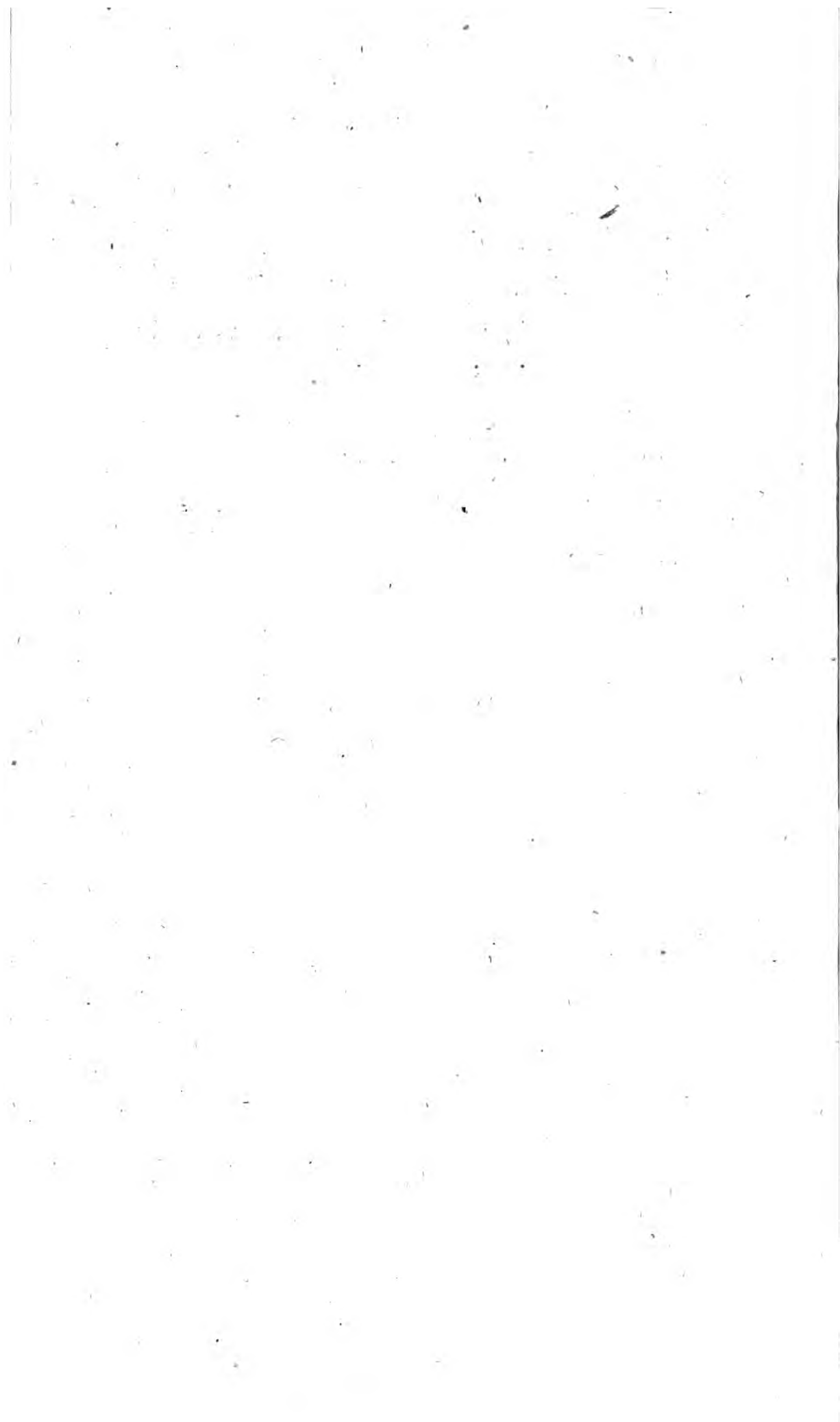
cel. editis contuleris, hoc vix feceris sine rei quam spectamus, emolumento quodam maiore.

Iam vero de exornando hoc meo libello jure mihi videor vereri, ne id in me vituperii cadat, quod ea, quae apud Barhebraeum certa quadam ratione et consilio carerent, nostrae aetatis disciplinam critico-exegeticam nimis secutus percurrerim et diiudicaverim, unde color antiquitatis exolesceret et iudicium de aequitate facile deiiceretur; at enim putabam, ad interpretationis recentiore tempore vigentis principia atque praecepta si accommodarem iisque metirer operam a nostro in cod. sac. tractando positam, magis esse appariturum, quae inde ad nostrum etiam usum trahenda, quae ab eo removenda essent, quum praesertim in illius scholiis semina nostrae rationis hermeneutico-criticae iamiam sparsa invenirentur; ita ut quod ab hac parte obesse, ab altera prodesse videretur, modo ne omitterem litterarum conditionem, qua Barhebraeus esset constrictus.

Quod superest, Tibi, Vir summopere colende, cui istud opusculum meum Tuis auspiciis Tuisque

beneficiis inceptum atque perfectum, animo pio  
dedicatum volo, gratias quam maximas egregiae  
Tuae liberalitati solvendas palam atque sincere pro-  
fiteor et a Tua pariter atque ab eorum, quorum in  
conspectum venerint iuvenilia ista, V. V. Cl. Cl.  
D. D. lenitate atque clementia, ea qua par est, ve-  
recundia expeto, ut quae peccavi, ignoscatis, me-  
liora edoceatis atque huius beneficii memoriam me  
conservaturum, persuasum Vobis habeatis.

---



# PROLEGOMENA.

## I.

**G**regorius *Barhebraeus*, h. e. Hebraei filius, qui et *Abulpharagius*, a) natus est *Melitenes* seu *Melitae*, serius *Malatiae* dictae et in provincia eiusdem nominis ad Cappadociam, seriore tempore ad Armeniam minorem pertinente, sitae, anno p. C. 1226 (Graec. 1537), patre *Aharon* medico Iudaeo, sed posthac doctrinae Christi addicto. Quumque puer a patre Graecorum, Syrorum Arabumque litteris satis esset imbutus, praecipue quidem medicina excelluit, sed etiam rerum divinarum cognitione necnon morum integritate ita praestitit, ut viginti annos habens episcopatum *Gubae*, oppidi circa Melitinam positi, a. 1264 autem secundum a patriarcha Iacobitarum locum *Maphriani* seu *Primatis Orientis*, cuius sedes erat *Tagrit* (*Tecrit*), urbs in Mesopotamia ad Tigrim minorem sita, obtinuerit, quem quidem usque ad obitum suum a. 1286 in urbe *Maraga* provinciae *Aderbiganae* olim ad *Mediam* pertinentis, rerum ecclesiasticarum litterarumque gloria condecorabat. Cuius quidem rei luculentissima sunt documenta, quae ab eo conscripta nobis conservantur opera vel propter id ipsum biblio-

a) Dicitur etiam *Bar Aharonis*, *Ibn Hakimi* (filius medici), *Gregorius scholiastes*, *Gregorius Syrus*, *Mor Gregorius Maphrianus orientis* (Kirsch. chrestom. Syr. ed. Bernstein p. 143 l. 10.), *Gregorius Malatiensis*.



thecarum tenebris eripienda, quia monumenta sunt veteris litterarum Syriacarum in Oriente cultarum splendoris, qui et omnino artium bonarum studia, et inprimis biblica a viris, quales fuerunt *Jacobus Edessenus*, *Sarugensis* al. re critica atque hermeneutica insignes, aucta et emendata collustraret, cuiusque propugnatores acerrimi praestantissimique *Barhebraeus* et *Ebediesu* (+ 1318) a) exstiterunt, antequam barbarorum orientalium caedibus exstingeretur. Notitiam vero illius scriptorum debemus inprimis viro clarissimo *I. S. Assemano*, qui singula ea recensuit et in quatuor genera dispescenda docuit, *theologica*, *philosophica*, *historica* et *medica*, b) quorum primo ad omnes fere huius disciplinae partes pertinente illud ipsum opus continetur, cuius quidem specimina quaedam infra dabuntur, rationem vero, quantum per exiguam eius notitiam licuerit, nunc paulo accuratius descripturi sumus, *horreum mysteriorum* (ܡܝܫܬܐ ܕܡܝܫܬܐ) dico. c)

## II.

Ad inscriptionem libri quod attinet, voce ܡܝܫܬܐ ܕܡܝܫܬܐ, quod ex argumento prooemioque illius colligitur, nihil aliud continetur nisi copia rerum a vulgari notitia remotiorum adituque difficiliorum, ita tamen, ut frequens verbi ܡܝܫܬܐ<sup>pp</sup> usus, quo in n. t. et apud scriptores ecclesiasticos τῶν μυστηρίων

a) cf. Hoffmann in Bertholdt: Krit. Journal t. XIV. p. 271 — 273.

b) Ass. bibl. or. II. p. 267. sqq.

c) De Barh. vita et script. cf. Ass. II p. 244. col. 2. sqq. Hoffm. in libro: Hall. Encykl. t. VII s. v. Barhebr. id. in Berth. l. l. p. 268 — 71. Bayle: Diction. s. v. Abulphar.

respondet, ab auctore sit respectus, quippe quum integrum opus ad sacram referatur scripturam. Neque alienum ab hoc loco videtur, similes librorum recentiorum et vetustiorum conferre inscriptiones, quales sunt: *thesaurus*, *arcula thesauraria* (Schatzkästlein), *promptuarium* (Magazin) al. *Argumentum* autem a *Barsuma* fratre scriptoris, quem laudat *Assem.*, a) recte sic indicatur: صَلُّوا فِي حَقِّهِ  
وَأَقْرَبُ حَقِّهِ فِي حَقِّهِ  
 „*Liber horrei mysteriorum, in quo collegit (auctor) expositionem et emendatam lectionem totius scripturae sacrae;*“ paullo brevius in cod. Bodleiano, quem adhibuit *Bernstenius*, v. cl., his verbis: صَلُّوا فِي حَقِّهِ  
وَأَقْرَبُ حَقِّهِ فِي حَقِّهِ „*Explicatio totius scripturae sacrae.*“ b) Non solum enim exegeticas, sed criticas quoque partes *Barhebraeus* in hoc libro agit; quamquam illae primariae esse videntur, si auctorem ipsum consulas, qui in prooemio horrei haec habet: „*In solo huius libelli semen variarum totius scripturae interpretationum (مَقْطَلِ) propr. intellectus, intelligendi rationes) eram inaraturus.*“ c) Continetur igitur istud opus scholiis plerumque brevioribus ad plurimos sacri codicis libros, quorum locos singulos auctor exegetice et critice illustrat, adhibita interpretum versionumque auctoritate et praemissa singulis libris praefatiuncula ad auctorem argumentumque libri potissimum spectante d). Quae vero Bar-

a) *Ass. bibl. or. II. p. 272.*

b) *Kirsch. chr. ed. Bernst. p. 143. l. 9.*

c) *Kirsch. chr. ed. Be. p. 144. l. 10 — 12.*

d) *Kirsch. l. l. p. 145. l. 2 sqq. Ass. b. o. II. p. 278. col. 2. coll. p. 282. col. 2. Prooem. ad Iob. in Kirsch. l. l. p. 186. sq. Wisemann: horae Syriacae. tom. I. Rom. 1828. pag. 141. not. 5.*

hebraeus explicuit scripta sacra, Assemanus hoc ordine recenset: a) V. T. Pentateuchus, Iosua, Iudices, Samuelis libri duo, Psalmi, Regum I. duo, Proverbia, Ecclesiasticus, Coheleth, Cant. Cantic., Sapient. b), Ruth, Susannae historia, Iob, Isaias, XII proph. min., Ieremias cum Threnis, Ezech., Dan. cum historia Bel et draconis. N. T. IV evangelia, Acta, epp. catholicae, h. e. Iacobi, I Petri, I Ioannis, Pauli XIV epp., inter quas ep. ad Hebr., qua finitur opus c), Reliquos libros v. et n. t. noster propterea non interpretatus esse videtur, quia in canonem Monophysitarum non essent recepti; qui vero num versionis simplicis ambitu solo constitutus fuerit, dubitare potes, quum inter scripta sacri codicis modo enumerata, sint quae Assemano teste d) recentioribus adscribantur interpretibus, v. c. historia Susannae, Bel et draconis, quam *Ephraemus* non explicuit, qui idem scripta Salomonis non exposuisse videtur, quantum ex eius quae supersunt, operibus colligere licet; unde vero non statim colligitur, haec in interpr. simpl. non exstitisse eius temporibus. Magis vero hoc coniecero de libris Chronicorum e), Esrae, Nehemiae, Esther f), quos Barhebraeus pari-

a) I. I. p. 182. col. 2.

b) Eichhornius, qui in introd. in v. t. ed. IV. 1823. tom. II §. 255, b. pag. 150. sq. canonem Nestorianorum refert, dicit: „*Sapientia Sal. seu Proverb.*“ fortasse quod uterque liber in illo esset coniunctus. (cf. not. f.)

c) cf. de Wette Einl. ins n. T. ed. II. pag. 12. sq. — Ass. b. o. II. p. 277. col. 2. — Eisdem libros eodem ordine continet cod. Oxoniensis, quem adhibuit Bernst.

d) B. O. I. p. 72. col. 1.

e) Apud Nestorianos comprehenduntur libri Chron. nomine librorum Regum; v. Eichh. I. I.

f) Desunt tres isti libri in cod. Nestorianorum quoque, et posteriores duos Meliton, episcopus Sardensis (c. a. 171. p. C.)

ter atque Ephraemus intactos reliquit. Atque singularis iste librorum ordo, quem noster est secutus, eo evadit, quod historiam Susannae, fortassis ob exiguam aliquam argumenti similitudinem, post libellum Ruth collocatam in eo deprehendimus; unde id certe apparet, eam ab antiqua Syrorum ecclesia habitam non esse pro parte libri Danielis eiusdemque cum eo auctoris a). *Finis* denique operis totius instituendi qualis fuerit, partim ex iis quae de argumento eius modo disputata sunt, elucet, partim accuratius cognoscitur ex ipsius Barhebraei prooemio iam laudato. Voluit enim „quae ab aliis ante ipsum in *arte critica* (quae ad **מִסְתָּא**, *verba*, pertinet) et *hermeneutica* (ad *vocum significationes*, **כְּמַבְרָשׁוֹת**, *sententias*, **דְּבָרָא**, et *res historicas*, **הִסְטוֹרְיָא**, exponendas spectante) ad codicem sacrum adhibitis essent elaborata, brevibus complecti atque in lucem proferre, sibi aliisque lucrum mansurum ut inde efficeret; b) quippe quum et res per se ipsa Deo accepta humanaeque scientiae incremento esset, et rursus multitudo librorum una cum magno eorum pretio scriptorum sacrorum studium iusto plus prohiberet c).“ Quod quidem consilium quomodo

non vocat inter canonicos. Idem quoque Sapientiam inter Salomonis scripta refert, si legitur:  $\eta\ \sigma\phi\lambda\alpha$ ; quod si autem legendum:  $\eta\ \kappa\alpha\iota\ \sigma\phi\lambda\alpha$ , Proverbia ita vocantur, ut apud Nest. (cf. pag. 4. not. b.) Ecclesiasticum autem, qui apud nostrum sequitur Proverbia et qui a concil. Hipponensi (a. 393. p. C.) canonicis est adscriptus, *Augustinus* „de quadam similitudine Salomonis dici“ putat. (v. de Wette: Einl. ins a. T. ed. III. p. 45. sq. pag. 53 sq.)


a) Id confirmatur cod. Nestoriano quoque: v. Eichh. l. l. eiusd. Einleit. in d. Apokr. d. a. T. p. 468. not. u.

b) Kirsch. l. l. p. 144. l. 6. sqq.

c) Kirsch. chr. ed. Be. p. 144. l. 1 — 5. coll. l. 14 sqq.

noster sit exsecutus, videre licebit nobis *fontes* unde hauserit, *rationemque, qua iis et ingenio proprio usus sit*, quantum pro iis, quae hucusque de horreo innotuerunt, fieri poterit, accuratius inspecturis a).

### III.

*Textus*, quem subiecit Barhebraeus scholiis suis, est desumptus ex interpretatione simplice (Peschito), quam propter celebritatem, quam apud Syros omnium gentium nacta esset, se elegerit profiteretur b). Neque ratio eius est talis, ut inde confirmari queat acerbum iudicium, quod noster in universum de indole istius interpretationis tulit; sed potius haud paucas exhibet novas bonasque lectiones et, quantum ex iis, quae huiusque in notitiam pervenerunt, liquet, mutationes et depravationes ex aliis conversionibus et textu Hebraeo exortas fere nullas. Cuius quidem rei haec habe exempla: Iob. 4, 21. (Kirsch. chrest. ed. Be. p. 190. lin. 11. not. \*\*), ubi pro  et *nomen eorum*, legit

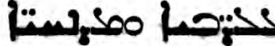
a) Integra Barh. sch. in Iob. leguntur in Kirsch. chr. ed. Be. p. 186. sqq. Nonnulla in Psalmos collegit Dudl. Loftusius in Pol. Lond. t. VI. post varr. lectt. ad Aeth. vers. Wisem. l. l. p. 25. not. 23. p. 103. 106. 142 — 144. 159. 160. 208. 265. 266. Bruns. in Eichh. Repert. für bibl. u. morgenl. Litt. t. XIII. p. 177. sqq. idem in Kennicot. diss. gener. p. 34 — 36. 205. 230. sqq. Ass. b. o. I. p. 77. c. 1. p. 68. c. 1. p. 296. c. 2. II. p. 169. c. 2. p. 285. c. 2. Walt. in proleg. XIII. p. 91. Andr. Muellerus: Symbolae Syr. Berol. 1673. p. 22. sqq. Hasse: bibl. orient. Aufsätze. Königsb. 1783, quem librum non inspexi.

b) Kirsch. l. l. p. 144. l. 18. sqq.

ܠܘܫܘܫܘܢ, Hebr. ܠܘܫܘܫܘܢ, Arab. وبقيتهم *et reliquiae eorum.*  
 Iob. 8, 19 (l. l. pag. 193. l. 15.) ubi ܠܘܫܘܫܘܢ pro ܠܘܫܘܫܘܢ ha-  
 bet. Iob. 12, 25 (l. l. p. 195. l. 6) ubi ܠܘܫܘܫܘܢ pro ܠܘܫܘܫܘܢ; Iob.  
 29, 18 (l. l. pag. 202 l. 13), ubi ܠܘܫܘܫܘܢ pro ܠܘܫܘܫܘܢ; Iob.  
 31, 26 (l. l. p. 203. l. 14) Barh. ܠܘܫܘܫܘܢ, Polygl. Lond.  
 ܠܘܫܘܫܘܢ; Iob. 33, 4 ܠܘܫܘܫܘܢ in Pol., ܠܘܫܘܫܘܢ in Barh.  
 (l. l. p. 204. l. 9.); Iob. 41, 17. 25. (l. l. p. 209. l. 4.) Ps. 5,  
 3. (v. not. 19.) v. 9. (v. not. 20.) Ps. 10, 5 Barhebr. dat  
 ܠܘܫܘܫܘܢ (Hebr. ܠܘܫܘܫܘܢ), Polygl. ܠܘܫܘܫܘܢ,  
 quam lectionem ille immerito Graeci causa, qui habet ἀπὸ  
 προσώπων αὐτοῦ, praefert, quum ipse dicat: „omnes quos  
 vidimus, codd. occidentt. et orr. cum unica Lomad scri-  
 bunt,“ sc. ܠܘܫܘܫܘܢ. (cf. Polygl. t. VI, excerpt. Loftus.)  
 Sunt tamen multi loci, quibus rursus textus Syriacus, quem  
 Polyglotta sequuntur, ei quem Barhebraeus laudat, praefe-  
 rendus videtur, v. c. Iob. 6, 5. (Kirsch. l. l. p. 191. lin. 11.)  
 ubi Barh. ܠܘܫܘܫܘܢ, editt. et codd. ܠܘܫܘܫܘܢ; ib. v. 16. (l. l. p. 192  
 l. 3) pro ܠܘܫܘܫܘܢ codd. et edd. legunt ܠܘܫܘܫܘܢ; ib.  
 v. 26. (l. l. lin. 12) Barh. ܠܘܫܘܫܘܢ, Polygl. ܠܘܫܘܫܘܢ,  
 ܠܘܫܘܫܘܢ, quod non cum claris. Leo mutandum. Iob. 8, 16.  
 (l. l. p. 193. lin. 12.) Barh. ܠܘܫܘܫܘܢ, Polygl. et codd. ܠܘܫܘܫܘܢ,  
 Iob. 10, 22. (l. l. p. 194. lin. 10.) Ps. 18, 34. (not. 65.)  
 v. 46. (not. 76.) Ps. 49, 16 Barh. legit ܠܘܫܘܫܘܢ, pro quo  
 Polygl. ܠܘܫܘܫܘܢ, quod ille ipse recte coniecit supponendum.  
 (v. excerpta Loftus. l. l.) a) Cum Ephraemo saepius  
 contra Polyglotta consentit noster, v. c. Iob. 19, 25. (Kirsch.

a) Plures varr. lectt. e Gregorii Barhebraei scholiis petita  
 leguntur inter varr. lectt. ab Herb. Thorndicio collectas  
 Polygl. t. VI.

l. l. p. 197. lin. 12.) 24, 6. (ib. p. 199. l. 10.) 31, 26. (ib. p. 203. l. 14.) 41, 25. (l. l. p. 209. l. 6. not. \*\*) 42, 14. (l. l. p. 210. l. 4.), nonnunquam vero Pol. cum Ephraemo contra nostrum, v. c. Iob. 39, 18. (l. l. p. 207. l. 4.); al. loc. Barh. cum Polygl. contra Ephr. facit, ut Iob. 27, 16. 17. (l. l. p. 201. l. 4.), aliis denique omnes dissentiunt, v. c. Iob. 29, 18. (l. l. p. 202. l. 13.) 36, 4. (l. l. p. 205. l. 2.) 42, 14. (l. l. p. 210. l. 5.) Quod vero monendum restat, Barhebraeus ut textum Syro-hexaplarem, ita Syriacum int. simpl. non ubique accurate laudat, qua in re comparandus est cum *Ephraemo* a); quod quidem haec docent exempla: Iob. 1, 6. (Kirsch. l. l. p. 187. lin. 18.) versuum sequentium argumentum breviter et suis potissimum verbis innuit (cf. p. 188. lin. 8.), deinde ad versum 17, quem iam explicando praetergressus erat, redit eiusque verba Syriaca laudat et exponit. Iob. 37, 10. (l. l. p. 205. l. 14.) vocem ad v. 9. et alteram ad v. 13. pertinentem immiscet (Kirsch. l. l. p. 205. lin. 15. 16.), idemque facit 38, 9. (l. l. p. 206. l. 12.) 39, 16. (l. l. p. 207. l. 3.)

*Codices*, quos noster in textu interpretationis simplicis afferendo et emendando adhibuit, pluries ab eo commemorantur atque distinguuntur „*occidentales et orientales*,“ , b) h. e. qui in Aramaea occidentali et orientali iactabantur; iisdem vero vetustatem tribuit ad Ps. 18, 21. 72, 9. c), quibus tamen locis auctoritatem eorum spernit. Unum ex istis codicibus accuratius denotat noster,

a) Ephr. opp. ed. P. Benedict. Rom. 1740. t. II. v. c. hoc cadit in loc. Iob. 15, 13 — 15. (pag. 7. A.) et 26, 13. quo loco respicit cap. 38. v. 7. (pag. 11. A.)

b) Polygl. t. VI. Excerpt. Loftus.

c) Ibidem.

*codicem Michaelis patriarchae Iacobitarum* a), quem bis ab eo laudatum dicit Assemanus, scil. ad Gen. c. 12. et in Cant. Cant. b) Quorum quidem locorum priore se nil eiusmodi reperisse, ait Wisemannus, c) in codice Vaticano horrei, de altero tamen nihil statuit, quoniam is codex mutilus est inde a Ps. 37 med. Est autem, ut videtur, codex ille Michaelis non diversus ab eo, quem Pentateuchum Arabice et Syriace continere et cum textu Hebraeo congruere dicit fusiusque describit Gloc. Ridley d). Alterum exemplar evangelia complectens et sub eodem Michaeli exaratum laudat Renaudotius e), ita ut verosimile sit, Michaeli omnem S. S. interpr. simpl. denuo exarandam curasse.

*Editiones seu recensione*s versionis simplicis, quas noster consulit, leguntur *Carcaphensis* et *Nestoriana*, parum adhuc cognitae, quam ut accuratius de iis liceat disserere, sed quas ab illa punctis apicibusque fere tantum abhorrere, virorum, apud quos hac de re iudicium est, auctoritate constare nunc videtur f). *Nestoriana* laudatur saepissime ad

a) Est primus huius nominis, qui et *Magnus* dicitur, † a. p. C. 1199.

b) *B. Or.* II. p. 283. col. 2.

c) *Hor. Syr.* p. 141. not. 5.

d) In *dissert. de Syriacis novi foederis versionibus*, quae legitur post Wetsten. libell. ad cris. atque int. n. t. ed. Seml. Hal. 1766. pag. 255. sqq.

e) *Ass. b. o.* II. p. 154. col. 2. Locum Renaud. liturg. orr. Par. 1716. t. II. p. 448. inspicere non licuit mihi.

f) De *rec. Nest.* cf. *Ass. b. o.* III, 1 p. 304 c. 1. 2, §. VII p. CCXXXVI sqq. Eichh. Einl. ins a. T. ed. IV. pag. 149. Wisem. h. S. p. 140 sq. 208, qui nonnullas varr. lectt. a Barh. allatas refert. De *Carcaph.* autem cf. eiusd. commentat. de cod. *Carcaph.* l. l. p. 149 sqq. Confirmat enim iste v. cl., eam editionem servare quidem textum int. simpl., peculiarem autem



**Psalmos et in quovis fere v. et n. t. libro adhibetur a nostro; a) ad Iobum semel tantum affertur, nempe 2, 11. (Kirsch. chr. p. 189. l. 1.) Erravit igitur Brunsius, v. cl., ad Ps. CXVIII., 176. dicens: „Nestorius (falso pro: Nestor. Version), der nur allein bei dieser Stelle in den Psalmen angeführt wird b).“ *Carcaphensis* autem ad Psalmos tantum laudatur, v. c. ad Ps. 26, 6 c). 107, 23. 135, 23. 126, 3 d).**

#### IV,


**Praeter versionem simplicem, cuius fontem Barhebraeus textum Hebraeum dicit e), hunc ipsum eiusque codices**

eius indolem in eo potissimum cerni, quod nomm. propr. et voces Graeco-Syriacas ad orthographiam Graecam seu Harclensem accommodata exhibeat; praeterea vero eam levius tantum discrepare a matre aliumque librr. ss. ordinem (in n. t. Harclensem) tenere. Originem porro ei tribuit Iacobiticam seu Monophysiticam et locum territorium *montanum* Sigarense Mesopotamiae. (Ass. b. o. I. p. 274 not. 4.) Causam denique, unde sit exorta, in inclinatione Monophysitarum ad textum Graecum ponit.

a) Hanc notitiam debeo Bernstenio, v. cl. — Laudatur Nest. Ps. 18, 29. 8, 5 (Wis. h. S. p. 143). Ad Matth. 46ies affertur.

b) Eichh. Rep. t. XIII. p. 196.

c) Wis. l. l. p. 160. col. p. 200. 206. Exemplar Barberin. pentaglot. autem non habet hanc var. lect.

d) Pol. t. VI. Exc. Loftus., ubi tamen priore loco pro  sing. est ponendus, posterior autem falso laudatur: 136, 1. cf. Wis. p. 159 sq. 205 sq. 200. 144. — Ad Ps. tantum Carc. afferri, docuit me Bernst. v. cel., quocum consentit Wis. l. l. p. 204. n. 20. Locum 126, 3 etiam Bernst. auctoritate addidi.

e) Kirsch. l. l. p. 144. l. 18. *Hist. dyn.* ed. Pocock. p. 100.

pluries laudat, v. c. ad Ps. 5, 1. a) 10, 1. b) 33, 2. c) 40, 7. d) 68, 14. e); semel tantum ad Iob. 26, 13, f) ad alios tamen libros saepius, ut me docuit Bernst. v. cel. At vehementer dubito, num ipse noster codicem Hebraeum inspexerit neque potius alios, qui ante ipsum singula quaedam inde excerpissent et codicibus interpretationum S. S. Syriacarum aut commentariis suis Syriace adscripsissent, secutus ea in scholia sua receperit. Ut enim taceam, nostrum ita raro textum Hebraeum laudare et rationem, qua varios versionis simplicis reliquarumque versionum locos critice et hermeneutice tractaverit, satis ostendere, cum, si vere illum consulisset, aliter exposuisse et diiudicasse hos (cf. *proleg.* V.VIII.IX.); illi ipsi loci, quibus modo laudatis verba auctoris Hebraei affert, probare videntur suspicionem nostram. Et enim Ps. 33, 2 habet: **חַנּוּכָּהּ אֱלֹהִים מְהֵרָה סֶחֶק** (g) **חַנּוּכָּהּ אֱלֹהִים מְהֵרָה סֶחֶק** „*Chenoro nomen est Syriacum, in textu Hebraeo autem legitur Niblo (נִבְלוֹ), quemadmodum dicit Origenes.*“ Quae vero parum cum textu Hebraeo consentiunt; etenim in hoc **חַנּוּכָּהּ אֱלֹהִים מְהֵרָה סֶחֶק** et **חַנּוּכָּהּ אֱלֹהִים מְהֵרָה סֶחֶק** videtur igitur noster hoc loco Origenem temere esse secutus, quem tamen num recte laudaverit et intellexerit, diiudicare non possum, quum locum, quem noster respiceret, non invenerim. Ps. 10, 1

a) v. not. 4. 3.

b) Wisem. l. l. p. 103. *Polygl.* t. I. *prolegg.* p. 91.

c) Bruns. in *Repert.* l. l. p. 191.

d) Id. in *Kennic. diss. gen.* Braunsch. 1783. p. 34.

e) Bruns. in *Rep.* l. l.

f) Kirsch. l. l. p. 200.

g) Bruns. habet l. l. **חַנּוּכָּהּ אֱלֹהִים מְהֵרָה סֶחֶק**, per errorem typogr., ut videtur.

dicit: **וְחִפְּיָם קִלְיָן וְשִׁסָּא חֲסִיָּתָא סֻכַּ וְמִשְׁלֵמָא חֲסָא**  
 . **וְאִשְׁרָא וְסִמְרָא**. „*Et in aliquot codd. Hebraeis pro διάψαλμα*  
*(lectio Graeca est, quam affert noster) scribitur: semper.*“  
 Apparet autem, puto, ex his Barhebraei verbis, eum lec-  
 tionem aliquam discrepantem a Graeca ex codd. Heb. afferre  
 voluisse; quod tamen non potuit textu Hebraeo inspecto;  
 nam verba **וְאִשְׁרָא** **וְסִמְרָא**, *omni tempore*, nonnisi efficiunt in-  
 terpretationem variam eiusdem vocis Hebraeae **סִלְהָ**, quam  
 LXX exprimunt: *διάψαλμα*, et quam Aquila convertit *ἀσι*. De  
 Ps. 5, 1, qui locus sententiae nostrae etiam favet, cf. not.  
 3. 4. Ps. 68, 14. pro verbis Hebraeis **בֵּין שְׁפִתַיִם** apud nos-  
 trum leguntur **כַּאֲזִי סֵל**, *in terra pulveris*, quasi pro  
**שְׁפִתַיִם**, *crates pecuariae*, esset **אֲשֵׁפֶתוֹחַ**, *sterquilinia*,  
*fimeta*. Ps. 40, 7 laudat vocem Heb. **אֲזַנַּיִם** Syriacis lit-  
 teris scriptam **אֲזַנַּיִם**, quam explicat **מִמְדָּא**, *auditus*; at  
 potius debuit pro hac ponere **אֲזַנַּיִם**, *aures*. Iob. 26, 13 pro  
 voce Hebr. **בְּרִיחַ** dedit **חֲסֻמָּא**, *tortuosus*, quasi vox  
 Hebraea a Syriaca, quam int. simpl. adhibuit, sc. **בְּרִיחַ**,  
*qui fugit, fugax*, discreparet; sed potius ista conversio  
 bene ita convertit vocem **בְּרִיחַ**; **חֲסֻמָּא** autem in eadem ver-  
 sione respondet verbo **חֲלִלָּהּ** pariter atque **חֲבִיבָא**, quod  
 noster reposuit, quamquam posterius melius esse videtur.  
 Ceterum puto, nostrum hoc loco Hebraeum laudare aut ex  
 eodem fonte, unde *Ephraemus* a) hausit, aut ex hoc ipso;  
 uterque enim eadem prorsus verba Hebraei affert, tantum  
 quod *Ephraemus* pro **חֲסֻמָּא**, quod verbum Ies. 27, 1 le-

a) cf. eius opp. ed. Benedict. Rom. 1740. tom. II.  
 pag. 11. A.

gitur, habet  $\text{בְּצִבְעָא}$  a), quae vox rarissima a nostro forsan commutabatur cum alia usitatore, qualis est prior; ita ut iste locus Barhebraei fidem afferat versioni Latinae scholiis Ephraemi appositae, quae  $\text{בְּצִבְעָא}$  expressit: *tortuosus*. Quicumque vero auctor fuit verborum istorum ex Hebraea in Syriacam linguam translatorum, is voces Hebr.  $\text{בְּצִבְעָא}$  et  $\text{בְּצִבְעָא}$ , quae Ies. 27, 1. Syr.  $\text{ܒܘܨܘܥܐ}$  respondet, confuisse videtur.

## V.

Similia fere ac de textu Hebraeo, dici possunt de *Graeco*  $\tau\acute{\omega}\nu\ \sigma'$ , quem, ut ipse in prooemio horrei profitetur, b) saepe affert cuiusque codd. eosque vetustos a se adhibitos confirmat, v. c. ad Ps. 5, 9. c) Ps. 8, 2. d) 14, 3. e) Constat enim quidem et Barhebraei ipsius testimonio, f) et consensu, qui inter verba Graeci ab eo Syriace allata et textum codicum versionem Syrohexaplarem continentium g) intercedit et qui raro tantum discrepantiis minoris momenti, de quibus infra sermo erit, turbatur: nostrum, quas ex Graeco attulerit lectiones, ex illa ipsa interpretatione a *Paulo* epi-

a) Michael. in lex. Cast. pag. 780. habet  $\text{בְּצִבְעָא}$ , quod mutandum.

b) Kirsch. l. l. p. 145. l. 2. 3.

c) v. specim. ad h. l.

d) *Pol.* t. VI. exc. Loftus., quo loco noster dicit „*Syriacos τῶν σ' codices.*“

e) *Pol.* l. l.

f) Kirsch. l. l. p. 145 l. 15 seqq. col. Ps. 8, 2 (v. not. d).

g) *Cod. Ambros. et Paris.* (cf. Eichh. Einleit. ins a. T. p. 181.)

scopo Telae confecta sumpsisse; sed tamen quaeritur, an praeter hanc textum Graecum τῶν ὀ ipse inspexerit et contulerit cum ea. Quod ut fere negem, haec praesertim me movent: *primum*, quod si vere textum Graecum adhibuisset, varios locos aliter et rectius quidem intellexisset; cuius rei ut luculentius exemplum proferam, Ies. 66, 5, quem locum noster in *libro splendorum* seu *grammatica* linguae Syr. maiore laudat int. simpl. vituperandae causa, a) Hebr. leguntur אָמְרוּ אֶחָיִכֶם שְׂאֵן אֵיכֶם, *dicunt fratres vestri odio habentes vos*, quae int. illa reddit: אָמְרוּ אֶלְכֶם אֶתְכֶם שְׂאֵן אֵיכֶם, *dicite fratribus vestris odio vos habentibus* (pronuntiaverunt enim אָמְרוּ); Syrus vero hexaplaris teste Barhebraeo habuit: אָמְרוּ אֶלְכֶם אֶתְכֶם שְׂאֵן אֵיכֶם, quibus verbis Graece respondent haec: εἰπατε ἀδελφοὶ ὑμῶν τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, ita ut אָמְרוּ pro imperat. sit habendum. Iam vero ut omittam, et int. simpl., et Syrohex. a textu Hebraeo male aberrare; quis non videt, Graeci lectionem, si אָמְרוּ, ut debet, pro imper. sumatur, utpote insanam praeferri non posse interpretationi simplici, quae certe sanior est putanda; et tamen noster hoc facit. Quid igitur restat, nisi Barhebraeum perversa sectantem volueris, quam ut statuas, eum formam modo dictam pro 3. pl. praet., quod licet, accepisse, unde saltem melior exstitit sensus Syrohexaplaris, quamquam vel sic simplici non anteponendus; sed potius, si textum Hebraeum vidisset, utrumque reicere debuit. Alius locus in schol. ad Ps. 5, 1 (v. not. 9.) legitur, qui eandem movet suspicionem; alius etiam Ps. 19, 4, b) ubi Hebr. offert: אֵין - אָמְרוּ וְאֵין;

a) Ass. b. o. II. p. 279. col. 2.

b) *Polygl. t. VI. exc. Loft.*

: קולם: דְּבָרִים בְּלִי נְשִׁמָּע קוֹלָם, pro quibus int. simpl. apud Barh. habet: b) **וְלֵי נִשְׁמָע** a) **וְלֵי נִשְׁמָע** c) **וְלֵי נִשְׁמָע**, int. Syroh. autem: **וְלֵי נִשְׁמָע** d) **וְלֵי נִשְׁמָע** e) **וְלֵי נִשְׁמָע**, quae verba Syrohexaplaria noster dicit „opposita iis, quae in int. simpl. legantur, quippe quum illa significant, omnino non audiri vocem eorum (sc. ἡμερῶν καὶ νυκτῶν), haec autem, omnem vocem audiri in sermone eorum“ (sc. dierum, noctium et rel.). Statuas igitur necesse est, nostrum verba hexaplaria ita intellexisse: „Non est (sunt) sermo neque verbum (aut: sermones, verba) eorum (**וְלֵי נִשְׁמָע** sc. ἡμερῶν etc.), quorum non auditur vox,“ h. e. non loquuntur ii, quorum etc. Iam vero si inspexisset Graeca, οὐκ εἰσι λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν, aliter de re iudicasset; illud **וְלֵי נִשְׁמָע** enim non convertendum est: „eorum,“ sc. dierum etc., sed potius respondet τῶ ὧν et illud **וְ** in **וְלֵי נִשְׁמָע** referri debet ad suff., quod latet in **וְלֵי נִשְׁמָע** et Gr. αὐτῶν exprimit; ὧν αὐτῶν vero ad λαλιαὶ et λόγοι pertinent atque **וְ** modo dictum, quod fere pleonasticum videtur, indicat hoc loco arctum, qui inter **וְלֵי נִשְׁמָע** et suff. **וְ** intercedit, nexum. Pertinent huc etiam loci, qualis Ps. 18, 2, ubi cf. not. 36. f) *Deinde* offendere debet, quod ubi textus Syrohexaplariis, quem noster ante oculos habuit, discrepat ab ipso Graeco, huius

a) Polygl. **וְלֵי נִשְׁמָע**.

b) Polygl. dant **וְלֵי נִשְׁמָע**.

c) Pol. **וְלֵי נִשְׁמָע**.

d) Gr. λαλιαί.

e) Gr. λόγοι.

f) Eandem sententiam de novo testamento amplexus videtur Bruns. in diss. gener. Kenn. p. 36.

rei ab eo mentio prorsus non fit, v. c. Ps. 18, 1 (not. 35). 5, 1 (not. 8). a) *Denique* iis locis, quibus conversiones ex Graeco τῶν ο' textu factae, Aegyptia igitur et Armeniaca, aut inter se, aut ab illo ipso dissentiunt, discrepantes earum lectiones non diiudicat secundum illum; quod tamen exspectatur, si eum verba Graeca consuluisse putes; cf. v. c. Ps. 5, 9. 10. 8, 5. b) 18, 26. 33. 40. 44. Idem valet de iis locis, quibus codices Syrohexaplares ipsi lectionis varietatem praebent, v. c. Ps. 5, 9. 14, 3. c)

Quibus quidem, ubi plura Barhebraei scholia pluresque interpretationis Syrohexaplaris libri innotuerint, aut confirmandis aut refutandis iam pauca liceat adicere de ratione, quae inter textum Syrohex., quem noster laudat, eumque, quem Bugatus d) e cod. Ambros. edidit, intercedat. De qua vero, quantum ex paucis, quae suppeditant Ps. 5 et 18, exemplis est colligere, similia fere dici possunt iis quae Bruns. e) v. cl. de codice Parisiensi quartum librum Reg. amplectente affirmat, quem scilicet „cum fragmentis a se ex



a) Adiecerim h. l. Ps. 8, 1. (*Polygl.* t. VI, exc. Loft.), ubi legitur sing.  $\text{לֵּי} \text{וְ} \text{לֵּי}$  (quod mutandum videtur in  $\text{לֵּי} \text{וְ} \text{לֵּי}$ ) pro plur.  $\text{לֵּי} \text{וְ} \text{לֵּי}$ ; 14, 3:  $\text{לֵּי} \text{וְ} \text{לֵּי}$  pro  $\text{לֵּי} \text{וְ} \text{לֵּי}$  (ibid.); 19, 4 (v. pag. anteced. not. e. d.); 16, 2:  $\text{לֵּי} \text{וְ} \text{לֵּי}$ , Gr. τῶν ἀγαθῶν μου (Wisem. l. l. p. 142 et Walt. in proll. t. I. p. 91). Possunt tamen his locis, excepto fortasse postremo ob variorum testium consensum, inesse errores typograph. aut librar.; quamquam rursus verosimile est, Barh. ipsum textu Graeco non adhibito nonnunquam de punctis laborasse.

b) Wisem. l. l. p. 143 sq.

c) *Polygl.* t. VI exc. Loft.

d) Caiet. Bugatus: Psalmi secundum edit. LXX intt. Mediol. 1820.

e) Eichh. Rep. t. VIII. p. 90 sq.

Barhebraeo excerptis accuratissime congruere“ ait; quod tamen minus valere videtur de nominibus interpretum variis interpretationibus apposis, in quibus Barhebraeus et codex ille saepius dissentiunt, cuius rei causa cf. IV. Reg. 2, 3. 3, 4. 4, 39. 25, 18. a) Plerumque enim ed. Bug. quoque cum nostro accurate congruit, pluribus tamen locis variae offendunt lectiones, quae licet minoris sint momenti, varium tamen admittunt iudicium et in haec potissimum genera dispesci possunt: a) Barhebraeus videtur passim verba Syriaca, quod iam supra de versione simplice observatum est (prol. III. p. 8), negligentius laudasse, v. c. Ps. 5, 2. 18, 32. 19. 41, quibus locis ed. Bug.  cum suff. offert, Barhebraeus autem suffixum nominibus annectit, quorum quidem illud magis esse ex indole vers. Syrohexaplaris, satis superque probant Ps. XIV et XVII. a Bernstenio v. c. edit. alteri chrest. Kirsch. inserti. (pag. 157. 159.) (cf. not. 17 ad Ps. 5.) Deinde huc pertinent: Ps. 18, 8 (not. 40), 5, 8 (not. 21), 18, 8 (not. 38). b) Pluribus locis indoles versionis Syrohexaplaris et textus Graecus lectionem Bugati ei quam Barhebraeus dat, praeferendam suadent, v. c. Ps. 5, 1 (not. 8). 10 (n. 27). 13 (n. 33). 18, 1 (n. 35). v. 34 (n. 66). v. 36 (n. 70). v. 37 (n. 71). c) Neque desunt loci, ubi dubium, uter textum Syrohexaplarem rectius attulerit, quo referuntur Ps. 5, 1 (n. 12). 18, 12 (n. 46). v. 17 (n. 50). v. 27 (n. 56). v. 37 (n. 71). v. 43 (n. 72). d) Aliis denique locis lectio Barhebraei ad corrigendum textum Bugati adhiberi potest, ut Ps. 5, 1 (not. 8). 18, 16. (vid. not. ad vocem  textus Syr.) v. 30 (n. 62).

a) Eichh. I. I. VIII. IX. X.



Quod reliquum, noster versionem Syrohexaplarem ad Iobum plane non laudat, ad Pentateuchum, ut Bernsteinus v. c. me docuit, pluries quavis pagina, item ad Ios., Iud., Sam., Reg., Proverb., Ecclesiasticum, Coheleth (semel tantum), Cant. Cant., ad librum Ruth nullibi, ad Ies., Dan., Ierem. persaepe, ad Ezechielem nullo loco, ad quosdam ex Prophetis Minoribus, ad Psalmos denique, quod ex Ps. 5 et 18 apparet, satis frequenter.

Praeter LXX. intt. noster haud raro affert *Aquilae*, *Symmachi*, *Theodotionis*, edit. V et VI lectiones, ac praecipue quidem primorum duorum; quas versioni *כֹּהֵן* o' Syriacae adscriptas eum invenisse, per se admodum est verisimile et confirmatur cod. Ambrosiano, qui easdem fere, quas Barhebraeus, habet a). Minoris autem has versiones ab eo habitas esse momenti, quam LXX intt., inde fere concluderis, quod in prooemio horrei b) ait, „se iis minus ad confirmandam (*כֹּהֵן*),“ quod de illis affirmat paullo ante, „quam ad illustrandam (*כֹּהֵן*) *Simplicem usum esse.*“

a) *Aquilae* et *Sym.* fragmenta plura leguntur Ps. 5. 18. *Theodotion* laudatur v. c. ad Ps. 7. tit. (*Polygl. t. VI exc. Loft.*) Ed. V ad Ps. 39, 8. 49, 11. (*Bruns. in Repert. t. XIII, qui a p. 184 plura profert exempla lectionum Syrohex. e Barh. cf. eundem ib. t. VIII — X in cur. hexapl. ad IV l. Reg. Hasse bibl. or. Aufs. p. 6 sqq.*)

b) *Kirsch. chrest. ed. B. p. 145. l. 4. 5. Falso cel. Assem. convertit: Pentapla, Hexapla, pro: versio V, versio VI. Item Hoffm. v. cl. in Berth. krit. Journ. XIV p. 270, qui vero recte p. 271 dicit vers. V. In textu enim Syr. legitur: כֹּהֵן* *כֹּהֵן* sc. *כֹּהֵן*, editio, quae vox additur ap. *Bruns. (v. n. a.)*

*Samaritanam versionem* ad Gen. c. 4 a Barhebraeo allatam dicit *Assemanus* a). Quod si v. ins. recte citavit neque codex Pentateuchi Samaritani ipse potius a nostro adhibitus est, illa interpretatio intelligenda videtur, quae auctoris aetatisque incertae ex codice modo commemorato fluxit b).

Versio *Armeniaca* et *Aegyptia* a Gregorio saepe Ps. 5. 18. laudantur, utraque vero ad Psalmos tantum c).

*Versionem Arabicam* semel ad Ps. 18, 30. citatam invenire licet (cf. not. 61).

*Harclensis* (ܡܫܘܚܐ) versio Syriaca a *Thoma Harclensi* (a. p. C. 616) nomen habens non nisi ad novum testamentum usurpatur d).

De *Iacobi Edesseni* editione v. t. vide quaedam in not. 28 ad Ps. 5.

## VI.

Praeter versiones S. S. *commentatorum* quoque *Iudaeorum*, *Graecorum* et *Syriacorum* adiumenta non respuit noster, quorum, quum ex iis, quos duces quisque elegit, ipse optime cognosci possit, ordinem breviter nunc recensebo. Ac primum quidem ex *Iudaeis* nomine appellat *Assaphum sacerdotem Hebraeum et fratrem Esrae scriptoris.*“ (a. 458


a) B. O. II. p. 283 col. 1, quo loco omnes paene, unde hauserit Barh., fontes enumerantur.

b) de Wette Einl. ins a. T. ed. III. §. 63.

c) V. not. 29 ad Ps. 5. Wisem. p. 142. *Aegyptia* est *Coptica*, ut putant Wisem. l. l. et Bruns. (Eichh. Rep. XIII p. 186.)

d) Wisem. p. 204 n. 20. Ass. b. o. II p. 94 no. IV. Kirsch, chr. ed. B. p. 145. l. 13 sqq. Eichh. Einl. ins a. T. ed. IV §. 269. Idem me docuit Bernst. v. c. ipse.

a. C.) a) *Allis autem locis Iudaeos et Hebraeos simpliciter vocat, v. c. in prooemio ad Iob̄i scholia et Iob. 41, 25. b)*

*Graecos deinde scriptores hos laudat: Iulium Africanum († c. a. p. C. 232) presbyterum Nicopoleos Palaestinae, quem Assem. frequenter citatum dicit monens simul, eum modo Iulii, modo Africani nomine appellari, ita ut dubitare possis, an utrumque eandem significet personam. Videtur autem idem a nostro laudari initio prooem. ad Iob. verbis: , sanctus Iulius c). Hippolytum episcopum (c. a. p. C. 220). d) Origenem († 254), qui nominatur v. c. Ps. 33, 2. e) Iulium Papam († a. 352). f) Athanasium Alexandrinum († 372 p. C.) ad Ps. 5, 1, g) Ps. 1, ad Gen., Exodum et mult. al. loc. teste Bernst. v. c. Basilius Magnus episcopus Neocaesareae Cappadociae († a. 379) bis in Genesi citatur teste Bernst., v. c. ad Gen. 1, 2 ex homilia h). Gregorius Nazianzenus († a. 390.) i), cuius operum duae apud Syros erant interpretationes Syriacae, altera Iacobi Edesseni, altera Nestorianorum. Epipha-*

a) Kirsch. chr. ed. B. p. 186 l. antepen. Affertur idem in *chron. Barh. Syr.*, quod ed. Bruns. et Kirsch. p. 10 l. 19.

b) Kirsch. chr. ed. B. p. 187 l. 3 et p. 209.

c) Ass. b. o. II p. 129 c. 1. coll. III, 1 p. 14. Kirsch. l. l. p. 186 l. 5.

d) Ass. III, 1 p. 15 c. 1. p. 607 c. 2, ubi scholia eius Syriaca commemorantur.


e) Bruns. in Eichh. Rep. XIII p. 191.

f) Inter scriptt. Gr. a Barh. citatos refertur ab Ass. II p. 295. Anaphora eius Syr. commemoratur *ib.* I p. 574, V.

g) V. not. 15 ad Ps. 5.

h) Ass. I p. 68 c. 1. Opera eius Syr. exstabant. (Ass. I p. 475 c. 2 et III, 1 p. 20 n. 1.)

i) Ass. II p. 307, 10 coll. III, 1 p. 23.

*nius* (+ a. 402) initio proem. ad Iobum laudatur a). *Ioannes Chrysostomus* (+ a. 407) citatur in eod. proem. nomine: , *S. Ioannes* b). *Theodorus Mopsvestenus* (+ c. a. 428), Nestorianorum pater dictus a *Barsalibaeo*, cuius opera Syriace convertit *Ibas* episc. Edessenus (a. 436) et *Babaeus* Seleucia et Ctesiphontis episcopus (a. 496). Laudatur etiam init. proem. Iob. c) *Cyrillus Alexandrinus* (+ 444) d). *Severus Antiochenus* patriarcha Iacobitarum (+ a. 539), cuius opera *Paulus Callinici* episcopus (a. 503) et *Iacobus Edessenus* in linguam Syr. transtulerunt e).

*Syrorum* porro scriptores apud nostrum laudantur: *Ephraemus* (+378 p.C.), cuius commentarii ad Pentateuchum, Ion., Ierem. et quidem ad Gen. et Exod. breviores illi res tractantes in horreo excitantur teste *Assemano*, v. c. ad Gen. 1, 2. Ion. 3, 3. Ierem. proem. f) *Iacobus Sarugensis* (+ 521 p. C.) episcopus Batnarum Mesopotamiae, interpres v. et n. t., laudatur a *Barhebraeo* ad Gen. 6 et in *Matth.*,

a) *Kirsch*, chr. ed. B. p. 186 l. 5. Videntur eius scripta Syriace exstitisse, cf. *Ass.* I p. 607 c. 2. t. II p. 499 col. 2. p. 502, XXVIII.

b) *Kirsch*. l. l. lin. 5. *Ass.* III, 1 p. 24 n. 6 frequenter allatos dicit eius sermones. Opera autem eius Syr. commemorantur I p. 475 col. 2. *Berth. Journ.* l. l. p. 273.

c) *Kirsch*. l. l. lin. 14. *Ass.* II p. 158 c. 1. I p. 9 sq. 199 sq. III, 1 p. 85. *Berth.* l. l. p. 265. 273.

d) Scripta eius Syr. fuisse videntur, cf. *Ass.* I p. 607 c. 1. p. 562 c. 2. t. II p. 502, XXVII et XXVIII.

e) *Ass.* I p. 469 c. 1. II p. 46. 321.

f) *Ass.* b. o. I p. 67 sq. p. 70 c. 2. p. 72 c. 1. II p. 129 c. 2.

utroque loco ex sermonibus, quos conscripsit. a) *Philoxenus Mabugensis* († p. a. 522) episcopus Mabugi seu Hierapoleos Syriae, qui et *Xenaias*, comment. in S. S. et versionis Philoxenianae auctor, Iacobita, citatur ad Matth. 20, 22 ex commentariis. b) *Iacobus Edessenus*. c) *Danielis Salachensis* episcopus urbis Salach in Mesopot. sitae, qui floruit c. a. 700, *Iacobi Edesseni* et *Georgii Arabum* episcopi aequalis auctorque expositionis in Psalmos. d) *Georgius Arabum* episcopus Iacobita († 724). e) *Ioannes* episcopus Darae in Mesopotamia sitae (a. 837). f) *Moses Barcepha* († a. 903) cognomine *Severi* episcopus urbis Beth Raman ditionis Niniviticae, Iacobita, interpret v. et n. t. g) *Ioannes Maro* (ܡܪܘܢܐ ܡܪܘܢܐ) monachus Iacobita († 1017), diversus a *Ioanne Marone* patriarcha Antiocheno (a. 700), semel laudatur in libro Sapient. h) *Dionysius Barsalibi* episcopus Amidae urbis Armeniae († 1171), interpret v. et n. t., Monophysita. i) *Davidus Monachus*, Pauli filius, episcopus Iacobitarum incertae aetatis. k)

a) Ass. I c. XXVII p. 283 sqq. p. 296 c. 2. p. 327 c. 1. p. 339 c. 1.

b) Ass. II p. 10 sqq. p. 23 c. 1.

c) V. not. 13 ad Ps. 5.

d) Ass. I p. 495.

e) Ass. I p. 494 sq. coll. II p. 160. 335. 338.

f) Ass. II p. 118 sqq. p. 278 c. 2. p. 219 not. 1. p. 474 c. 1.

g) Ass. II p. 127 sqq. col. p. 218.

h) Ass. II p. 283 sq. 350 sq. III, 1 p. 189 no. 5. Ex quibus sunt corrigenda quae Ass. habet t. I p. 510.

i) Ass. II p. 156 sqq. coll. Bertholdt: Journ. I. I. p. 265 — 68.

k) Ass. II p. 243 coll. I p. 518.

Praeter hos in prooemio ad Iobum a) *Arud* (ܐܪܘܕ) quidam a Barhebraeo laudatur, qui eum hoc loco „*Chaldaeum* (i. e. astrologum) *Punicum ex Tyro*“ et in chron. Syr. p. 10 l. 17 „*Cananaeum*“ (ܥܢܢܐܝܘܢ) dicit. Fortasse alius non est ab eo, quem Assemanus inter Ephraemi discipulos, qui a vera fide aberraverint, refert a Graecis *Arovan-drum* dictum et eloquentiae laude celebratum. b)

Saepius denique noster fontes nominatim non affert, sed simpliciter scribit: „*aliquot*“, vel: „*alius*“, vel: „*interpretes*“, cf. Iob. 9, 9. 15, 10. 16, 7. 24, 6. 26, 14. 30, 7. 32, 2. 39, 13. 40, 11. 41, 25. (v. Kirsch. chr. ed. B.) Ps. 18, 44, quibus locis ܐܠܝܩܘܩܬܐ, „*aliquot*“, Iob. 41, 25, ubi bis ܐܠܝܩܘܩܬܐ, „*alius*“, et Iob. 12, 18, ubi ܐܠܝܩܘܩܬܐ, „*interpretes*“, legitur.

## VII.

Iam vero ex hoc fontium indice, qui ostendit, nostrum optimos quosque, ecclesia Latina excepta, interpretes, qui ante ipsum S. S. operam dederant, cognitos habuisse et adhibuisse rationes eorum theologicas non curantem, id, puto, apparet: eum vix omnium eorum opera inspexisse, sed potius ex aliis eiusmodi collationibus ante iam factis multa hausisse. Qua in re magnopere eum adiutum duxerim a codd. versionum, qui ei praesto essent, ac praesertim quidem a

a) Kirsch. chr. ed. B. p. 186. l. 11. 19.

b) Ass. I p. 38. not. 1 et pag. 145. coll. II pag. 313. Ass. l. postr. scribit ܐܪܘܕܐ et I p. 145 ܐܪܘܕܐ, pro quo vero in al. cod. legitur ܐܪܘܕܐ; at puto melius pronuntiari ܐܪܘܕܐ, quum in *Hist. Dynast.* p. 19 l. 9 Arabice legatur ܐܪܘܕܐ et si altera lectio praefenda esset, Barhebr. eam utpote difficiliorem vocali P<sup>h</sup>thocho adscripta notasset.

**Graecis Syr. conversis, quos multa veterum interpretum scholia variasque lectiones continere, quem fugit? Atque luculentissime hoc manifestat codex Ambrosianus et cod. Paris. Syrohex., in quorum margine non solum versionum, sed etiam commentatorum Graecorum Syrorumque varia fragmenta leguntur; a) deinde opus illud, quod Assemanus in indice codd. Syriacorum t. II b. or. affixo, pag. 607 no. III affert, codex scilicet aliquis scholiorum ex Graecis Syriaeisque interpretibus petitorum, et quae ante nostrum alii, v. c. *Barsalibi*, quem noster ad imitandum proposuisse sibi dicitur, b) hoc in genere praestiterunt. Unde igitur ex parte saltem intelligitur, cur Barhebraeus saepe brevissima tantum, paucissima et nomine auctoris carentia laudaverit aliorum scholia. Copia vero praesidiorum in aliis S. S. libris alia nostro affuisse videtur; quae enim in Psalmis ex interpretationibus S. S. variis desumere ei licuit fragmenta, in reliquis libris s. aut non, aut rariora deprehenduntur; quorum quidem illud, si unicum locum Iob. 2, 11 excipias, ubi recensio Nestoriana affertur, in Iobum cadit. Neque vero offendere debet, quod Psalmi potissimum eiusmodi fragmentis abundant apud nostrum, quum magna eorum auctoritas ususque frequens ante illum alios procul dubio iam adduxisset ad accuratius in iis elaborandum, et eum ipsum, ut iis praesertim magnam impenderet diligentiam, moverit. Ceterum vel ea, quae noster *Hebraei* nomine adscripto excitat fragmenta, ex codice aliquo Syrohexaplari desumpta esse possunt; eodem enim nomine aut textus Hebraeus in sermonem Syr. translatus legitur, aut quaedam de eo observan-**

a) Eichh. Einleit. t. II pag. 183.

b) Ass. II p. 282 col. 2.

tur in cod. Ambros. et Paris., v. c. ad IV Reg. 14, 31. 39. 11, 10. Ezech. 21, 4. (Heb. v. 9.) a)

Sed haec sufficiant de adiumentis, quibus instructus noster ad opus accessit; iam vero de ipsa, qua S. S. tractaverit, ratione critico-hermeneutica disputetur, quantum per rerum inopiam licebit.

### VIII.

*Criticae sacrae*, quae apud Syros inde a Iacobo Edeseno demum feliciori progressu gaudere incepit et Barhebraei aetate quamvis laetiozem iamiam de se spem inchoari iuberet, tamen in incunabulis erat, qui magna ex eius Scripturae Sacrae tractandae ratione emolumenta exstitura putaverit, haud parvo in errore sit versatus. Quamquam enim haereticus fuit noster, quod vel unum haud exiguum ipsius hac in re expectationem movet; tamen ecclesiae, cui erat adstrictus, et opinionis consuetudine nimis inveteratae vinoulis retinebatur, quominus multa nova, multa etiam audacius dicta constitueret. Unde factum, ut, quam partem artis criticae, si aliunde colligere liceat, haud infeliciter attigisset, eam prorsus fere ab eo neglectam videres, *altiozem dico, quam vocant criticen in aetate, auctore, authentia et integritate singulorum librorum eorumque partium eruendis diiudicandisque positam.* b) Videtur quidem,

a) Bruns. in Repert. t. IX. Eichh. I. I. et pag. 210.

b) Quod huc trahi potest, altioris criticae a Barh. adhibitae exemplum, est *Dionys. Alexandr.* († 265 p. C.) sententia de *Apocalypsi* dicta, quam Barhebraeus quidem in Nomocanone repetiisse dicitur, novis tamen quibusdam non auctam. cf. Ass. b. o. III, 1 p. 15. not. 5.



quae huc pertinent, paucis verbis attrectasse in proemiis singulorum librr. ss. scholia praecedentibus; sed ea quae ad Iobum hac de re attulit, accuratius in eam inquisivisse ipsum minime probant. Neque vero negari potest, nostrum nihil tale de se professum esse in proemio operis sui, sed potius aliud quid supra (proleg. II pag. 5) indicatum. Maiorem igitur in ea artis criticae parte curam ac diligentiam collocavit, qua *textum Syriacum daret emendatum iudiciumque ferret quum de eius, tum de reliquorum interpretationibus et interpretationibus inter se aut congruentibus aut discrepantibus*; quamquam eius quoque rei documenta minime sunt frequentia, plura etiam rationem non utique comprobendam ostendunt.

Ac primum quidem ad *textum translationis simplicis* quod attinet, iam supra (prol. III) vidimus, nostrum plurimum codicum et recensionum collatione instituta in eo elaborasse, ut illum satis incorruptum exhiberet; quantum vero hac in re ipsi, quantum praestantiae codicum ab ipso adhibitorum et ante eum aliorum labore emendatorum debeamus, non apparet, quum exiguam tantum lectt. varr. copiam ex codd. int. simpl. in lucem protulerit. Inprimis tamen operam suam bene collocasse videtur in punctis vocalibusque vocibus difficilioribus ambiguisque apponendis; quod quidem ante nostrum *Iacobus Edessenus* praesertim fecerat, a) ipse autem tanta prosecutus est diligentia, ut prius voces punctis apicibusque instruxerit, deinde vero eadem iterum expressis verbis indicaverit, pluries etiam falsam legendi rationem praeterea notaverit; cf. Iob. 3, 12. 4, 15. 7, 6. 11, 6. (Kirsch. chr. ed. B.) Ps. 18, 44. Contra codicum aucto-

a) Ass. b. o. II p. 282. c. 2.

ritatem Barhebraeum textum v. simplicis mutatum dedisse, exemplum quod probaret, non inveni; modo illud excipias, quod nonnunquam seriem verborum locorumque negligens argumentum solummodo verbis paulum mutatis indicat (prol. III p. 8); quod vero raro tantum accidit atque facilius ignoscitur, quum iis praesertim scripserit, qui transl. simpl. manibus tererent et quae verbotenus citarentur, ab iis quae liberius paullo, mox discernent. Praeterea autem noster *coniecturis* nonnunquam gaudet, ubi codicum lectio minus ei aridet, aut *sensu*, aut *Graeci auctoritate motus*; quod tamen neque inepte fecisse, neque coniecturas suas in textum male intrusisse videtur. Cf. Iob. 29, 19, ubi pro 𐤀𐤏𐤁, *umbra*, vult 𐤀𐤏𐤁, *ros*, et sane hoc melius, quum in Hebr. sit 𐤀𐤏𐤁 (Kirsch. l. l. p. 202). Ps. 10, 5 pro 𐤀𐤏𐤁, *a coram eo*, proponit 𐤀𐤏𐤁, *a facie eius*, quae Polygl. dant, et quidem hoc loco auctoritate Graeci fretus, qui habet (Ps. 9, 26) ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. At hoc loco opus non est ea coniectura; in Hebr. enim legitur 𐤀𐤏𐤁 et Ps. 38, 12 eadem vox Hebr. 𐤀𐤏𐤁 eadem Syr. ܐܘܢܐ a Pesch. redditur; videtur igitur textum Hebraeum non consuluisse. (Polygl. t. VI in excerpt. Loft.) Ps. 49, 16 (v. ib.) pro 𐤀𐤏𐤁, *educet*, legendum censet 𐤀𐤏𐤁 (𐤀𐤏𐤁), quod in Polygl. exstat et probandum videtur; sed iterum Graecus ad coniciendum nostrum movet, Hebraei mentionem non iniicit. Iob. 24, 19 (Kirsch. chr. ed. B. p. 199 coll. Ass. II p. 280) praeter sensum *locus quoque, quem parallelum putavit* (Ps. 51, 7), ad textum mutandum Barhebraeum adduxit; sed quamvis coniectura, quam proponit, bonum per se praebet sensum, tamen propter Hebraeum, quem non inspexit, reiicienda est. Sunt igitur, quae Eichhornius

v. cel. (Einl. ins a. T. II p. 146 sq.) profert: „Barhebraeum in horreo suo mysteriorum ipsum dicere, se simplicem ex conversione τῶν ὁ pluribus locis mutasse,“ prudenter accipienda. Etiam si enim iste fere sensus prodit ex Barhebraei verbis: „se interpretationem τῶν ὁ ad confirmandam simplicem“ (יְסִי? יִסְסִי? sc. simplicis, quam paullo ante vocaverat „fundamentum quassatum“), h. e. ad emendandam, „multis locis attulisse“ a); suas tamen emendationes in textum non intulit, sed potius in scholiis ipsis ei apposuit, ita ut textum translationis simplicis corrupisse minime dici possit, et si qua inde exstiterint rei criticae detrimenta, haec non Barhebraeo sed aliorum potius imperitiae scholia cum textu confundenti sint tribuenda.

Iam vero ubi discrepant lectiones int. simpl., noster iudicium de iis nonnunquam fert, nonnunquam prorsus tacet. Causam autem, cur alteram alteri praeferat lectioni, plerumque non dicit, sed simpliciter eam aut laudat aut reprehendit addita voce ΔΔΔ, probatum, aut ΔΔΔ ׀, non probatum; v. c. Iob. 15, 10. Ps. 18, 44. 107, 23. (Pol. t. VI exc. L of t.) 135, 23. (ib., sed pro 135, 23 legitur per errorem: 136, 1.) Nonnunquam tamen *codicum auctoritatem* respicit et tum quidem plurimum *Syrohexaplari*, minus *Hebraeo* tribuit (cf. Ps. 18, 21. 8, 5 ap. Wis. l. l. p. 143); unde haud immerito forsitan concluderis, Barhebraeum textum hunc praesto non habuisse. Aliis deinde locis *sensus verborum* eum impulsisse videtur, ut hanc illi anteponeret lectionem, quod cadit in locum Iob. 6, 16, ubi reiicit dicens: יְסִי יִסְסִי ΔΔΔ ׀, non probandus iste sensus, coll. Iob. 31, 27. *Grammaticae denique lexicorumque auctoritatem* seu *usum linguae* in expendendis lectt. varr. a nostro neglec-

a) Kirsch. l. l. p. 145 l. 2 sq.

tum non fuisse docent loci, qualis Ps. 16, 9 (Pol. l. l.), ubi pro **ܡܘܦܝܢ**, *gavisum est* (corneum), vult ex *regula grammatica* **ܡܘܦܝܢ**; quamquam illa forma est usitata. (Kirsch. chr. ed. B. p. 91 l. 16. 67 l. 17. 109 l. 16.) Ps. 38, 14. 72, 9. (Pol. l. l.) *Dogmaticis vero causis* Barhebraeum lectiones aut mutasse, aut diiudicasse, quod probaret, exemplum non vidi. Ps. 72, 17 enim, quo loco Castellus (Pol. l. l.) tale quid suspicatur, noster Graeci auctoritate et sensu potius quam alia re ductus Armeniacam repudiat lectionem. Ceterum iis locis, quibus Barhebraeus sententiam suam de lectione aliqua aut praefereunda aut postponenda profert, hoc nunquam temere sed apti quodam sensu compulsus fecisse videtur; ita ut eo magis sit dolendum, quod tam raro, quid de re sentiat, indicet, etsi non semper rationes eius sententiae subiectae comprobentur.

Restat ut antequam ad alia transeamus, pauca etiam moneantur de *textu* vers. simpl., quem dedit noster, in usum criticum adhibendo. Nempe praeter id, quod supra iam indicatum est, nostrum liberius et negligentius variis locis laudare verba Syriaca, deinde quod multa apud eum legantur melius quam in nostris libris editis (v. prol. III p. 6. 7.), hoc etiam tibi cavendum videtur, ne ad errorem te perducant verba **ܘܢܝܢ** et **ܘܢܝܢ**, quae Barhebraeus aliis locis ad *lectionis varietatem* indicandam, aliis vero ad *explicationem interpretis alicuius* notandam usurpat, quorum illud facit Iob. 30, 7. 40, 11. Ps. 5, 9, hoc autem Iob. 32, 2. 39, 13. 41, 25; unde quidem facile ambiguum evadere, utrum tandem auctor voluerit, docet locus Iob. 9, 9 (Kirsch. ed. B. p. 194), ubi vox **ܘܢܝܢ** pariter de lectione varia ac de interpretatione cuiusdam intelligi potest, et Iob. 39, 13 (*ib.* p. 206), ubi vox **ܘܢܝܢ**, quod aut converti potest: *vocatur*, aut: *legitur*,

similem admittit dubitationem. Ex eiusmodi igitur locis apparatus criticus non statim augeri debet.

Iam si quaeratur, quomodo Barhebraeus *reliquas, quas contulit, conversiones tractaverit* critice; haud multum huic respondere licet. Etenim perpaucis tantum locis *lectiones codicum Syrohexaplarium et, quos dicit, Hebraeorum variantes* laudat neque iis iudicii quidquam adiicit. Simili autem ratione *variarum translationum fragmenta* inter se collata plerumque simpliciter iuxta ponit, perraro tantum ea diiudicat, rarius etiam causam iudicii affert, quod unica voce  $\Delta\Delta\Delta$  aut  $\Delta\Delta\Delta \text{ ׀}$  denotare solet. Quodsi tamen ex iis quae vidi, coniecere quid licet, eadem in varietate interpretationum existimanda secutus videtur principia critica atque in lectionibus int. simpl. discrepantibus. Plurimum enim hac in re quoque tribuit *auctoritati LXX intt.*, quam caeco fere studio prae reliquis amplexus videtur et amore, vel iis ipsis locis, ubi manifesto a textu Hebraeo aberrat; cf. Ps. 19, 4. 31, 5. 72, 17 (Pol. t. VI exc. Loft.) et Ies. 66, 5. (Ass. b. o. II p. 279 c. 2.) *Hebraeum* autem ad pretium variarum interpretationum constituendum fere non adhibuit atque ubi eius mentionem iniicit, suspicionem movet, se non ipsum eum inspexisse; cf. Ps. 27, 6 (Pol. l. l. et Bruns. in Repert. XIII ad Ps. 26), ubi „*Aquilam et Symmachum*,” qui teste nostro pro  $\text{׀} \text{׀} \text{׀}$ , quae est lectio Polygl. cum Hebr.  $\text{תְּרַעַה זְבִיחֵי תְּרַעַה}$  congruens, habent  $\text{׀} \text{׀} \text{׀}$  a), „*sententiam Iudaicam* ( $\text{׀} \text{׀} \text{׀}$ ) retinuisse“ dicit, quum tamen contrarium eluceat.

*Eorum denique, qui ante Gregorium S. S. exposuerunt et quos saepe excitat, interpretum sententias de sin-*

a) Sic in Polygl. l. l. scribitur; puto tamen numerum pluralem substituendum.

*gulis locis* raro tantum ad suum iudicium revocat ipse, quamvis in alia omnia abeant; quod tamen dolendum, quum iis locis quibus id muneris suscipit, haud inepte eo fungi videntur; cf. Iob. 6, 16. 12, 18. (Kirsch. l. l.)

Haec quidem habe de iis, quae ad *inferius artis criticae* genus spectantia singulis locis dispersa apud nostrum inveniuntur. Ad *altiore* vero eius partem augendam quae ex eius scholiis desumerentur, inter ea quae in conspectum mihi venerunt, non legi; quas enim v. c. variorum varias sententias *de tempore, quo liber Iobi sit conscriptus, et de persona eius* in prooemio huius contulit, quum iudicio non sint attrectatae ac praeterea parum probabilia contineant, vix huc referantur. Minus tamen silentio premenda duxerim, quae Barhebraeus *ad bonam interpretationis simplicis existimationem infringendam, LXX vero interpretum auctoritatem confirmandam* attulit in prooemio horrei et in libro splendorum; quippe quae ad *universam int. simplicis et τὼν ὁἰνδολέμ* spectantia, quodammodo etiam ad *altiore* trahi possint *criticam* neque vero exiguam adspergant lucem ingenio nostri critico in universum cognoscendo. Postquam igitur in prooemio quod dixi, „*int. simpl. inventam*“ affirmavit „*ab Origene apud viduam quandam teste Eusebio Caesareensi a)*“, permutans eam, ut videtur, aut cum Syro (ὁ Σύρος), qui in Orig. hexaplis laudatur b), aut cum versione aliqua

a) Kirsch. chr. ed. B. p. 144 l. penult. seqq. Respici videtur h. l. ad Euseb. h. eccl. VI, 16, ubi vero de V et VI int. neque de simplici sermo est, quas scilicet auctor inventas dicit Hierichunte et Nicopoli in doliis neque tamen apud viduam.

b) Eichh. Einl. ins a. T. I §. 207.

Graeca a); de tempore, quo sit composita, tres affert sententias b), quarum una nescio quem *Assam sacerdotem* perhibet auctorem, nulla tamen arridet, nulla etiam iudicio subiecta est a nostro. Ceterum videtur is tertiam esse amplexus, quae et *Iacobi Edesseni* fuit, quod colligitur ex scholio quodam Barhebraei ad Ps. 10, 4 c), et quae sane probabilior est reliquis duabus. Iam quod ad ipsam *indolem vers. s.* attinet, noster eam dicit „textui Hebraeo respondentem d);“ quod iudicium in chronico Arab. e) ita repetit, ut istam similitudinem tanquam notam insignem discrepantiae interpretis Syriaci et τὸν οἴ[habuisse videatur: paullo post autem eandem illam vocat „fundamentum quassatum (كسفاً و كسفاً), ad quod confirmandum (h. e. emendandum) ex Graeco (LXX) multa attulerit.“ Atqui hoc quidem loco dubius esse posses, utrum his verbis indicaverit textum int. simplicis librariorum temporumque culpa corruptum, an ipsum interpretem Syriacum reprehenderit; nisi alii loci hoc potius accipiendum satis suaderent. Ad Ps. enim 4, 5 f) lectionem transl. simpl. reprehendens, quae apud nostrum est كسفاً pro كسفاً, in cordibus vestris, quod habent Polygl. et Barhebraeus vult, haec addit: „hoc unum est ex testimoniis ruditatis (كسفاً) versionis istius simplicis;“ quod quidem vituperium non nisi

a) Wisem. l. l. p. 104 sq.

b) Kirsch. l. l. p. 145 l. 6 sqq. coll. chron. Arab. ed. Poc. p. 100, quo vero loco duas tantum, primam et secundam, refert hac de re opiniones.

c) Wis. l. l. p. 103. Walt. in prolegg. I p. 91.

d) Kirsch. p. 144 l. l.

e) v. not. d.

f) Wisem. l. l. p. 106. Polygl. t. VI exc. Loft.

in interpretem ipsum cadere, quis non videt? At vero non protinus subscribendum censeo huic sententiae, quum utraque illa forma apud Syros veteres in usu fuisse videatur et vel a grammaticis recentioris aetatis admittatur a); cf. Iacob. 3, 14. (Pesch.) Iob. 36, 13 in cod. Carcaph. apud Wisem. l. l. p. 254. Deinde huc pertinet locus chronici Arab. supra laudatus, ubi nomen int. simpl. a „neglecta sermonis elegantia (لترك البلاغة)“ non sine reprehensione quadam deducitur b). Manifestior vero etiam res evadit ex iis, quae Assem. ex libro splendorum affert plura c), cuius quidem libri sectio integra ab auctore Barhebraeo ei destinata est, ut probaret: „multo accuratiorem (كُتِبَ سَائِمًا) esse versionem τὸν ο' simplici,“ quarum hanc paullo post سائِمًا (rudem, impolitam), illam autem صَائِمًا (probatam) appellat. At primum quidem eius sententiae argumentum, quod auctor profert, „v. simplicem particulis exornantibus (أَمْثَلُ تَهَكُّمًا) carere,“ coram hominibus nostri aevi criticis ad pretium eius imminuendum valere non potest; nam ubi auctor Hebraeus, cuius lingua ipsa eiusmodi particulis profecto non abundat, iis utitur, interpretes Syrus fideliter eas exprimit, nonnunquam etiam, iis praesertim locis, quibus verborum coniunctio in Hebraeo paullo durior est, adii- cit quasdam, ut part. قَم, أف et o (cf. Iob. 14, 13. Ps. 6, 2 et not. 49 ad Ps. 18); quibus vero locis particularum ornatu caret textus Hebraicus, interpretis non est ab eo discedere. Neque vero puto aut in Graeca τὸν ο', aut in

a) Hoffm. gr. Syr. p. 254 not. 10.

b) Wisem. l. l. p. 92, qui tamen notat, verba Arabica hoc exprimentia apud Ecchellensem non legi; neque vero absimilia sunt glossae.

c) Ass. b. o. II p. 279 sq.



Syrohexaplari versione aliud quid inveniri, iis certe in libris, in quibus Graecus vestigia premit auctoris Hebraei; quodsi tamen Barhebraeus hoc putaret, exempla utriusque rei ipsi erant proferenda, quae non dedit. *Alterum* deinde opinionis suae argumentum id putat: „*aperta menda* (ܦܩܘܢܐ) *reperiri in v. simplice;*“ quod ut probet, citat locos: Ies. 26, 11. 66, 5. Iob. 24, 19. 31, 27. 1 Sam. 30, 11. Ier. 11, 19. 16, 21. Ezech. 28, 24 a); qui vero omnes „*ruditate* (ܡܫܘܒܐ)“ v. simplicis minime ostendunt. Etenim Ies. 26, 11. Iob. 24, 19. 31, 27. Ier. 11, 19. Ezech. 28, 24 interpretes Syrus accurate expressit textum Hebraeum et quas Barhebraeus proponit emendationes, neque sensum meliorem efficiunt, et verbis Hebraeis repugnant; unde apparet, eum haec ipsa non respexisse. Etiam si enim noster verba Syriaca non statim intelligeret, propterea ei mutanda non erant ex arbitrio; contra usum linguae Syriacae autem quod in illis locis inesset et Barhebraeum iure offenderet, non vidi; nam quod idem Ezech. l. l. reprehendit, tert. pers. masc. sing. fut. ܦܩܘܢܐ, quod verbum h. l. impers. positum est, cum plur. fem. ܦܩܘܢܐܐ b) coniunctam esse, id neque contra analogiam linguarum Semiticarum in universum, neque contra ipsam grammat. Syr. factum est. c) Ies. 66 l. l., quo uno loco Graecum cum int. simpl. confert, cum ex proposito ubique hoc facere deberet, hanc illi postponit, sed iniuria; quod quidem ostendimus alio loco, quo eadem Iesaiæ verba adhibuimus ad probandum, Barhebraeum tex-

a) cf. G. L. Spohnium: de ratione textus biblici in Ephraem. Syri commentariis obvii. Lips. 1786. p. 44. not. \*); qui omnes istos locos recenset.

b) In Assem. legitur falso ܦܩܘܢܐ *stamina*.

c) Hoffm. gram. Syr. p. 335, 3, a. 354, b.

tum Graecum Hebraeumque non consuluisse (proleg. V pag. 14). 1 Sam. l. l. porro aut librariorum culpa exciderunt verba quaedam Syriaca, initio scil. v. 12, aut interpres Syrus ea non legit in codice suo Hebraeo; at enim vel sic sensus non deest, si ex versu antecedente subaudias haec:  $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$ , et dederunt ei; nam quae Barhebraeus proponit, sunt contra Hebraeum. a) Unicus denique locus ex iis, quos noster ad suam sententiam confirmandam citavit, Ier. 16 l. l., „*mendum apertum*“ vere exhibuit, quum  $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$  legeretur pro  $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$ , nomen meum (quod habent Polygl.); sed hoc potius tribuendum erat corruptae scripturae duas lectt. varr. confusas praebenti, neque referendum inter ea, quae interpreti ipsi obiicerentur. Accedit, quod noster hic quoque textum Hebraeum inspexisse non videtur, quum aliter haesitare non posset inter lectionem  $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$  et  $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$ , quorum illud et Hebraeus et Graecus habent. Iam praeter haec v. t. exempla nonnulla afferuntur ex n., quae praesertim circa peccata grammatica versantur, sed leviora sunt, quam quibus stare possit Gregorii sententia. Transeamus igitur ad tertiam, quam profert, rationem longe infirmissimam, scilicet „*discrepantiam testimoniorum a Christo apostolisque laudatorum, quae inter novum et vetus test. int. simplicis intersit; quum contra congruant ea cum int. LXX.*“ Quibus antequam respondeamus, monendum est, textum Syriacum Barhebraei apud Assemanum corruptum videri; nam pag. 280 l. l. col. 1. leguntur:  $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$   
 $\text{וְהָיָה אֵלֶיךָ} \dots \dots \dots \text{וְהָיָה אֵלֶיךָ}$   
 „*Hic vero* (sc. codex sacer ostendit malam  $\tau\eta\varsigma$  Peschito et

a) Ex his corrigenda sunt, quae Spohnius l. l. col. 1 disputat de „*interpunctione*“ et de „*synchysi deteresa*.“

bonam τῶν ο' indolem) in concordantia testimoniorum . . .  
 in n. t. (v. simpl.) cum 70 interpretibus;“ postea vero,  
 col. 2, haec reperiuntur:  $\text{וְיִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל}$   
 $\text{וְיִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל}$   
 „Discrepantiam autem testamenti novi in testimoniis cum  
 testamento veteri τῶν ο' haec fere“ (probant). Quae sibi  
 repugnare quis non videt? Iam vero quum quae sequuntur  
 exempla, sint huiusmodi, ut inde probare conetur Barhe-  
 braeus discrepantiam v. et n. t. simplicis circa testimonia  
 a Christo ex illo desumta, posteriore loco apud Assema-  
 num aut pro  $\text{וְיִשְׁמַעְיֵאל בֶּן־יִשְׁמַעְיֵאל}$  legendum est  $\text{וְיִשְׁמַעְיֵאל}$ , aut illud  
 $\text{וְיִשְׁמַעְיֵאל}$  ante  $\text{וְיִשְׁמַעְיֵאל}$  tollendum; aut denique exciderunt quae-  
 dam. a) Quibus igitur omissis ut ad rem ipsam redeamus,  
 apparet statim, quam iniuste hoc loco corripiat noster ver-  
 sionem simplicem. Quum enim auctor eius in n. t. Graecum,  
 in vetere autem textum Hebraeum secutus sit, quum porro  
 textus n. t. Graecus τῶν ο' respondeat, hi vero cum simplice  
 et cum Hebraeo v. t. minime congruant ubique; quomodo  
 evenire non oportuit, ut n. t. simplex a vetere in testimoniis  
 e LXX petitis abhorreret? Equidem hoc potius verterim in lau-  
 dem auctoris versionis n. t. simpl., utpote qui fideliter suum  
 neque alienum curaverit textum; ut omittam, esse quoque  
 locos, quibus utrumque testamentum simplex in testimoniis  
 dictis congruat, 70 autem intt. ab eo abhorreant secundum  
 discrepantiam inter ipsos et n. t. Graecum intercedentem,

a) Assem. p. 281. c. 2. convertit: „Quod autem testimo-  
 nia in n. t. prolata cum locis quidem v. t. versionis LXX con-  
 veniant, secus vero cum locis v. t. versionis simpl., haec  
 exempla declarant:“ quae ad sensum quidem apta, sed non  
 cum textu Syriaco congruentia fere suspicionem confirmant,  
 aliqua excidisse verba.

v. c. Hos. 11, 1 coll. Matt. 2, 15. Quod reliquum est, videtur fere nimia quaedam nostrum *religio*, ut tale quid inepti pronuntiaret, movisse, quasi in codice s. omnia vel ad minimum usque secum congruere oporteret; quod tamen aliter prorsus se habet. Sed eheu! satis multa de re nullius paene momenti disputavimus, atque si meliora non fuerunt, quae tacuit dicens: „*se pauca ex multis attulisse*;“ a) de his nobis dolendum non est. Ut enim concedamus, int. simpl. non omnibus esse numeris absolutam; hoc minus etiam de Graeca aliave interpretatione vetere affirmari potest, et quae hoc loco noster illi obiicit, eodem et fortasse maiore etiam iure contra 70 intt. afferri possunt, quorum magnam, quam dicit, praestantiam exemplis firmare contra ius fasque supersedissee videtur. Quod vero omnium maxime desideratur, *Hebraeum textum prorsus non adhibuit ad rationem inter int. simpl. et LXX intercedentem recte diiudicandam*; quod vel ex loco postremo contra illam laudato, Ies. 26, 10, b) apparet luce clarius. Est enim istud ab exemplis ante allatis segregandum ac potius tanquam sui generis unicum illis adiectum, ita ut separatim quoque tractandum videatur. Reprehendit autem Barhebraeus h. l. auctorem int. simpl., quod verba: „*tolletur impius, ne videat gloriam Domini*,“ omiserit et pro iis legantur: „*Domine! altitudinem manuum tuarum non videbunt*.“ Atqui duplex in his error est; nam verba illa, quae, ut ipse Barh. profitetur, ab *Ephraemi* sermone quodam sunt petita, c) cum textu Graeco, ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν κυρίου, congruunt, sed non cum Hebraeo, in quo nihil respondet verbis illis Graecis; recte

a) Ass. b. o. II p. 281 c. 1.

b) Assem. l. l.

c) Ass. b. σ. I p. 146 no. 15.

igitur int. simpl. hunc tenens ea non adiecit. Deinde vero illa, quae pro verbis ab Ephraemo citatis in int. simpl. dicit a se inventa, ad v. 11 pertinent et falso ab eo afferuntur, quum pro textu Graeco modo laudato Syrus habeat: „*neque videbunt maiestatem Domini*“ (וְכֵן יִרְאֶה גְּאוּת יְהוָה); itaque haud longe recedit ab Hebraeo int. simpl. et LXX magis quam ille sunt castigandi.

Ex reliquis, quas passim Gregorius contulit, *conversionibus de Armeniacae* tantum indole in universum spectata critici quid dedit, quod attingi ad Ps. 5 not. 29.

In *commentatorum* denique operibus adhibendis rationem habuisse videtur noster *genuinorum* ab *adulterinis* distinguendorum; cuius rei exemplum legitur apud Assemanum a) ad Gen. c. 6 pertinens, ubi ex *Iacobi Edesseni* auctoritate sermo *Iacobo Sarugensi* adscriptus abiudicatur huic.

## IX.

*Hermeneuticae*, quam vocant, arti quamvis maiorem quam criticae ex proposito dedisse videatur operam; pauca tamen Barhebraei scholia hucusque innotuerunt, quam ut satis accurate copioseque de eius facultate hac in re cernenda agere quis possit. Quae difficultas in eo praesertim conspicitur, quod scholia nostri hoc usque ad tempus edita ad *poeticos* fere tantum libros, Psalmos et Iobum, pertinent, paucissima ad *historicos propheticosque*. b) Amplexus au-

a) B. O. I p. 296 col. 2; coll. p. 339 no. 224.

b) V. c. ad Gen. 1, 2; (Ass. b. o. I p. 68 c. 1.) ad Gen. c. 6. (*ib.* p. 296 c. 2.) Exod. 1, 8. (Wis. h. S. p. 265 sq.) Ex. 3, 14. (*ib.* p. 25 not. 23.) Exod. 28, 36. (*ib.* p. 208.) Dan. 9, 24 sqq. (Ass. J. I. p. 77 c. 1.)

tem est Barhebraeus scholiis suis utrumque, in quod vulgo dispescitur ars exegetica, genus, et ad *verba*, et ad *res* pertinens; quorum priori in libris quidem poeticis exponendis plus laboris diligentiaeque navasse videtur quam alteri. Ac *verba* quidem pertractans partim quae lexicorum sunt, affert, partim quae *grammatices*, partim denique *propositionum singularum et versuum integrorum sententias* breviter indicat; quorum quidem quae prioribus duobus continentur, ab eo linguae Syriacae peritissimo et grammaticae strenuo cultore saepius recte et cum emolumento studii litterarum Syriacarum, nunquam fere absurde prolata esse, quis non expectaverit? *Explicat enim noster non solum interpretationis simplicis, sed etiam reliquarum voces singulas earumque inprimis rariores, ambigui quid habentes et ipsius aetate, ut videtur, obsoletas, quibus substituit in scholiis verba synonyma, faciliora magisque cognita, quae plerumque ex ipsa lingua Syriaca, nonnunquam etiam ex aliis huic cognatis, v. c. Arabica, sunt petita; cf. Ps. 18, 40, ubi vocem ܥܘܨܘܠܐ, cinges me, interpretatur adiectis synonymis ܥܘܨܘܠܐ ܕܥܘܨܘܠܐ, vesties me et amicies me (sc. ܥܘܨܘܠܐ, robore). Iob. 5, 2 vocem raram et ex Hebraeo, ut videtur, desumptam, ܥܘܨܘܠܐ (ܩܢܝܢܐ, pro qua alibi in Pesch. ܥܘܨܘܠܐ legitur), reddit Syriaca ܥܘܨܘܠܐ, zelus. Iob. 7, 16 verba ܥܘܨܘܠܐ ܕܥܘܨܘܠܐ, quae Gabr. Sionita vertit: „viribus defectus sum,“ a ܥܘܨܘܠܐ, abscidit, formam ܥܘܨܘܠܐ deducens; a nostro explicantur: „taedet me“ (vitae, ܥܘܨܘܠܐ), qui scilicet eam a substantivo ܥܘܨܘܠܐ, taedium, derivat. Iob. 9, 9 vocem Syriacam ܥܘܨܘܠܐ (ܩܢܝܢܐ, Pleiades) interpretatur Arabica ܥܘܨܘܠܐ (ܩܢܝܢܐ). Ps. 7, 1 (Polygl. t. VI in excerpt. Loft.) vocem Syr. ex Graeco*

petitam et Symmacho adscriptam, **ܐܘܢܘܢܐ** (*ἀγνόημα*) explicat voce Syr. domestica **ܐܘܢܘܢܐ**, *inscitia*. Aliis deinde locis verba ex variis translationibus excerpta et eundem fere sensum exprimentia, propterea tantum iuxta posuisse noster videtur, ut alterum alteri illustrando inserviret; inter quos referri potest v. c. Ps. 5, 2, ubi vocem int. simpl. **ܐܘܢܘܢܐ**, *clamorem meum* (audi), accuratius definire videtur apposita Armeniaca **ܐܘܢܘܢܐ**, *orationem meam*; quamquam cogitare quoque licet, eum eiusmodi locis vere discrepantiam quandam, etsi exiguam tantum, interpretationum variarum notare, aut etiam utrumque coniungere voluisse. Haec quidem valent de iis quae noster *ex usu lexicographorum in scholiis suis profert*, quibus vel ipsam *copiam vocabulorum Syriac.* augeri posse docet v. c. Iob. 30, 29 (Kirsch. chr. ed. B. p. 203), ubi vox **ܐܘܢܘܢܐ** offendit, quae in lexicis non est, sed ab ipso Barhebraeo explicatur additis **ܐܘܢܘܢܐ**, Ar. **بنات آوى**, *hylaces, canes aurei* (Schakale). Iam vero *grammaticorum* exceptis iis quae de *orthographia* et *orthoe-  
pia* vocum singularum passim affert (v. *prol.* anteced.), pauca tantum attingit, quae plerumque *ad verborum derivationem a substantivis* (more Syrorum solito), v. c. Ps. 57, 8 (*Pol.* t. VI l. l.), Ps. 18, 12, Iob. 4, 13. 7, 16. 10, 17. 37, 1 (Kirsch. l. l.), *ad genus eorum definiendum* (Iob. 14, 7. 39, 23), *ad flexionem* (Ps. 4, 5 in *Pol.* t. VI et *Wisem.* p. 106. Ps. 16, 9 in *Pol.* l. l.) aliaque similia spectant; ita ut ab hac parte, quam nimirum minoris noster momenti hoc loco habuisse videtur, vix maiorem praebere possit fructum. *In sententia denique singulorum vers. simpl. locorum interpretanda* ita est versatus Barhebraeus, ut mixta sint apud eum bona malis; quum enim, quod ex quavis fere pagina scholiorum eius apparet, *textum He-*

*braeum fere non adhibuerit, sed conversionem illam, nonnunquam tantum aliis interpretationibus, praesertim Syrohexaplari usus, per se solam intelligere et illustrare studuerit, non potuit non multa aliter quam auctor Hebraeus cogitavit et falso interpretari. Cuius rei ut unum ex multis, quae Iobus ab eo expositus suppeditat, afferam argumentum, Iob. 41, 17 verba **כַּיְתִיבֵם וְיִשְׁרְתֵם**, *cuspides magnorum fert* (sc. Leviathan), quibus respondent Hebr. **חֶגְרֵת וְשֵׁרְיָהּ** (sc. **בְּלֵי תְקוּם**), *neque hasta, neque telum, neque lorica* (constabit), a nostro explicantur: **לֵי חֶגְרֵת**, „non possunt excogitare (magnates), quomodo eum (Leviathan) vincant;“ unde apparet, eum vocem **כַּיְתִיבֵם** non pro **כַּיְתִיבֵם**, *hastae*, aut errore, aut tanquam aliam formam pluralem, positam putasse, quod quidem debebat, si Hebraeam **חֶגְרֵת** videret, quae 1 Sam. 13, 19. 22 eadem voce Syr. redditur, sed potius contra textum Hebr. a verbo **כַּיְתִיבֵם** derivasse. Ceterum iste locus alia quoque ratione est notandus, quum inde sicut ex aliis cognoscatur, *Barhebraeum in scholiis textui Syr. adiunctis adhibere solere verba quoad originem et significationem iis similia, quae exponenda sint; unde saepius intelligatur, aut quomodo auctor ipse verba Syriaca sumserit, aut quomodo eius explicatio inde sit exorta. Etenim l. l. statim perspiciatur ex verbo **כַּיְתִיבֵם**, nostrum vocem **כַּיְתִיבֵם** sensu *consiliorum, cogitationum*, accepisse neque vero significatione *hastarum*, qua derivatur a verbo **כַּיְתִיבֵם**, Arab. **كَيِّب** *laevis, lentus fuit*, unde **كَيِّب**, *hasta lenta et subdura*; item Iob. 29, 13 in scholio respondet vox **כַּיְתִיבֵם**, (a) *perditoribus eius*, voci int. simpl. **כַּיְתִיבֵם**, *periturus*. Ib. v. 18 **כַּיְתִיבֵם** in textu refertur ad **כַּיְתִיבֵם** in schol.; 42, 14 quae sibi respondent in schol. atque in textu, facile deprehen-**



duntur. *Deinde*, qua in re noster cum reliquis scholiastis veteribus consentit, *verba e medio contextu excerpere et hunc ipsum parum respicere solet*; unde et reliquis, quae cum illis arcte cohaerent, et ipsi eorum interpretationi in scholiis additae multum multis locis affertur obscuri et ad inique de auctore iudicandum facile quis adducatur. Quibus tamen omissis multa sunt, quae Barhebraeus *durius et artificiosius explicat*, quam ut ei assentiri possis, et quae *elegantiore ac subtiliore interpretandi sensu destitutum eum arguant*; quo referendus est procul dubio locus Iobi, quo Behemoth describitur, Iob. 40, 10 sqq., quem de *Locusta*, mirabile dictu! intelligi vult hancque sententiam ab initio usque ad finem constanter neque sine *acumine et diligentia* quadam defendit. Atque hoc ipsum acumen coniunctum cum *studio ea, quae sensu fere carere videntur, haud intacta relinquendi multis locis iure quidem denegari ei non potest*; id modo doleas, a) quod plurimos locos *brevissime*, itaque *obscurius* tractat, alios interpretatione admodum egentes, quin etiam capita integra ne verbo quidem digna putat, alios denique, in quos contrarium cadit, non omittit, sed pluribus quam opus, illustrat; quae ut uno comprehendam verbo, *quod delectum non habuit aptiorem*.

Pauciora dicenda sunt de ratione, qua vir clarissimus versatus sit circa interpretationem ad *res* pertinentem; quae quum recentioribus demum temporibus ad eum, quem tenere eam fas est, adscenderit locum, non sane mirandum est, si quae in hoc genere praestitit ille, cum eius aliis in rebus perspicua praestantia non sint comparanda. Etenim qua falsa opinione ducti plurimi ante nostrum non solum Syriae, sed

a) Idem recte iam conquestus est Bootius apud Hott. bibl. or. p. 283 sq.

etiam Latinae Graecaeque ecclesiae patres atque doctores, plurima quae in S. S. ex *temporum, morum librorumque sacrorum indole* accurate contextuique congruenter explicanda invenirentur, quomodocunque possent, ad *aetatem Christi eiusque asseclarum et ad dogmata ecclesiastica* trahere studerent; hanc noster quoque, alioquin homo clariore cognitionis luce collustratus, prorsus missam non fecit. Quam vero perversam interpretandi rationem in quibusdam libris s. hunc in modum antiquitus pertractatis, v. c. in Psalmis, magis secutus esse videtur, quam in aliis, ut in Iobo, cuius in unum tantum incidi locum, notissimum dico illum, c. 29, 25, quem hac ratione explicuit. Unde id, opinor, apparet, Barhebraeum caeco illo, quo *Ephraemus* aliique ferebantur, *rei mysticae studio captum non fuisse, sed magis fortasse aetatis suae ingenio „debilibusque hominum animis,“* quos dicit in prooemio horrei a), se accommodasse, quam ipsum sibi indulsisse hic illic eam amplectendo. Quid quod loco modo laudato duabus praemissis interpretationibus ad Christum pertinentibus tertiam addit ad unice veram propius certe accedentem satisque ostendentem, ipsum non aegre tulisse alias explicandi rationes liberiores illa ab ecclesia recepta. Fortasse autem Barhebraeus ipse hoc loco tertiam istam sententiam cum nexu verborum magis congruentem praetulit, sed noluit expresse impugnare opinionem inveteratam, sicut omnino diversarum loci cuiusdam interpretationum patiens, imo nimis patiens apparet. Quae ut exemplis in utramque confirmem partem; egregium liberioris animi eius documentum in eo cernitur, quod ad Iob. 1, 16, quae auctor Hebraeus de Satana profert, mere fictitia et im-

a) Kirsch. l. l. p. 144. l. 5.

peritioribus non nisi hominibus accommodata dicit a). *Mysticae* autem *enarrationis* praeter eos, quos Ps. XVIII sistet, hi fere sunt loci: Ps. 8, 1, ubi carmen istud ad Messiam distinctionemque duarum eius naturarum referendum putat b); Ps. 40, 7 c), quem locum ad Christi incarnationem trahit motus, ut videtur, loco Hebr. 10, 5; Dan. 9, 24 sqq., quod vaticinium ad Christi tempora ablegat d). At, quod iam monui, modum his in rebus servat neque quae *historica* sunt, iis postponit; plurium enim Psalmorum argumentum ad auctorum aetatem conditionemque referri noster expressis verbis dicit ac saepius quidem a vero non ita longe abfuisse videtur; cuius rei exempla praeter Ps. V et XVIII habe Ps. VII (Polygl. t. VI in exc.), quem noster de Ahitophelis morte a Davide audita interpretatur (cf. 2 Sam. 17, 23); Ps. XIV, quem ad Assyrios (rectius: Chaldaeos) trahit, quod quidem apparet ex schol. ad v. 3 (Polygl. l. l.); Ps. XL, 7, quem locum de sacris in captivitate Babyl. oblatis intelligit e); Ps. X, 1, ubi de divitibus Iudaeorum pauperes opprimentibus auctorem Psalmi verba facere putat f). *Deinde* huc pertinent, quae in praefatiunculis varia ad tempus auctoremque librorum singulorum spectantia a nostro exponuntur, quamquam sunt pauciora neque satis elaborata. Nec non, quas operi suo inseruit, *tabulae chronologicae decem* circa historiam Iudaeorum inde ab Adamo usque ad Christi aeta-

a) Kirsch. l. l. p. 188. l. 3 — 5.

b) Polygl. t. VI, exc. Loft. coll. Ass. b. o. II p. 289sqq. et p. 276. Barh. scilicet hoc dogma accepit.

c) Kenn. diss. ed. Bruns. p. 84.

d) Ass. l. l. t. I p. 77. c. 1.

e) Kenn. l. l.

f) Polygl. t. I prolegg. p. 91.

tem versantes a) probant, eum curam ac diligentiam impendisse rei historicae; quod autem an feliciter fecerit, ex paucis, quae huius generis habentur, fragmentis diiudicari vix potest. Dan. 9, 24 sqq. quidem 70 illas hebdomades ab initio anni 20 Artaxerxis Longimani numerandas et usque ad quartum Caligulae pertinere falso dicit; sed quis in re, quae hodieque non constet inter viros doctos, nostrum recte vidisse, aut exspectaverit, aut contrarium miratus sit?

Multo autem exilius quae *geographiam, historiam naturalem et antiquitates* spectant, a nostro tractata fuisse videntur; quamquam praesertim quoad secundam earum disciplinarum ab eo, medico sui temporis clarissimo, multa egregie ad eam augendam conferri potuisse videntur, v. c. ad Iob. capp. 39. 40. 41, quibus brevissime tantum disputat de variis, quae ab auctore Hebraeo describuntur, animalibus. Tamen melius erat ieiune de iis agere, quam insanias mysticas ab *Ephraemo* ad hos locos congestas recoquere.

Denique quod *dogmaticam v. t. indolem* paullum illustraret, nil plane apud Gregorium nostrum invenire mihi licuit.

## X.

Haec fere sunt, quae ex paucis Barhebraei scholiorum fragmentis hucusque in lucem prolatis colligere sum conatus *critica et exegetica*, id magis spectans, ut fundamenta iacerem quantulacunque accuratius inquirendi in eius de codice sacro merita, quam ut ipse omnia, quae in hoc genere dici possent, scribendo effunderem. Quae vero etsi satis

a) Ass. II p. 282 sq., qui tamen brevissime tantum eas laudat.

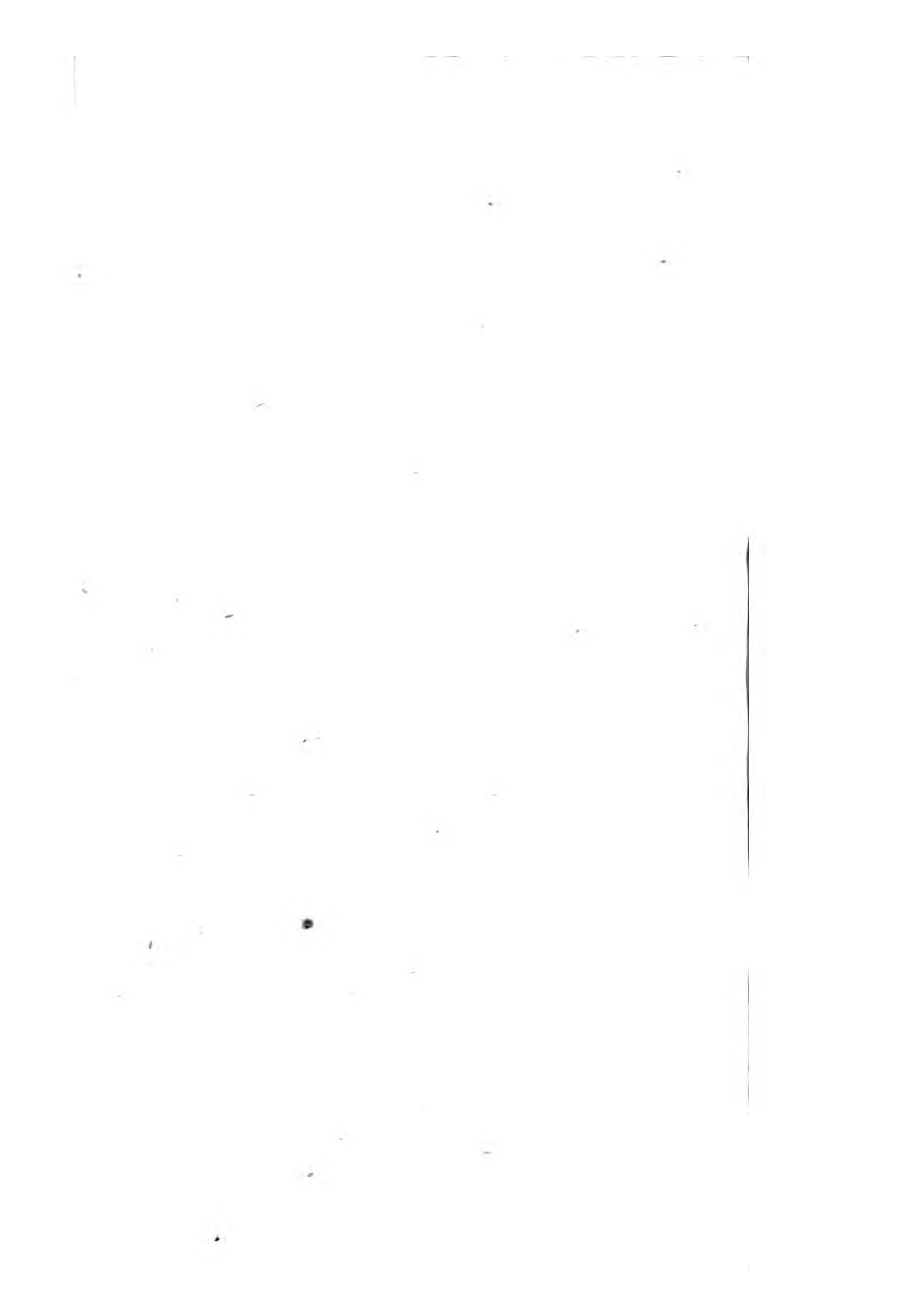
arguunt, quam imperfecta et inveteratae opinionis rationis-  
que tabe minime prorsus liberata fuerit interpretandae S. S.  
conditio apud Syros illius aevi, praesertim si Iudaeorum do-  
ctrinam biblicam tum iamiam florentem respicias; id tamen  
inde elucere putaverim, et de textu, utpote omnis verae ex-  
plicationis fundamento, codicum et versionum auctoritate  
ante omnia recte constituendo, et de verborum sensu sim-  
plici prae aliis tenendo longe certiora ac meliora Barhebraei  
aetate percrebruisse praecepta atque principia, quam quae  
in *Ephraemi* primi vers. simpl. apud Syros interpretis eo-  
rumque qui eum potissimum sequerentur, scriptis liceat  
conspicere. Quodsi igitur, quae nostro aevo floret, inter-  
pretationi et crisi librorum sacrorum, Barhebraei opus exe-  
getico-criticum maiorem non praebeat usum ob varia, quae  
in eo desiderantur, praesertim vero, quod nimis in eo ne-  
glectum videmus textum Hebraeum; quod auctor plus iusto  
extulit versionem Syrohexaplarem, minoris contra existima-  
vit simplicem a); quod in interpretando rerum notitiam ie-  
iuniorem praebuit; quod denique eorum locorum, quos tra-  
ctaret, minus aptum habuit delectum: tamen inde aliquid  
lucis adspergitur historiae litterarum sacrarum a Syris ex-  
cultarum, linguae Syriacae scientia amplificatur, apparatus  
criticus lectionum ex conversione simplice aliisque magnam

a) Wisem. l. l. p. 108 coll. p. 107 no. 1 et p. 207 no. 26  
censet, eam ob causam hanc interpret. iniquius a nostro dii-  
dicari, quia Nestor. magis quam Monophys. redoleat indolem;  
at *primum*, Monoph. eam ecclesiasticam non constituissent,  
Nestor. non mutassent, si res ita se haberet; *deinde* vero Barh.  
a parvulo isto partium studio aliis in rebus fuit remotior,  
quam cui tale quid tribueres; quod vel inde elucet, quod non-  
nunquam ipsam ed. Nestor. praefert aliis, inter quas et sim-  
plex refertur; v. c. ad Ps. 8, 5 (Wisem. l. l. p. 143).

partem adhuc incognitis laudatarum cumulo augetur, multa denique ad interpretandi rationem redundant, quae licet non statim probentur, interpretis tamen mentem his illis ante omissis advertunt et cognitionem, quam est adeptus, locorum singulorum aut locupletant, aut varia ratione mutant. Plura vero maioraque dare ipse noster in prooemio scholiorum suorum non est professus; „*semen*“ enim non nisi „*omnigenae interpretationis opusculo suo inarandum*“ a) sibi proposuerat, ac si, quae conguessit, cum hoc ipsius proposito contulerimus, apparebit, puto, eum in libro conficiendo terminos eius promovisse magis quam removisse. Quae quum ita sint, optimo optandum iure videtur, ut mox plura et, si fieri potuerit, omnia viri magni, qui hoc suo labore claritatem suam, si non auxit, certe non imminuit, scholia ad v. et n. t. conscripta innotescant.

a) Kirsch. l. l. p. 144 l. 10 sqq.

---



מקדוֹן בְּשֵׁמָה

מִבְּנֵי דָא מְלֵאכֵי מְלֵאכֵי בְּכֵן מְלֵאכֵי בְּכֵן.  
 חֲבִיבָא לְחֵבֵי אֲחֵי דְמִצְוֵי. מִלֵּךְ מִצְוֵי אֵת  
 מִלֵּךְ אֲזַמְלֵךְ בְּשֵׁם מִצְוֵי אֲזַמְלֵךְ: אִמְרֵי אֵת דְּאֵת  
 מִצְוֵי מְבִיבֵי לֵב. מֵהַמְלֵא \* מִלֵּךְ אֵת מִצְוֵי אֵת  
 מִלֵּךְ אֲחֵי אֵת בְּשֵׁם חֲבִיבָא בְּשֵׁם. אֲמֵלֵיב לְחֵבֵי  
 אֲחֵי מֵן חֲבִיבֵי מִצְוֵי אֵת בְּכֵן מִלֵּךְ חֲבִיבֵי דְאֲחֵי  
 מְחִיבָא. מֵהַמְלֵא \* מִצְוֵי מִלֵּךְ אֲזַמְלֵךְ \* מִצְוֵי אֵת.  
 חֲבִיבֵי אֲזַמְלֵךְ חֲבִיבֵי מִצְוֵי בְּכֵן אֲזַמְלֵךְ מְבִיבֵי  
 מִצְוֵי דְאֲזַמְלֵךְ אֲזַמְלֵךְ לְחֵבֵי מְחִיבָא. מִצְוֵי אֵת  
 מִצְוֵי חֲבִיבָא בְּכֵן מִצְוֵי אֵת: אֲזַמְלֵךְ דְּאֲזַמְלֵךְ לֵב אֵת  
 מִצְוֵי מֵן חֲבִיבֵי. אֲזַמְלֵךְ אֵת מִצְוֵי אֲזַמְלֵךְ חֲבִיבֵי  
 אֲזַמְלֵךְ: אֵת חֲבִיבָא. מִצְוֵי אֵת בְּכֵן מִצְוֵי אֵת מִצְוֵי אֵת  
 אֲזַמְלֵךְ מִצְוֵי חֲבִיבָא דְאֲזַמְלֵךְ לֵב. מִצְוֵי אֵת.  
 (V. 2.) מִצְוֵי מִצְוֵי מִצְוֵי אֲזַמְלֵךְ \* אֲזַמְלֵךְ אֵת חֲבִיבֵי

\* Ed. Bugat. אֲזַמְלֵךְ חֲבִיבֵי.  
 \*\* Ed. Bugat. אֲזַמְלֵךְ.  
 \*\*\* Cod. Bodl. IV. exhibet חֲבִיבֵי.



بك. تة اهأضلا كصا. \* اذطليا كصا. (V. 4.)  
 طنيا حيا حيا \*\* كصط كص. تة كصلا ولاء كص.  
 (V. 8. 9.) هانفء و كصطا و كصء. حيا كصيا  
 و كصيا و كصيا. تة اهفء و كصء كصطا و كصء \*\*  
 كصيا: كصيا: طنيا و كصيا و كصيا: كصيا: كصيا:  
 كصيا و كصيا و كصيا و كصيا. تة كصيا و كصيا و كصيا  
 كصيا. اذطليا كصيا كصيا كصيا. اذطليا كصيا كصيا.  
 كصيا و كصيا كصيا كصيا كصيا كصيا كصيا كصيا.  
 (V. 10.) كصيا كصيا كصيا كصيا. كصيا كصيا و كصيا +  
 كصيا كصيا كصيا. اذطليا كصيا كصيا كصيا  
 كصيا كصيا كصيا كصيا كصيا. تة كصيا كصيا  
 كصيا. (V. 11.) كصيا كصيا كصيا كصيا تة كصيا  
 كصيا كصيا. (V. 13.) طنيا كصيا كصيا كصيا  
 كصيا. تة كصيا كصيا كصيا كصيا كصيا

### طنيا كصيا

(V. 1.) كصيا كصيا و كصيا و كصيا كصيا كصيا  
 كصيا كصيا كصيا كصيا كصيا. تة كصيا كصيا

\* Ed. Bugat. كصيا.  
 \*\* Polygl. Lond. كصيا.  
 \*\*\* Ed. Bug. كصيا كصيا.  
 † Ed. Bug. كصيا.  
 †† Ed. Bug. singul. offert: كصيا.  
 ††† Ed. Bug. كصيا.

لخصيه ومزينا بهي. اكله ويكلا خطينا حقل \*  
 بهمصمسا او ا. صمصا او بهويه طينا طح ابرا  
 ومصه. كلكجا بكة مع ابيه اف \* وماوا  
 هاجن: قلا قبي. (V. 2.) انسطر صمك فب طينا. مة  
 اسبر. (V. 5.) موكلا بظلا بكمم حوم سدا. مة  
 طينا بلا لممصمسا ممصم. (V. 8.) ممصمنا بهوتا  
 بجم هاتكمب. مة هاتكمم \*\* بكمب. امة امة بجم.  
 اوم ممصمنا بهوتا بجم. (V. 9.) ممصمنا مومت مصم  
 مة موصي صم ممصم ++ ممصم. مة طح ممصم  
 ممصم ممصم. مة امصم. (V. 10.) ممصم ممصم ++  
 ممصم مة ممصم. (V. 11.) ممصم مة ممصم.  
 مة ممصم مة ممصم. (V. 12.) ممصم ممصم ممصم.  
 مة ممصم ممصم ممصم ممصم. مة ممصم ممصم  
 ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم.  
 مة ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم.  
 ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم.  
 مة ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم ممصم.  
 ممصم مة ممصم. (V. 15.) ممصم ممصم ممصم ممصم.

\* Ed. Bug. ممصم.

\*\* Deest apud Bug. et in Graeco textu.

\*\*\* Ed. Bug. ممصم ممصم ممصم.

+ Ed. Bug. ممصم.

++ Lege ممصم.

+++ Pol. Lond. et quatuor codd. Bodlei. ممصم habent.

+++ Ed. Bug. ممصم.

٥٥ كسبنا بلا سببنا ص. (V. 16.) انصبه موصلا  
 ومكتا. مة انصبته مکتنا ومکتا ٥ مکتنا ومکتا.  
 انصبته مکتنا ومکتا \* ٥ انصبته  
 انصبته مکتنا ومکتا \* ٥ انصبته  
 انصبته + ومکتا ومکتا مکتنا ومکتا \* ٥  
 انصبته (V. 17.) مکتنا ومکتا مکتنا ومکتا.  
 مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥ مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 (V. 20.) انصبته مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا ومکتنا ومکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا (V. 21.) مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 (V. 22.) مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥  
 مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا مکتنا ومکتنا \* ٥

\* Ed. Bug. falso habet مکتنا.

\*\* Polyglotta et codd. Bodl. IV. V. VII. dant  
 بلا اصلا.

\*\*\* Pol. cum codd. Bodl. IV. V. VII. IX. صح.

+ Polygl. تمکتنا.

++ Ed. Bug. مکتنا.

+++ Polygl. et codd. Bodl. IV. VII. صح.

++++ Ed. Bug. مکتنا.

\*+ Lege مکتنا, quod habet ed. Bug.

ⲉⲃⲉⲛⲟⲩ. ⲁⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲭⲓⲣ ⲥⲓⲣⲛⲁ \* ⲁⲛⲏⲁ ⲥⲁⲗⲉ ⲧⲁⲃⲉⲗ ⲁⲛⲏⲁ.  
ⲁⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲭⲓⲣ ⲟⲩⲃⲁ ⲟⲩⲃⲁ ⲁⲛⲏⲁ. ⲁⲛⲥⲁⲩⲉ ⲥⲁⲗⲉ. ⲟⲩⲭⲓⲣ  
ⲉⲛⲧⲓⲛⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ ⲉⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲧⲁⲃⲉⲗ ⲟⲩⲛⲧⲓⲣⲉⲃⲉ  
ⲟⲩⲥⲁⲗⲉⲥⲓⲣⲉ. ⲟⲩⲥⲓⲣⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲟⲩⲁⲩⲟⲩ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ.  
ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲛⲉⲛⲁ ⲛⲉⲛⲁ ⲛⲉⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲁⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ  
ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲛⲉⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲁⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲁⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲥⲁⲗⲉ  
ⲧⲁⲃⲉⲗ ⲁⲛⲏⲁ. (V. 27.) ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲛⲉⲛⲁ ⲛⲉⲛⲁ ⲛⲉⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ.  
ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲫⲥⲓⲛⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. \*\*  
(V. 29.) ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ  
ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. (V. 30.) ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ.  
ⲉⲩⲉ. ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲁⲩⲛⲧⲓⲛⲁ  
ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ.  
ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ  
ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ  
ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲉⲩⲉ ⲟⲩⲭⲓⲣ. ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ. ++ ⲁⲛⲏⲁ  
(V. 31.) ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ  
(V. 32.) ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ  
ⲟⲩⲭⲓⲣ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ. ⲁⲛⲏⲁ ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ ⲟⲩⲛⲧⲓⲛⲁ.

\* Videtur h. l. excidisse alterum ⲥⲓⲣⲛⲁ, quod habet  
Loftus. (in excerpt. t. VI Polygl. Lond.), ubi pro ⲥⲓⲣⲛⲁ  
legendum ⲥⲓⲣⲛⲁ.

\*\* Ed. Bug. ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ.

\*\*\* H. e. ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ vel ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ.

+ Lee (Vet. Test. Syriace. Lond. 1823.) cum pluribus codd.  
(cf. Polygl. t. VI in varr. lectt. ad vers. Syr.) dedit ⲁⲛⲏⲁ.

+++ Pol. Lond. ⲁⲛⲏⲁ.

+++ Bug. omittit ⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲉⲩⲁ.

مة صفة الكس هلو؛ طع الكس وكم. (V. 33.) الكس  
 وسرمد نبالا. مة وفسر كد. اذنبا الكس والجسد\*  
 كد نبالا. (V. 34.) صلا وضا اصطنك\*\*. مة صلا  
 قويا حصى متبر مضمرا انا\*\*\* كد: مة وكم  
 بكلا الكس صلا ذكا ابا. (V. 36.) صج كد صفا  
 وضمونا. مة همدوا وضمونا. مة وضمونا وضمونا. مة  
 مة وضمونا + مة وضمونا مة وضمونا مة وضمونا.  
 (V. 37.) اذنا صلا مة وضمونا وضا مة وضمونا.  
 مة وضمونا وضا مة وضمونا. مة لا اذنا  
 مة وضمونا. (V. 38.) مة اذنا وضا مة. مة وضمونا  
 صلا مة وضمونا. (V. 40.) مة وضمونا مة وضمونا.  
 مة وضمونا مة وضمونا. مة وضمونا. اذنا الكس  
 كد نبالا مة وضمونا. اذنا مة وضمونا مة وضمونا. (V. 43.)  
 مة وضمونا مة وضمونا مة وضمونا. مة وضمونا مة وضمونا  
 اذنا مة وضمونا. اذنا مة وضمونا. (V. 44.) مة وضمونا  
 مة وضمونا مة وضمونا مة وضمونا مة وضمونا مة وضمونا

\* Armen. versio Amstelodam. habet *induit*.

\*\* Polygl. et codd. Bodl. IV. VII. اصطنك.

\*\*\* Ed. Bug. non habet انا.

+ Ed. Bug. addit وكم.

++ Ed. Bug. اذنا مة وضمونا.

+++ Polyglot. مة وضمونا.

++++ Lege مة وضمونا, quod habent Polygl. et Loftusius.

+\* Ed. Bug. اذنا.

++\* Pol. et codd. Bodl. IV. V. VII. اذنا مة وضمونا.

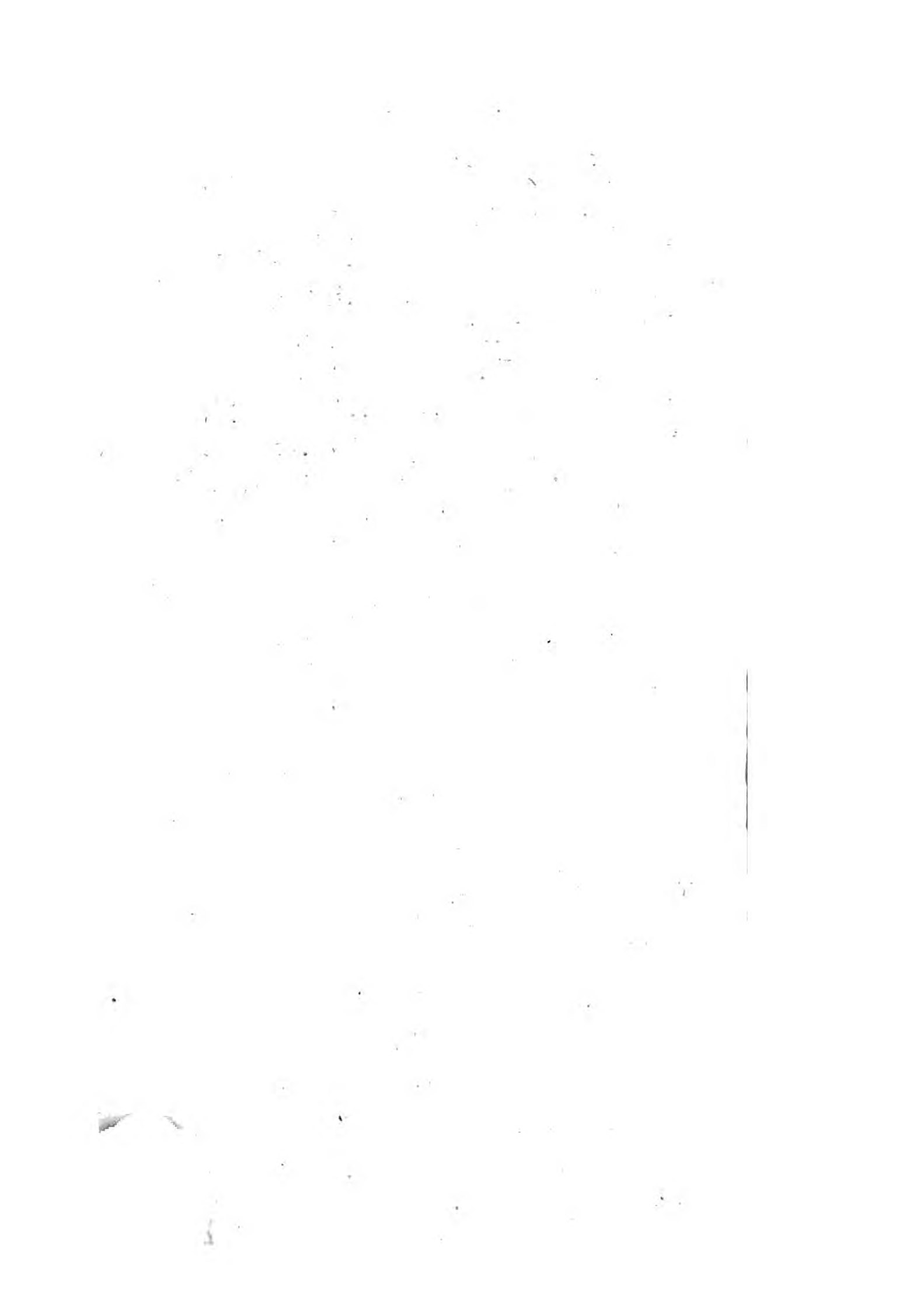
سَهْ بِيْتَهْسَهْ اِسْرَ اِنْعَمَ كَلِمَاتِهْ. مَهْ فَرِيْدَ مَعِ هَهْ كَلِمَهْ \*  
مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ. اَنْوَرُ مَعِ هَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ. اَيْهْ مَعِ  
مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ. (V. 45.) هَهْ كَلِمَهْ اِدْبَا لِمَهْ كَلِمَهْ. مَهْ  
مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ اِمْلَهْ بِيْتَهْ خَد: سَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ مَهْ كَلِمَهْ.  
مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ لِمَهْ كَلِمَهْ خَد. مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ بِيْتَهْ.  
اَنْوَرُ بِيْتَهْ خَد. (V. 46.) مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ لِمَهْ كَلِمَهْ \*\*  
مَهْ كَلِمَهْ. مَهْ كَلِمَهْ اِحْلَهْ هَهْ \*\*\* هَهْ كَلِمَهْ مَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ.  
(V. 50.) هَهْ كَلِمَهْ اَيْتَهْ حَقَهْ اَيْ. اِنْطَلَهْ مَهْ كَلِمَهْ اَيْتَهْ.  
(V. 51.) هَهْ كَلِمَهْ بِيْتَهْ. مَهْ كَلِمَهْ خَلِمَهْ هَهْ.

\* Ed. Bug. هَهْ كَلِمَهْ.

\*\* Polygl. لِمَهْ كَلِمَهْ.

\*\*\* Ed. Bugat. حَلِمَهْ.






## PSALMUS V.\*

[**P**raedictus de poenitentia populi Israelitici Babylonae. <sup>1</sup>] (v. 1.) **H**ebraeus <sup>2</sup>: **V**ictori <sup>3</sup> in hymnis, pro haereditate <sup>4</sup>; [hoc est <sup>5</sup>: pro Hierosolyma, quae fuit haereditas Davidis, secundum illud: *Et placuit mihi haereditas mea.* <sup>6</sup>] **G**raecus <sup>7</sup>: **F**inis <sup>8</sup>, pro ea quae haereditat <sup>9</sup>; [hoc est: pro victoria quae fuit Davidis haeredis.] **A**quila: **V**ictori ex divisionibus sortium <sup>10</sup>; [quae scilicet coniciebantur in divisionibus agrorum et vinearum. <sup>11</sup>] **S**ymmachus: **H**ymnus Davidis pro apprehensione <sup>12</sup> haereditatis. **I**acobus Edessenus <sup>13</sup>: **I**n fine pugnae cum Absalomo et ante introitum in Hierosolyma dixit hunc Psalmum. **H**aereditatem autem et haeredem castigatos <sup>14</sup> regni vocat, qui conversi sunt ad ipsum ceu haereditas a Deo. **A**thanasius <sup>15</sup>: **I**lla, quae haereditat, est anima amans Dei, seu ecclesia; haereditas autem id quod oculus non vidit, neque auris audivit, neque in cor humanum venit.

*Versus triginta.*

(v. 2.) *Verba mea exaudi, Domine, et intellige*  
 <sup>16</sup>; [hoc est: cogitationem meam.] **G**raecus: **I**ntellige clamorem meum <sup>17</sup>. **A**rmeniacus <sup>18</sup>: **S**upplicationem meam. (v. 3.) *Domine, mane audias vocem meam!*

\*) Quae in hac translatione litteris obliquis sunt impressa, interpretationi simplici tribuantur, quae his signis inclusa [], Barhebraeo scholiastae; quibus denique parenthesis nota () adpicta, ipse adieci.



[hoc est: cito, sine mora <sup>19.</sup>] (v. 8.) *Et adorabo in templo sanctitatis tuae* <sup>20.</sup> *In tui timore,* (v. 9.) *Domine, dirige me et in iustitia tua!* Graecus: (v. 8.) Adorabo ad templum sanctitatis tuae <sup>21.</sup> in timore tui. [Punctum.] (v. 9.) Domine, duc me in iustitia tua! [Punctum.] <sup>22.</sup> (v. 9.) *Propter inimicos meos dirige coram me* (صِرْطِ) *viam tuam.* Graecus: Dirige <sup>23.</sup> coram te (صِرْطِ) [cum Coph] *viam meam.* [Armeniacus ut Syrus dicit; Aegyptius <sup>24.</sup> ut Graecus. Atque in aliquot codicibus Graecis ita ut in Syriaco scriptum exstat. <sup>25.</sup>] (v. 10.) *Sepulcra aperta sunt guttura eorum* <sup>26.</sup> Graecus: Sepulcrum apertum <sup>27.</sup> guttur eorum. Iacobus: Fauce eorum <sup>28.</sup> Armeniacus <sup>29.</sup>: Guttur meum (صِرْطِ) [cum S'copho in utraque Gomal]. *Et linguae eorum perversae* <sup>30.</sup> (صِرْطِ) [cum P'thocho in He]. Graecus: Linguis suis decipiunt. (v. 11.) *Et decidant de consiliis suis.* Graecus: De cogitationibus suis. (v. 13.) *Domine, tanquam scuto accepto* <sup>31.</sup> *amicias me* <sup>32.</sup>! Graecus: Tanquam armis benevolentiae coronasti me <sup>33.</sup>.

## PSALMUS XVIII.

[Gratiarum actio Davidis, quam professus est in fine <sup>34</sup> pro omnibus beneficiis, quae in eum contulerat Deus.] Graecus: (Psalmus) decimus septimus. In fine, servo Domini, Davidi, quae locutus est ad Dominum in verbis <sup>35.</sup> huius hymni, die, quo' eum servavit Dominus ex manu omnium inimicorum eius et ex Sauli quoque manu, et dixit.

*Versus CXIII.*

(v. 2.) *Amabo te* (إِنْسَبُّر) [Risch inquiete (h. e. sine vocali)], *Domine!* Graecus: Diligam te <sup>36</sup>. (v. 5.) *Et torrentes iniquorum conturbaverunt me* (تَوَسَّط) [cum S'copho in Cheth]. Graecus: Et fluvii iniustitiae perturbaverunt me. (v. 8.) *Et fundamenta montium concussa sunt et discissa* <sup>37</sup>. (تَوَسَّط). Graecus: Et <sup>38</sup> conturbata sunt (تَوَسَّط) [cum Dolad <sup>39</sup>]. Aquila: Perturbata sunt <sup>40</sup>. Armeniacus: Fundamenta montium contremuerunt. (v. 9.) *Et carbones accensi sunt* (مَجْت) [cum P'thocho in Cheth et R'bhozo in Beth dura] *ab eo* <sup>41</sup>. [scilicet ex sarmentis et scintillis <sup>42</sup>]. Graecus: Inflammati sunt. (v. 10.) *Et caligines sub* <sup>43</sup> *pedibus eius*. Graecus: Caligo. (v. 11.) *Et volavit super alis venti*. Graecus: Volavit super pennis ventorum. (v. 12.) *Posuit tenebras latibulum suum*. Graecus: Et posuit tenebras pro latebris suis. [Scilicet involutionem Dei in corpore, quod a nobis assumpsit Filius et Verbum (ὁ λόγος), indicat <sup>44</sup>.] *Et operuit eum* [cum Rucocho in utraque Coph, a Curcho neque a Cruchio <sup>45</sup>] *tabernaculum suum*. Graecus: Circum eum tabernaculum suum. *Tenebrae aquarum in nubibus aeris*. Graecus: Aquae tenebrosae in nubibus aerum. <sup>46</sup>. (v. 14.) *Et Altissimus edidit vocem suam*. Graecus: Excelsus. (v. 15.) *Misit sagittas suas et dissipavit eos* [Iudaeos scilicet, qui fidem non habebant ipsi]. (v. 16.) *Et apparuerunt scaturigines aquarum*. Graecus: Et apparuerunt fontes aquarum [hoc est: doctrina apostolorum]. *Et resecta sunt* [cum P'thocho in Gomal] *fundamenta orbis* <sup>47</sup>. [hoc est: detecta <sup>48</sup> et insipida facta est per apostolos sapientia huius mundi] *ab halitu* <sup>49</sup> *spiritus irae tuae* [cum P'thocho in Schin (إِنْسَبُّر)]. Graecus: Ab inspiratione. (v. 17.) *Misit de alto et extraxit me*. Grae-

cus: Et sumpsit me. Armeniacus: Et recepit me. Symmachus: Et eduxit me <sup>50</sup>. (v. 19.) *Et praevenērunt me die angustiae meae* [cum P'thocho in Coph, singulari numero (ⲡⲗⲟⲩⲟ)]. Graecus: Depressionis meae. (v. 20.) *Et eduxit me in latitudinem* [cum P'thocho in Vav et Ruccho in Tau] *et eruit me, quia oblectatus est me*. Graecus: Eruet me, quia voluit me. (v. 21.) *Et secundum puritatem manuum mearum explevit me*. Graecus: Retribuet mihi. In aliquot codicibus veteribus interpretationis simplicis scriptum exstat: *Et secundum puritatem manuum mearum, quam petiit a me* <sup>51</sup>. [hoc est: secundum puritatem manuum, quam poscit ex me ipse Deus; sed non comprobandum, quippe quod non congruit cum interpretationibus reliquis]. (v. 22.) *Neque defeci a Deo meo*. Graecus: Neque impie deserui <sup>52</sup>. (v. 26.) *Cum sancto sanctus eris* [scilicet tu, Deus, qui iuxta eius sanctitatem bene facies ei]. Graecus: Cum sancto sanctum te exhibebis. Aquila: Erga sanctum sancte ages <sup>53</sup>. Armeniacus: Cum sancto ero <sup>54</sup>. [cum Olaph, scilicet ego]. Aegyptius: Cum iusto iustus ero [item cum Olaph]. *Et cum probō probum te exhibebis*. [Sunt tres Tau; sed quia tres illae sunt induratae, una absorbetur et tanquam in ligamine pronuntiatur <sup>55</sup>.] Graecus: Et cum viro innocente innocens eris. Armeniacus: Et cum immaculato immaculatus eris [cum Tau, scilicet tu]. Aegyptius: Ero [cum Olaph, nempe ego]. (v. 27.) *Et cum electo electum te praestabis*. Graecus: Electus eris. *Et cum perverso contortum te exhibebis*. Graecus: Cum contorto contortum te praestabis <sup>56</sup>. (v. 29.) *Tu accendes lucernam meam*. Nestoriani <sup>57</sup>: Tu accende lucernam meam! Graecus: Accendes. (v. 30.) *Quoniam per te*

*curram contra turbam* [cum Iud quiescente]. **Graecus:** Quoniam per te eripiar ex loco tentationum <sup>58</sup>. **Aquila:** Quoniam per te curram bene accinctus <sup>59</sup>. *Et per Deum meum transsiliam murum*. In libro Regnorum <sup>60</sup>: **Traiciam murum**. **Arabs** habet: **Transsiliam** [cum Phe leni <sup>61</sup>]. **Graecus:** Transgrediar. **Symmachus:** Ascendam in <sup>62</sup> murum. (v. 31.) *Dictum Domini est exploratum*. **Graecus:** Eloquia Domini sunt probata. (v. 32.) *Quoniam non est deus praeter Dominum*. **Graecus:** Nam quis est deus praeter Dominum? *Neque est, qui sit validus ut Deus noster*. **Graecus:** Et quis est deus <sup>63</sup> praeter Deum nostrum? (v. 33.) *Deus, qui me accinxit robore*. **Graecus:** Qui accingit me <sup>64</sup>. **Armeniacus:** Deus, qui induisti mihi robur. (v. 34.) *Et super alto colloca me* <sup>65</sup>! **Graecus:** Et super altis [Mim cum R'bhozo] collocas <sup>66</sup> me. [Hoc est: super quibus me fore, cogito <sup>67</sup>.] (v. 36.) *Dedisti mihi scutum salutis* <sup>68</sup>. **Graecus:** Praesidium salutis meae <sup>69</sup>. *Et disciplina tua me augebit*. **Graecus:** Et disciplina (tua <sup>70</sup>) me direxit in finem et disciplina tua ipsa me edocebit. (v. 37.) *Dilatasti passus meos sub me, ne vacillarent tali mei*. **Symmachus:** Ita ut non laberentur tali mei. **Graecus:** Non infirmati sunt tali mei <sup>71</sup>. (v. 38.) *Neque revertar, donec consumserim eos*. **Nestoriani** cum **Gomal** emollita (et) quiescente (آص). (v. 40.) *Accinges me* [Tau cum P'thocho; hoc est: indues me et operies me]. **Graecus:** Et cinxisti me. **Armeniacus:** Induisti mihi robur in pugna. **Aegyptius:** Accinxisti lumbos meos robore ad pugnam. (v. 43.) *Et ceulutum vicorum conculcabo eos*. **Graecus:** Ceu coenum platearum conculcabo <sup>72</sup> eos. **Armeniacus:** Conculcabo. **Aegyptius:** **Comminuam**. (v. 44.) *Erues me* <sup>73</sup> a con-

*roversiis* [Dolad cum Ch'bhozo, ne legas Dolad cum P'thocho] *populi* [scilicet <sup>74</sup> (ex) iudicibus eius, ut nonnulli corrupte (legunt)]. **Graecus:** Erue me a contradictione populi. **Armeniacus:** A repugnantia populi. **Aegyptius:** A sermone populi. (v. 45.) *Et auditu auris audient me.* **Graecus:** In auditu auris obediverunt mihi <sup>75</sup>. [scilicet populi fidem habentes]. (v. 46.) *Filii alieni se subiciant mihi.* **Graecus:** Filii alieni me fefellerunt. **Armeniacus:** Me fefellerunt. *Filii alieni impediuntur <sup>76</sup> et claudicabunt.* **Graecus:** Inveteraverunt <sup>77</sup> et claudicarunt de semitis suis. (v. 50.) *Et nomini tuo canam* [Sain cum P'thocho]. **Armeniacus:** Psalmum dicam. (v. 51.) *Et gratiam facit* — **Graecus:** Misericordiam — *uncto suo.*

---

## ANNOTATIONES.

### PS. V.

1) **בָּבְלוֹן** significat proprie: *Babylonis*, quod tamen hoc loco non differt a: *Babylone*, quum Iudaei tum quidem partem quodammodo efficerent incolarum illius regionis. Cf. Luc. 2, 4: **נָצְרֶת גַּלִּילָא** *Nazareth Galilaeae*, hoc est: *in Galilaea sita*. Ps. 88. 89. 119 tit. Hoffm. gr. Syr. p. 297, 3. Refert igitur Barhebraeus seu alius quis huius inscriptionis auctor Psalmum nostrum ad captivitatem Babylon. et populum Israelitic. commotum poenitentia scelerum commissorum suam salutem hostiumque interitum a Deo petere fingit. Quod qua auctoritate nixus fecerit, non liquet; nam carmen ipsum certe nil continet, quod aut illius potissimum temporis calamitatem prodat, aut animum peccatorum conscientia ac poenitentia contritum. Imo v. 13 aperte docet, virum pium et causa sua confidentem neque vero malefactorum poenas luentem preces fundere ad Deum. Tamen post Barhebraeum similem protulit sententiam Ludov. Ferrandus (in libro *Psalmorum cum argumentis, paraphrasi et annotationibus*. Lutet. Paris. 1683. p. 143), cuius quidem argumenta levissima aut fere nulla melius tacuisset, ut noster fecit. Ceterum inscriptionem, quam habet Psalmus iste in Bibl. Polygl. Lond., non legisse videtur noster, qui aliter eam fortasse non respuisset; est vero haec:

رَجَعْنَا مَبَّهَ فَرِيضَةً بِرَبِّهِمْ دَرَّ صَفِيحًا خَصْمًا يَا رَبُّنَا  
*Oratio ex persona ecclesiae, quum mane adiret (sc. per-*  
*sona) domum Domini.*

In quibus, si nihil aliud, id certe non reiiciendum, quod Psalmo sententia latius patens neque certae cuidam conditioni adstricta tribuitur, de qua in toto illo ne verbum quidem.

2) *Sc. codex, exemplar, liber* (ܐܘܨܬܐ, Ar. ܐܘܨܬܐ *res completa, opus completum*); quae quidem vox aptissime subaudienda videtur. Cf. Barh. ad Ps. 10: ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ  
 ܐܘܨܬܐ, *Et in aliquot codicibus Hebraeis* (scribitur; cf. Wisem. l. l. pag. 103). Idem vocabulum mente addendum est ad voces: *Graecus, Armeniacus, Aegyptius* rel. Cf. eund. ad Ps. 5, 9. 16, 2: ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ, *Armenii cum Syriaco (exemplari) contulerunt suum exemplar* (Wisem. l. l. p. 142). Edit. Philoxen. ad Luc. 20, 34: ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ, *In exemplari antiquo est: gignunt et gignuntur; sed in Graeco non est.* Barhebr. chron. in Kirsch. chr. Syr. ed. Be. pag. 47 lin. 13. Quid quod noster de *codicibus simplicibus*, h. e. versionis simplicis, verba facit Ps. 18, 21 (v. supr.) .Est vero per *codicem Graecum, Armeniacum* etc. is intelligendus, quem Barhebraeus tum quidem in manibus habebat et potissimum sequebatur in textu Graeco, Syriaco al. laudandis. Simili modo dicitur in Hexaplis: ὁ Ἑβραῖος, ὁ Συρῶς; ubi tamen de auctore ipso cogitandum videtur. Quibus tamen negatum nolo, aliis locis licere aliam vocem Syriacam subaudire, v. c. ܐܘܨܬܐ, cf. Ass. b. o. I p. 469 col. 1 lin. 21: ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ ܐܘܨܬܐ, *Translatus* (sc. hic codex) *e*

*Graeco* (sc. sermone) *in Syriacum a Mor Iacobo* etc. Ass. l. l. t. II p. 270 col. 2 lin. 7, coll. p. 271 col. 2 lin. 5, pag. 264 col. 2 lin. ult. Kirsch. chr. ed. B. p. 12 l. 16.

3) Verba  $\text{לְחַיֵּי דָוִד}$ , quum Barhebraeus Psalmum Davidi tribuerit et pro Hierosolymis compositum finxerit, quod e mox sequentibus satis apparet; vix aliter converti possunt, quam: *victore auctore*, quod idem est ac: *Davide auctore*, qui ob carminum suorum praestantiam reliquos omnes superasse dici potuit. Neque huic interpretationi obstat usus particulae  $\text{לְ}$ , quae haud raro auctorem alicuius rei denotat; cf. Kirsch. l. l. pag. 134 l. 15. p. 139 lin. 16. Ps. 50. 62. 71 tit. (Pol.) Quod sequitur, verba laudata exprimere videntur Aquilae interpretationem:  $\text{τῷ νικοποιῷ}$ , *victoriae effectori*. Iam vero quae subinde legitur, vox  $\text{לְחַיֵּי דָוִד}$  non habet, cui in textu Hebraeo respondeat; itaque statuas eam aut Barhebraei ipsius, aut eius, unde ista petiit, errore huc venisse, fortasse ex inscriptione Ps. IV vel VI, ubi vox  $\text{בְּנִינֹת}$  ab Aquila convertitur:  $\text{ἐν ψαλμοῖς}$ ; LXX vero priori loco eadem dederunt (in cod. Vatic.), posteriori:  $\text{ἐν ᾠμοῖς}$ . Constat tamen,  $\text{ψαλμον}$  apud Aquilam significare instrumentum quoddam musicum; quodsi igitur inde desumta est Barhebraei interpretatio, quod fere putaverim, quum pariter atque ille converterit v.  $\text{לְחַיֵּי דָוִד}$ , male noster Aquilam intellexit; sin vero LXX intt. reddidit, bene; censeo enim in LXX inscriptionem Ps. IV, quae pro  $\text{ἐν ψαλμοῖς}$  exhibet  $\text{ἐν ᾠμοῖς}$  et quae est Aldinae et Complutensis, praefendam esse ei, quam habet cod. Vaticanus; quum LXX in Psalmis nunquam vocem illam Hebraeam exprimant vocab.  $\text{ψαλμός}$ , semper vero pro ea ponant:  $\text{ᾠμος}$ , uno excepto loco, Ps. 69 (Gr. 68), 13; ubi tamen liberius reddunt verba Hebraea.



4) Ita expressit noster verba: אֶל-הַנְּחִילוֹת; deriva-  
vit igitur vocem ἀπαξ λεγομένην a נְחִילֹת significatu usitato:  
*haereditario accipere*. Verosimilius tamen videtur, Bar-  
hebraeum haec sicut antecedentia aliunde potius, quam ex  
ipso codice Hebraeo petiisse; qua de re conferre licet pro-  
leg. IV.

5) Sic reddendum est illud טָּו pro אֲוָּ, i. e. אֲוָּ טָּו,  
positum, neque vero cum *Hoffmanno*, v. c., pro compendio  
verbi אֲוָּ „est, significat,“ habendum; quem sensum ne-  
que habet, neque habere potest. (*Hoffm. gr. p. 117, 2.*  
*coll. contra Kirsch. chr. ed. B. p. 210 l. 3. 172 lin. 5.)*

6) Ps. 16, 6, ubi haec: מִיָּמֵי בְּעִלְיָי חָבַטְתִּי אֶפְרַיִם  
וְיָמֵי מְעֻלָּי חָבַטְתִּי אֶשְׁבֵּן, *Funes ceciderunt mihi in prosperis,*  
*et haereditas mea placuit mihi*. In textu Hebraeo legitur  
quidem נְחִילֹת sine suffixo primae personae, sed propterea  
opus non est, cum *I. D. Michaele* statuere, LXX, qui eo-  
dem modo transtulerunt, cum Syro נְחִילָתִי legisse. Videntur  
enim sententiae causa suffixum expressisse, qua in re Syrus  
fortasse secutus est Graecum. Neque plus valent, quae *Ro-*  
*senmuellerus* duce *Rupertio* profert: „Si verbum אֲוָּ hoc  
loco sensum haberet, *placuit* (mihi); pro אֲוָּ positum  
fuisse אֲוָּ:“ quum verbum illud plerumque cum parti-  
cula ׀ coniungatur; cf. *Kirsch. chr. ed. B. p. 62 l. 13. p. 108*  
*l. 15. Matth. 14, 6 (Pesch.). Marc. 6, 22 (vers. Philox.).*  
Quod autem ad totum istum locum memoriter, ut videtur,  
a nostro laudatum attinet, non pertinet ad eius sententiam  
confirmandam, quum ibi de Deo, quem vates iam antece-  
dente versu *haereditatem suam* appellaverat, neque de Hie-  
rosolymis sermo sit.

7)  $\overline{\text{ܐܘܠ}}$ , quod in textu Syriaco, compendium est scripturae pro  $\text{ܐܘܠܐ}$ , Graecus sc. codex (v. ann. 2), seu interpretatio LXX a Paulo episcopo Telano circa a. C. 616 in sermonem Syriacum translata. Cf. Kirsch. chrest. ed. B. p. 145 l. 15 sqq. Eichh. Einleit. ins a. T. ed. IV. p. 184 sqq. id. Repert. für bibl. und morgenl. Litteratur. III p. 197 sqq. et Proleg. V.

8) Pro  $\text{ܐܘܠܐ}$  ed. Bugat. exhibet  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ , quod rectius, quum in textu Graeco legatur: *εἰς τὸ τέλος*, et quod invenitur quoque Ps. VI tit. pro *εἰς τὸ τέλος*, et Ps. XVII, 36 pro *εἰς τέλος* positum. Longe saepius vero pro hoc legitur  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ , v. c. in inscriptt. Pss. 8. 9. 10 — 14. 18 — 20 al., quibus cum locis conferas Ps. 17, 40, ubi pro *εἰς πόλεμον*:  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ , v. 44, ubi pro *εἰς κεφαλὴν*:  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ , v. 45, ubi pro *εἰς ἀκροήν*:  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ . Vix tamen maius inter  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$  et  $\text{ܐܘܠܐ}$  interfuerit discrimen, quam quod inter synonyma  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$  et  $\text{ܐܘܠܐ}$ , quorum quidem illud primum et praecipue de commoratione quae est in loco, *in extrema parte*, alterum autem de directione quae est in locum s. *extremam partem*, usurpatur, utrumque tamen deinde in usum promiscuum abiit; qua de re conf. Matth. 25, 11 (Pesch.). 22, 27. Luc. 20, 32, quibus locis Graece *ὑστερον*, Syr.  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ ; porro Luc. 4, 2. Io. 13, 36, ubi Gr. id., Syr.  $\text{ܐܘܠܐ}$ ; Marc. 12, 6, Gr. *ἐτι*, Syr. id. In marg. vers. hexapl. sic scriptum ad Ezech. 21, 4 (Heb. v. 9):  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$   $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$   $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ , *In fine (sub finem) anni undecimi*; et in alia nota eiusdem versionis sic:  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$   $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$   $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$ , *Ea (verba), super quibus obelus est in fine.*  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$  autem v. c. Dan. 11, 13 (Pesch.) pro Hebr.  $\text{אֵלֶּיךָ}$  positum invenitur, Ps. 17 (H. 18), 36 (v. hex.) pro Gr. *εἰς τέλος*; et  $\text{ܐܘܠܐܘܠܐ}$  Matth. 13, 40. 49 (Pesch.) pro *ἐν τῇ συντελείᾳ*, Dan. 9, 27 (vers. hex.)

pro ἐν τῷ τέλει, coll. Ps. nostro, ubi (v. 1.) Iacobus Edes-  
 nus dicit: ܩܘܕܝܫܐ ܕܥܘܠܡܐ, *In fine pugnae*. Iam vero si quae-  
 ratur, quomodo sit intelligendum illud *in fine* seu *ad finem*;  
 vix, quae sufficiant, respondere licet. Forsan autem non  
 inepte statueris, Syrum, qui Graecum transtulerit, verba  
 εἰς τὸ τέλος ita intellexisse, ut inscriptionem Psalmi ad eius  
 finem ablegandam atque pro subscriptione potius habendam  
 indicarent; cf. Cohel. 12, 9 sqq. An vero Graecus, quum  
 ita redderet verbum ܩܘܕܝܫܐ, idem senserit, non statim li-  
 quet; potes enim, ut alias omittam interpretationes, illud  
 εἰς sensu latiore et minime τοῖς ὀ inusitato interpretari: *quod*  
*attinet ad, de*; ita ut verbis laudatis seu finis, in quem,  
 seu causa, ob quam Psalmus esset conscriptus, innueretur  
 et pro argumento singulorum carminum ea aut ad tempus fu-  
 turum, aut ad praeteritum referrentur. Atque, ut exemplis  
 probem hanc particulae vim, huc pertinent loci: Ps. 62, 7:  
 ἐμελέτων εἰς σέ. 71 tit. εἰς Σαλωμών (H. ܩܘܕܝܫܐ). 91, 1:  
 εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου (ܩܘܕܝܫܐ ܕܥܘܠܡܐ), coll. 92, 1. 151, 1:  
 εἰς Δαυΐδ. Τέλος autem accipi potest significatu *exitus, even-*  
*tus*, quem habet locis: Iob. 23, 7. Hab. 1, 4 (ܩܘܕܝܫܐ). Quod  
 vero omnem interpretum controversiam dirimit, auctor Grae-  
 cus textum Hebraicum intellexisse non videtur.

Post ܩܘܕܝܫܐ vel potius ܩܘܕܝܫܐ ed. Bugat. addit  
 ܩܘܕܝܫܐ, sed male; deest enim in Graeco.

9) Sic interpretandum ei, qui textum Graecum, ὑπὲρ  
 τῆς κληρονομώσης, inspexerit; Barhebraeus vero, quod ex  
 iis quae statim sequuntur apparet, ita verba Syriaca intel-  
 lexisse videtur: *pro illa* (sc. haereditate) *haereditis*; ad pro-  
 nomen ܩܘܕܝܫܐ mente addens ܩܘܕܝܫܐ et partic. ܩܘܕܝܫܐ pro st.  
 emph. masc. habens et ad Davidem referens. Unde satis elu-

cet, eum textum Graecum non adhibuisse. Quod vero idem *victoriam* dicit haereditatem Davidis, huic repugnat argumentum Psalmi, quod ad victoriam reportandam magis quam reportatam spectat; debuit igitur populum Israeliticum intelligere per pronomen **אֲנִי**. Quod reliquum, adduxerunt eum fortasse ad hanc falsam interpretationem inscriptiones Symmachi, Aquilae et Theodotionis: *ἐπιβίκιος, τῷ νικοποιῶ, εἰς τὸ νίκος*.

10) Hoc est: ei, qui victor discesserat a sortium divisione, qui optimam eduxit sortem. Iam vero quae *Montefalconius* in hexaplis ad hunc locum affert Aquilae verba, *τῷ νικοποιῶ ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης*, ea parum congruunt cum iis quae e Syro hexaplari laudat Barhebraeus auctoritate codicis Ambrosiani munitus. Unde quidem confirmatur Montefalconi coniectura, verba *ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης*, Aquilae non esse, neque vero apparet, quae iis sint supponenda. Fortasse habuit interpres ille: *ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν* (cf. Montef. hexapla ad Ps. 46, 5. 73, 2, Hebr. **הַלְלָה**, et eiusd. indicem s. v. *ἐπὶ*), pro quibus Syrus legit *ἀπὸ τῶν κληρονομιῶν*, aut: *ὑπὲρ τῶν κληρονομιῶν*, pro quibus Syrus: *ὑπὸ τ. κ.*

11) Sunt igitur, ut recte innuit Barhebraeus, *divisiones sortium*, divisiones eorum, de quibus *sortes coniciebantur*; ita ut hoc loco de iis cogitandum sit agris, quos Davides bello hostibus eripuerat, et quorum optimam partem rex sibi arrogaret (cf. 1 Sam. 8, 14, 15). *Coniici* vero hoc loco idem est ac *concuti*, et de urna quassata intelligitur; quae quidem agrorum dividendorum ratio usitata fuit Hebraeis (cf. Ios. 18, 10 sqq.) et simili quoque modo ab iis exprimitur: **לְהַגְרֵל הַגְרָה**, **הַגְרָה ג'**, **הַגְרָה ג'**. Apud Syros autem iste dicendi modus saepe invenitur, v. c. Ps. 22, 19 (Pesch. et Syr. hex.). Kirsch. chrest. ed. B. p. 106 l. 6.

12) Editio Bugat. pluralem numerum offert; an vero recte, non apparet ex hexaplis Montef.; quae enim ibi legitur Symmachi interpretatio, ὑπὲρ τῆς κληρονομώσεως, eandem movet suspicionem atque Aquilae modo commemorata. Habuit autem ille forsitan: ὑπὲρ τῆς (τῶν) κληρουχίας (ᾧν), sicut Ps. 46, 5. 73, 2 vocem Hebr. קְלִיָּהוּ convertit: κληρουχία.

13) †a. 708 p. C. iuxta Barhebraeum, 710 iuxta Dionys. (Assem. bibl. or. II p. 337 coll. p. 105. III, 1 p. 229). Scripsit iste vir de lingua Syriaca et Graeca egregie meritis atque a Barhebraeo omni doctrinae laude ornatus (Ass. b. or. t. I p. 307. 336 c. 1. p. 475, VIII. t. II p. 336 c. 1 inf. *Hist. dynast.* Oxon. 1663. p. 51. vers. p. 33) commentarios in utrumque testamentum et scholia, ex quibus pauca dedit excerpta Assem. l. l. t. I p. 488 — 493, et quorum plura interposita sunt scholiis Ephraemi (v. Kirsch. l. l. p. 137 not.\*). Quantum vero ex iis, quae praesto sunt, apparet, in eorum interpretum numero est habendus, qui ab Ephraemi aliorumque nugis mysticis iamiam abstinere inciperent et historicam criticamque S. S. interpretandae rationem inirent; ita ut similitudinem quandam illi cum Barhebraeo intercedentem facile cognoveris. Neque vero paucis a nostro laudatur locis (Ass. l. l. t. I p. 488 col. 1), v. c. ad Gen. 1, 1 (Wiseman. hor. Syr. p. 208 coll. p. 239), Ps. 9, 21. 10, 1 (*ib.* p. 103), Gen. 6 (Ass. l. l. t. I p. 296), in prooem. ad Iob. (Kirsch. chr. ed. B. p. 187 l. 3). Cf. etiam annot. 28 ad h. Ps.

14) In codicis apographo legitur  $\text{מִן־הַמִּצִּיִּתִּים}$  castigatos, cui addendum mente videtur: a Davide; aptius tamen putaverim hanc lectionem mutari in  $\text{מִן־הַמִּצִּיִּתִּים}$  dispersos, quos iam intellexeris Iudaeos seditione et bello intestino tum temporis sedibus domesticis expulsos et per omnem regionem dissipa-

tos (cf. 2 Sam. 18, 8). Minus etiam accurate Iacobus supersedit dicere *haeredem*, quem procul dubio Davidem putavit; nam *dispersi* non possunt una esse *haereditas* et *haeres*: fortasse autem aliquid excidit post vocem  $\text{ܠܝܘܢܝܢ}$ . Ad ipsam vero interpretationem quod attinet, plures quidem ex recentioribus interpretibus eam non respuerunt (v. Rosenmuel. praefat. ad hunc Ps.), sed quo iure, non apparet. Ceterum conferenda erunt ad hunc locum quae leguntur 2 Sam. c. 18 — 20.

15) *Athanasius Magnus Alexandrinus* † 371 (sec. al. 373) p. C. (cf. Ass. b. o. III, 1 p. 19 sq.) Cuius quae huc pertinent Graeca, haec sunt: *Κληρονομοῦσά ἐστιν ἡ θεοφιλῆς ψυχὴ, ἥτοι ἡ ἐκκλησία. τί δέ ἐστιν ἂ κληρονομεῖ; ἂ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη* (cf. Ath. opp. Patav. 1777. vol. IV tom. III, in „Supplementis commentar. in Ps.“ p. 57. B). Quibus addi possunt, quae idem affert ad titulum Psalmi nostri: *Τοῦτον οὖν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας λέγει τὸν ψαλμὸν τῆς μελλούσης κληρονομεῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.* Syriaca autem, quae respondent priori loco, Barhebraeus videtur desumpsisse ex conversione quadam Syriaca operum Athanasii (v. Ass. b. o. I p. 475 col. 2. p. 612, VIII. pag. 607, III col. 1). Laudat quoque noster eum ad Ps. 1, 6 (cf. Polygl. Lond. t. VI excerpta Loftusii).

16)  $\text{ܠܝܘܢܝܢ}$  est defective scriptum pro  $\text{ܠܝܘܢܝܢܝܢ}$ ; praefert tamen *Amira* (gr. Syr. p. 204 — 7) perspicuitatis causa alteram scriptionem, quae statui constructo postponit pron. absol.  $\text{ܠܝܘܢܝܢܝܢ}$ . Ut igitur formae illius defectivae obscuritatem tolleret partim, partim vocem minus apud Syros usitam et ad Hebraeam  $\text{ליונין}$  effictam explicaret, noster adiecit verba  $\text{ܠܝܘܢܝܢܝܢܝܢ}$ .

17) Editio Bugat. habet **ܘܢܘܢ ܘܢܘܢܢ** Syriasmum recentiorem tenens et simul accuratius, qui est mos versionis Syrohexaplaris, pronomen Graecum *μν* singulari voce reddens (cf. Eichh. Eink. p. 189. Hoffm. gr. p. 316). At quum illa editio hac in re non prorsus sibi constet (cf. Ps. 17 (18), 3. 4. 16 apud Kirsch. l. l. p. 159. 161), non statim praefenda est hoc loco eius auctoritas: neque vero ab altera parte codicem Barhebraei vere a cod. Bugat. discrepasse stateris, quum facile evenire potuerit, ut Barhebraeus in re minoris momenti textum Syrohexaplarem paullo negligentius laudaret. Vide quae plura hac de re attuli in *prolegg.* V pag. 17, a.

18) De versione Armeniaca vide quaedam in annot. 28 ad hunc Ps.

19) Huic significationi vocis **ܘܢܘܢܢܢ** (H. **בְּבִקָּר**), quam habet Ps. 90, 14. 143, 8; hoc loco obstat parallelismus, quod iam *Rudingerus* recte vidit (cf. Rosenm. schol. ad h. l.). Quem vero exhibet edit. polygl. Lond. statum absolutum **ܘܢܘܢܢܢܢ**, is et per se, et quia mox sequitur in eadem editione stat. emph., in hunc mutari debet ex Barhebraeo.

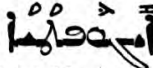
20) Sic verba Syriaca recte distinguuntur, quum Syrus vocem Hebr. **בְּבִקָּר** (**ܘܢܘܢܢܢܢ**) ad versum sequentem traxerit, quod ostendit part. o vocab. **ܘܢܘܢܢܢܢ** praeposita. In ed. polygl. Lond. autem signum interstinctionis male post vocem priorem positum est; quum cod. Pocock. 1 cum Barhebraeo congruat (v. Pol. Lond. t. VI lectt. varr. vers. Syr.).


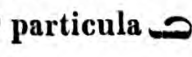
21) Lectionem Bugat., quam sub textu Syriaco attuli, praefendam puto, quum aptior sit textui Graeco et loco Ps. 14 (Heb. 15), 1 muniatur (cf. Kirsch. l. l. p. 157). Neque mirari debes, cur hoc loco negligentius laudet tex-

tum Syriacum noster, quum interpunctionis tantum diversitatem indicaturus cum int. simpl. conferat Syrohexaplarem.

22) Et sic recte; Hebraeus enim eodem modo membra v. 8 et 9 divisit.

23) Syrus formam Pael non temere elegisse videtur, sed ut exprimeret part. κατὰ cum verbo εὐθύνω coniunctam (v. annot. 70 ad Ps. 18).

24) *Versio Aegyptia*, quae scribitur etiam  (cf. Ass. b. o. II p. 290 col. 1. Kirsch. l. l. p. 101 lin. 15. Wisem. l. l. p. 143), de qua cf. prolegg. V p. 19 et annot. 29 ad h. Ps.

25) Habuerunt igitur codd. isti pro lectione nostra sic: κατεύθυνον ἐνώπιόν μου τὴν ὁδόν σου, quae praeferenda videntur, quum et textu Hebraeo, et auctoritate *Hieronymi* praeterea confirmantur, qui in ep. ad Sunniam et Fretelam haec: „Dirige in conspectu meo viam tuam. Pro quo habetur in Graeco: κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου, hoc est: *Dirige in conspectu tuo viam meam.* Quod nec LXX (per quam versionem Hieron. procul dubio vult intelligi edit. Origen. emendatam) habent, nec Aquila, nec Symmachus, nec Theodotion, sed sola κοινή editio“ (v. Montf. hexapl. tom. I ad h. l.). Ex quo Hieron. testimonio id certe apparet, nostram lectionem ex editione corrupta desumptam admodum esse suspectam. Atque is ipse locus unus ex iis est, quibus Barhebraeus et Syrohexaplaris egregie textui nostro τῶν ὁ ἐmendando inservinnt. Ceterum ante  particula  excidisse videtur.

26) Haec verba laudantur Rom. 3, 13, ubi Peschito plane habet eadem verba.

27) Ed. Bug. hoc loco etiam rectam tueri lectionem puto, quum versio Syrohexapl. aliena videatur ab ea adiecti-



vorum exprimendorum ratione, quae relativo pleonastico utitur (cf. Ps. 14 (15), 1 ap. Kirsch. l. l. p. 157. Ps. 17, 26. ib. p. 163. v. 28 ib. v. 46 ib. p. 166).

29) *Versio Armeniaca* a Miesrobo circa a. 410 p. C. composita, a Barhebraeo nonnisi ad Psalmos laudatur teste Wisemanno (l. l. p. 142), quia fortasse ad reliquos libros adhibere eam non licuit ipsi. Neque vero indoles istius interpretationis nostrum fugisse videtur, quum ad Ps. XVI, 2 recte observet eam ex textu Graeco esse exortam, cum Syriaco collatam et variis locis huic accommodatam; qua quidem in re consentit cum eo Eichhornius (Einl. II p. 335 sq.), qui hanc mutationem satis probabiliter ei tempori assignandam ducit, quo ecclesia Armeniaca a Graeca se averterit et cum Syriaca coniunxerit (sec. 6 med.). Dolendum tamen est, nostrum haud plures attulisse locos, unde opinionem suam confirmaret, praeter illum a c. Wisemanno (hor. Syr. p. 142) citatum, quem, cum liber iste in paucorum tantum manibus versetur, huc apponere iuvat:  $\text{ܩܘܝܐ ܕܒܢܝ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ}$   
 $\text{ܩܘܝܐ ܕܒܢܝ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ}$   
 $\text{ܩܘܝܐ ܕܒܢܝ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ}$   
 $\text{ܩܘܝܐ ܕܒܢܝ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ ܕܘܝܐ}$   
„(Vers. Graeca:) *Quia boni mei non indiges.* Symmachus: *Bonum mihi non est praeter te.* Armeniacus ut Syriacus dicit: *Et bonum meum a te est* (ed. simpl. enim habet  $\text{ܩܘܝܐ ܕܘܝܐ}$ ). Atque iade cognoscitur, quod etiamsi ex Graeco transtulerint Armenii, tamen cum Syriaco contulerint exemplar suum idque hic illic congruens reddiderint (sc. cum Syriaco).“ Nempe ita noster hoc loco concludere videtur: Quum Armeniaca conversio exorta sit ex Graeca,

Graeca autem hoc loco plane aliud quid habeat atque Armeniaca, haec vero rursus cum Syriaca locum singulari modo interpretante congruat, verosimile est, Armeniacam Syriacae esse accommodatam. Ex quibus igitur mutanda sunt, quae habet Eichhornius (Einl. t. II p. 336), qui pro verbis  $\text{ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ ܘܢܘܢܐ}$ , dicit: „Res nota est“; unde quae noster caute et coniecturae instar profert, speciem certorum induunt. Praeterea vero conferre licet cum Wisemanno Walt. prolegg. ad Polygl. p. 91 et Brunsum in Eichh. Repert. XIII p. 186, qui post  $\text{ܘܢܘܢܐ}$  addunt  $\text{ܘܢܘܢܐ}$  et pro  $\text{ܘܢܘܢܐ}$  legunt  $\text{ܘܢܘܢܐ}$ . Iam vero si quaeritur, an Barhebraeus ipse textum Armeniacum inspexerit, hoc quidem propter regionem, in qua degebat, ad fidem non est difficile, sed ex iis, quae ex Armeniaca Psalmorum interpretatione ab eo allata vidi, hac de re certi quidquam statui vix licet. Est quidem vox  $\text{ܘܢܘܢܐ}$  iisdem vocalibus instructa, quibus Armeniace sonat „Gogort,“ sed fortasse iam interpres Syriacus conversionis Armeniacae hanc vocem immutatam in suam interpretationem transtulit, quemadmodum Syrohexaplaris verba Graeca recepit (v. c. Dan. 9, 26  $\text{ܘܢܘܢܐ}$ , Gr.  $\pi\rho\theta\epsilon\sigma\mu\lambda\alpha$ , ex Symm.), infra Ps. 18, 30 vox Arabica  $\text{ܘܢܘܢܐ}$  in textu Syriaco legitur et Ps. 51, 9 (Pol. Lond. t. VI in excerpt. Loftus.) iterum offendit vox Armen.  $\text{ܘܢܘܢܐ}$ , Gr.  $\upsilon\sigma\sigma\omega\pi\omicron\varsigma$ . Ceteroquin non solum ob vocalium diversitatem noster attulisse videtur interpretationem Armeniacam, sed ut suffixum quoque aliud notaret, quum voci  $\text{ܘܢܘܢܐ}$  suff. 1 p. sing. annexum sit, voci Syriacae autem suff. 3 p. pl. masc. Qua tamen in re observandum est, Biblia Armen. Amstelod. a. 1766 edita rectam exhibere interpretationem: *é gogort notza*, h. e. (sepulcrum apertum) *est guttur eorum*; quod mihi linguae Armeniacae ignaro be-

nigne tradidit Bernstenius v. c. Iam vero quominus Barhebraei scripturam a librario corruptam statuas, id impedit, quod Wisemannus, qui hunc locum laudavit hor. Syr. p. 142 sq., etiam e cod. Vaticano affert  $\text{ܘܢ ܕܘܢ}$ . Neque desunt alii loci, ubi ea versio Armeniaca seu Syriaca ex Armeniaca facta, quam Barhebraeus adhibuit, ab altera editione modo dicta abhorret, v. c. Ps. 18, 33 not. \*, v. 26 annot. 54. Quod denique ad totam versionis Armeniacaе a nostro laudatae indolem attinet, in universum et quantum ex paucis colligere licet exemplis, cum matre Graeca consentit quidem, nonnunquam tamen ab ea recedit et ad Aegyptiam se inclinat, cuius rei testimonia haec habe: Ps. 16, 14 (v. Bruns. in Eichh. Repert. t. XIII p. 187)  $\text{ἐχορτάσθησαν ψιῶν}$  in LXX leguntur, quibuscum congruit Syrohexapl.  $\text{ܘܢ ܕܘܢ}$ , Armeniaca vero interpretatio offert  $\text{ܘܢ ܕܘܢ}$ , Aegyptia denique similia dat:  $\text{ܘܢ ܕܘܢ}$ ; quam utriusque a textu Graeco mire discrepantem lectionem quomodocunque explicaveris, id certe apparebit, eas eandem  $\text{τῶν ο'}$  recensionem esse secutas. Ps. 8, 5 (Wisem. h. S. p. 143 sq.) cod. Vatic.  $\text{τῶν ο'}$  habet  $\text{ti}$ , vers. Syrohexapl.  $\text{ܘܢ ܕܘܢ}$ , cod. Alexandr. autem  $\text{tis}$ , Armen. cum Aegypt.  $\text{ܘܢ ܕܘܢ}$ . Adde Ps. 18, 26, quo tamen conf. annot. 54.

28) Ista lectio *Iacobi Edesseni* (cf. annot. 13) desumta videtur ex eius „lectt. varr. in Psalmos,“ quas Assem. (b. o. I p. 493 n. 17) exstitisse dicit ad Ps. 2. 4. 7. 10. 22. 27, fortasse quia v. cel. in reliquis Psalmis Iacobi editionem  $\text{τῶν ο'}$  Syriacam allatam a Barhebraeo non invenit. Ad hanc enim, quam Iacobus adhibita versione simplici curasse videtur (cf. Eichh. Einl. t. II §. 258 p. 155 sqq. De Wette Einl. ed. III §. 49) et in qua procul dubio interpretationem Syrohexaplarem falso „figurata“ dictam praecipue secu-

tus est, pertinere videntur „variae lectiones,“ quarum Assemanus mentionem iniecit l. l.; ita ut magnopere dolendum sit, Barhebraeum tam parcum esse locorum ex editione Iacobi excitandorum, quum nobis hucusque nonnisi Pentateuchus et Daniel eius innotuerint.

30) Inn. t. loco supra laudato Pesch. habet ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ.

31) In hac voce explicanda mire haesit I. D. Michaelis (cf. ei. lex. Syr. Castelli s. v. ⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ) et tamen Dathius, quem ipse vir c. laudat, recte convertit: „acceptum,“ h. e. *acceptabile* (*scutum*), de quo part. ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ significatu conf. Rom. 15, 16. 12, 1. 2. Luc. 4, 19 (Pesch.), *Amirae* gr. p. 112, *Ferrarii* index p. 329. Videtur enim hoc verbo interpres Syrus vocem Hebraeam ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ expressisse, quasi legerit: ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ, „ut *scutum* (o) *approbationis*,“ i. e. *approbatum*.

32) In Hebr. est ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ, et sic quoque Graecus.

33) Ed. Bugat. meliorem dat lectionem, quum in textu ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ sit: ὡς ὄπλον εὐδοκίας ἐσεφάνωσας ἡμᾶς.

## PS. XVIII.

34) *In fine* sc. imperii et vitae (Eccles. 7, 3), aut rerum omnium bene gestarum *exitu* (Ier. 11, 23. Prov. 24, 14. Heb. ⲓⲛⲁⲛⲧⲉⲧⲧⲉ). Ad seriora igitur Davidis tempora hunc Psalmum retulisse simulque latiore quendam ambitum, certo cuidam statui vatis non adstrictum ei attribuisse videtur Barhebr. pariter atque Iarchi, Kimchi al. (v. *Rosenm.* ad h. l. et De Wette in *Commentar.*) Quorum quidem illud recte statuit, quum in carmine nostro de regno multis iam iam victoriis firmato et amplificato sit sermo (v. 44 sqq.),

alterum vero ita restringendum puto, ut vates animo grato commotus alias quoque victorias Deo adiuvante reportatas respiciat quidem, sed tamen certa quadam refeliciter gesta adductus composuerit hymnum, quod imprimis prior eius pars plena impetus momento temporis excitati et theophania, rerum naturam quoque victori profuisse, indicans manifestare videntur. Ceterum Barhebraeus, quod iuvat videre, alium quoque sensum altiore Psalmo huic adscribit cogitans, de Christo gentium victore et de doctrina eius ab apostolis pervulgata in eo verba fieri (cf. v. 12. 15. 16.); qua in re congruit cum auctore inscriptionis Syriacae, quae est in Bibl. Lond. Polygl. **ܩܪܝܢܐ ܕܥܠܝܘܬܐ ܕܡܫܝܚܐ ܕܥܠܝܘܬܐ ܕܡܫܝܚܐ**, „Gratiarum actio et de ascensione Christi;“ ad quam ab iis qui harum rerum studiosi sunt, conferri potissimum potest v. 34.

35) Lectio Bugat. est difficilior accuratiusque exprimit textum Graecum: *τους λόγους*; quae verba habenda sunt pro appositis relativi  $\alpha$  (ܩܘܪܝܢܐ, quod masc. est, ab auctore Graeco autem per errorem pro neutro sumebatur), quasi legantur:  $\alpha$  *ἐλάλησεν* (*ὡς*) *τοὺς λόγους*.

36) Offendere potest, quod Barhebraeus voci interpretationis simplicis **ܐܢܨܦܝܢ** apposuerit vocem Syrohexapla-rem **ܐܢܨܦܝܢ**, quum utraque eandem hoc loco habeat significationem; sed ex eo ipso elucet, nostrum ante oculos non habuisse textum Graecum: *ἀγαπήσεις*, qui ei satis ostendisset, vocem **ܐܢܨܦܝܢ** significatu hoc loco non abhorre-  
ܐܢܨܦܝܢ ܐܢܨܦܝܢ ܐܢܨܦܝܢ  
 ab **ܐܢܨܦܝܢ**; etenim illud verbum proprie significat *accendit, incendit* (se ipsum).

37) Mallem **ܐܢܨܦܝܢ ܐܢܨܦܝܢ** commota, conturbata sunt, quod melius exprimeret verbum Hebraicum **וַיִּתְּרַץ**, quum

paullo ante etiam pro  $\text{שָׁמַיְתָּ שְׁמַיְתָּ}$  Syrus habuerit  $\text{ܟܝܘܢܐ ܕܥܡܘܢܐ}$  commota fuit terra. At eadem diversitas occurrit loco parallelo, 2 Sam. 22, 8.

38) Illud  $\text{ܟܝܘܢܐ}$  ante  $\text{ܟܝܘܢܐ}$  a Barhebraeo ipso negligentius verba laudante additum esse potest, qui id a voce  $\text{ܟܝܘܢܐ}$ , ad quam apud Bugat. pertinet recte, huc transponeret omittens verba  $\text{ܟܝܘܢܐ ܟܝܘܢܐ}$ ; ita ut non opus sit statuere, nostrum re vera aliter legisse. Nam si putas accurate eum attulisse lectionem Syrohexaplarem,  $\text{ܟܝܘܢܐ}$  respondet verbo  $\text{ܟܝܘܢܐ}$  interpretationis simplicis et verbis  $\text{καὶ ἐσαλεύθησαν}$  textus Graeci; at vero iam initio huius versus verba Graeca  $\text{καὶ ἐσαλεύθη ἢ γῆ}$  a Syrohexaplari redita sunt:  $\text{ܟܝܘܢܐ ܕܥܡܘܢܐ}$ , (cf. Kirsch. l. l. pag. 161 l. 1) et 4 Reg. 17, 20. 21, 8 pariter  $\text{ܟܝܘܢܐ}$  pro  $\text{σαλεύεσθαι}$  legitur (cf. Bruns. in Eichh. Repert. t. X p. 83), ita ut sic quoque Bugati lectio praefenda sit, apud quem  $\text{ܟܝܘܢܐ}$  respondet verbis  $\text{καὶ ἐσαλεύθησαν}$ .

39) Barhebraeus semper *Dolad* (cum duabus Dolad) scribit; cf. Ps. 18, 14. Kirsch. l. l. p. 195 l. 9. 203 l. 14. 206 l. 13. 208 l. 12. 15. Quod idem cadit in Psalterium Halense a *Roedigero* v. cl. inspectum; cf. ei. de origine et indole Arabicae libb. v. t. histt. interpretationis libb. II. Hal. Sax. 1829. p. 80 not. 89.

40) Ed. Bugat. formam longiorem 3 pers. pl. fem. per totum hunc Psalmum tenet (cf. v. 8. 9. 13. 16. 37.), quumque Barhebraeus quoque hoc ipso versu paullo ante et v. 9. 16 eam exhibeat, negligentiae laudantis potius quam codicum varietati istam differentiam tribuerim. Graeca autem Aquilae verba Montef. in hex. non offert; puto tamen eum hoc loco idem elegisse verbum atque initio huius versus, sc.  $\text{ܟܝܘܢܐ}$ ;

convertit enim Hebraea וְתַגְעַשׁ וְתַרְעַשׁ הָאָרֶץ sic: καὶ ἐκ-  
 νήθη καὶ ἐσεισθη ἡ γῆ.

41) Scilicet a Deo, seu a persona, a facie eius, פָּנֵי פְּנֵי, quae praecedunt in Pesch.

42) אֶסְמֵי אֵשׁ et scintillis; quod vocabulum a verbi פָּיַב volavit forma Pealel derivandum, quum apud Michaellem in lexico auctoritate careat, hoc loco firmatur; etenim sarmenta (סִבְבָּל), virgulta arida, scintillis a Deo fuerunt accensa indeque carbones sunt exorti. Videtur igitur noster hoc loco de belli incendiis, aut de igne fulguris ictu, aut aestu nimio, incenso cogitasse neque intellexisse imaginem, qua poeta fulgura cum carbonibus succensis et candentibus comparat.

43) Codd. Bodlei. qui dant אֶסְמֵי, sunt IV, V, VII, IX, quos Bernstenius v. c. in apographo laudavit iis notis instructos, quibus inveniuntur in libro: Bibliothecae Bodleianae manuscriptorum orientalium catalogus, a Ioan. Uri confectus. P. 1. Oxon. 1787.

44) Scilicet auctor Psalmi. Per tenebras igitur intellexisse videtur noster corpus humanum, quod induit Christus (ὁ λόγος, אֶסְמֵי cf. Kirsch. l. l. p. 134 l. 5 et Ioan. 1, 1. Pesch.), lux aeterna; ita ut tenebrae (אֶסְמֵי) sint tegumen quoddam obscurum.

45) אֶסְמֵי significat non solum circumvixit, circumdedit, sed etiam involvit, operuit. Iam quum Barhebraeus verbum illud hoc loco non a אֶסְמֵי ambitus, circuitus, derivandum censeat, videtur negare, ei hic significationem circum-eundi inesse, et alteram praeferre, quae est involvendi; nam אֶסְמֵי, quam vocem Michaelis non affert in lexico, procul dubio est involucrum, operimentum.

46) Ad scriptionem ed. Bug. **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ**, cum Iud inserta, pro Gr. ἀέρων, conferre licet Barhebraei **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** pro Gr. τελέσματα (v. Hoffm. gr. p. 257, c).

47) Ad Barh. scriptionem cf. Rom. 10, 18. (Pesch.)

48) Ethpaal verbi **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *stravit, expandit*, hoc loco, si recte scribitur neque potius legendum est **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ**, idem significat, quod alias Ethpali **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ**: *nudatus, detectus fuit* (sensu malo).

49) Non desunt exempla, ubi copula **ⲟ**, ut hoc loco in Polygl., ab auctore interpr. simpl. additur, ad nexum faciliorem reddendum; cf. v. 17, ubi pro **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** in Polygl. Lond. **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *et sumsit me*, et v. 19, ubi Barh. **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ**, Hebr. **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ**. Pro **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** autem in Polygl. h. l. et aliis cum Barhebr. scribendum est **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** (cf. Kirsch. l. l. p. 204 not. †. Hoffm. gr. p. 271, III.)

50) **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** significat proprie *et exsuxit* (coll. Iob. 24, 20, ubi interpr. Arabs **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ**), deinde *extraxit, eduxit me*, ut hoc loco; quas quidem significationes arcte secum cohaerere docent multa exempla ex Arabica lingua desumpta et radici **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** cognata, v. c. **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *degustavit quid* (lingua ad palatum allisa), **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *sorpsit* (aquam, vinum), **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *hausit* (e puteo) et *extraxit* (aquam), **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *dimovit extraxitque* (loco suo), **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** *linxit* (mel), *hausit* (aquam). Videtur autem verbum **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** significationem *sugendo extrahendi seu exhauriendi* hoc loco eo magis admittere, quum poeta ex *aquis* se erutum dicat. Quae quum ita sint, non dubito lectionem Bugat. **ⲟ** ante **ⲓⲁⲙⲓⲁⲓ** omittentem tenere; nam si Barhebraeum sequaris, istud verbum



respondere videtur verbo hexapl. **סַחֲבָה**, Hebr. **יִקְחֵנִי**, quum aptius referatur ad verbum Syrohex. **ܦܚܠܢܐ** (v. Kirsch. l. l. p. 163 l. 1), Hebr. **יִמְשֵׁנִי**, quod Symmachus forsam eodem modo expressit quo verbum cognatum **יָשַׁן**, pro quo Iob. 40, 20 dedit *ἐκλύω*, Cant. 1, 4 et Ier. 5, 8 *ἐκλω*, quod quidem verbum etiam notionem *sugendi* et *trahendi* (ex aliqua re) continet. Brunsius v. c. etiam hanc Symmachi lectionem e Barhebraeo attulit in Eichh. Repert. t. XIII p. 187, mire tamen in ea haerens; dicit enim: „Symmachi Lesart wage ich nicht zu übersetzen.“

51) Lectio **וְיָמַלְוּ סַחֲבָה**, quam merito reiicit noster, exorta esse potest ex **סַחֲבָה וְיָמַלְוּ** divisim scripto a librario quodam: **סַחֲבָה וְיָמַלְוּ**; offendit autem, quod Barhebraei iudicium criticum *interpretationum* tantum auctoritate nititur neque ipso textu Hebraeo, qui primus erat respiciendus; unde igitur collegeris, nostrum eum non ante oculos habuisse.

52) Nempe sequuntur: **וְיָמַלְוּ סַחֲבָה וְיָמַלְוּ**, quae Barhebraeus omisit: (*impie egi*) *a Deo meo*, h. e. *impie eum deserui*.

53) Apud Montef. ad h. l. verba ista adscribuntur Symmacho: *πρὸς ὁσίον ὁσίως πράξεις*; Aquila autem cum LXX, qui habent *μετὰ ὁσίον ὁσιωθήσῃ*, consensisse dicitur; et sane haec magis Aquilam verba Hebraea accuratius exprimentem, illa magis Symmachum liberius et elegantius interpretantem, proderé videntur. Puto tamen Aquilam quoque a 70 intt. discessisse; nam post Symmachi modo dicta leguntur apud eundem Montef. *καὶ μετὰ τοῦ κεχαριτωμένου χαριωθήσῃ*, quae item Symmacho adscribuntur et quae, si recte, alteri hemistichio Hebraeo, **עַם נִבְרָר תָּמִים תִּתְמַם**, re-

spondere deberent. Apparet tamen, haec posteriora alius esse interpretis, qui ita reddiderit prius hemistichium Hebraeum, עַם-חַסִּיד תַּתְּחִסֵּד; quod iam Drusius recte vidit a Montefalconio hanc ob rem iniuria vituperatus. Quid igitur impedit, quominus haec Aquilae tribuamus, cuius ex indole sunt? Nominum vero interpretum, quorum fragmenta laudantur, permutatio offendere non debet, ubi varia variorum inveniuntur congesta, pluraque huius rei exempla praebebit *Brunsius* in collatione ab ipso inter Barhebraei scholia et manusc. Paris. instituta; cf. *proleg.* V p. 17. Accedit denique, quod Symmachus simili modo adiect, חַסִּיד Graeco ὁσιος exprimit Ps. 31 (H. 32), 6. 51 (52), 10; praep. ׀ַע autem apud eum respondet πρὸς Ps. 54 (55), 19 (עַמִּי, πρὸς ἐμέ). 76 (77), 7. 93, 16 (bis). Gen. 32, 28.

54) Muellerus symb. Syr. pag. 23 ad hunc locum affert lectionem interpr. Armeniacae hodiernae: „Eris,“ quae praefenda videtur, quum paullo post in altero huius versus hemistichio Barhebraeus ipse exhibeat ׀ַע, neque verosimile sit, eandem interpretationem in eodem versu et contra textum Hebraeum et reliquas interpretationes personam verbi mutasse.

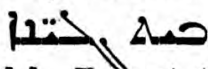
55) Nempe littera ʿ tertia, quod conspectus docet, absorbetur et quasi in ligamine pronuntiat, h. e. in pronuntiando ita habetur, quasi sit involuta neque appareat oculis; cui rei indicandae plerumque additur *lineola occultans*. Hoc autem sibi velle Barhebraei verba, probat etiam locus simillimus a Roedigero v. c. (in libro: de orig. et indole Arabic. interpr. p. 80 not. 89) e Psalterio Halensi a. 1642 p. C. scripto allatus, ubi pro ʿ legitur ʿ, „tanquam suppressa.“ Iam vero quod „tres Tau induratas“ noster dicit, offendere debet, quum se-

cunda iuxta grammaticam sit mollis (Amira: gr. pag. 420); statuas igitur, eum putasse, litteram Tau secundam, quum vocali careret, tertiae pronuntiatione assimilata esse et deinde cum ea in unam litteram Tau duram coaluisse, ita ut pro tribus duae tantum audirentur et vocalis cum puncto Kuschoi a tertia ad secundam Tau retraheretur.

56) Dubium est, utra lectio sit praeferenda; in Graeco enim est διαστρέψεις sc. σέ.


57) Quae huc pertinent, leguntur *proleg.* III p. 9 sq.

58) Erravit hoc loco Syrus interpres, idque ut videtur, quia textum Hebraeum non inspexit, qui habet תַּיִתָּי; *πειρατήριον* igitur converti debet: „*agmen praedonum*,” seu omnino: „*agmen*,” ita ut hoc loco synonymum fere sit voci *ληστήριον*, qua תַּיִתָּי exprimitur Gen. 49, 19. 2 Paral. 22,

1. Quod vero auctor Syrohexaplaris duobus verbis vocem Graecam circumscribit, huius rei aliud exemplum legitur Ps. 27 (28) v. 2, ubi Aquila et Symmachus habent *κηματιστήριον*, Syrohex. autem pro eo  „*domus revelationum*” (v. Bruns. in Eichh. Repert. t. XIII pag. 190).

59) Hanc Aquilae interpretationem Montef. non exhibet; verosimile tamen est, illum תַּיִתָּי hoc loco eodem vocabulo Graeco expressisse, quo Gen. 49, 19. 1 Sam. 30, 8. 2 Sam. 4, 2, ubi legitur *εὐζωνος*. Atque similiter LXX loco parall. 2 Sam. 22, 30 dederunt: *ὅτι ἐν σοὶ δραμοῦμαι μονόζωνος*, „*tua ope curram expeditus*.”

60) 2 Reg. (Sam.) 22 v. 30.

61) *Saracenicis* h. e. Arabici codicis, qui hoc uno loco a Barhebraeo laudatur, verbum  Syriacis scripta est litteris pariter ac supra (Ps. 5, 10 coll. annot. 29) vox quaedam Armeniaca; fortasse quia desumpta erat e cod. Arab. caractere

Syriaco exarato (Hott. bibl. or. p. 62). Nempe videtur noster ita legisse pro <sup>٠٠٠٠</sup>أعبر, quod dant Polygl. Lond. et quod respondet lectioni <sup>٠٠٠٠</sup>أند; a *Leao* receptae, quum verbum <sup>٠٠٠٠</sup>أففر respondere videatur verbo Syr. <sup>٠٠٠٠</sup>أففر, quod cum Barheb. habent Polygl. Legitur autem Ies. 35, 6 et Cant. 2, 8 etiam <sup>٠٠٠٠</sup>يَقْفَر (med. I, coll. Gol. s. h. v.) pro fut. Pa. <sup>٠٠٠٠</sup>نصم; et quod addit noster, <sup>٠٠٠٠</sup>ب neque <sup>٠٠٠٠</sup>ف pronuntiari oportere, hac re designat <sup>٠٠٠٠</sup>ف Arabum.

62) Utrum praep. <sup>٠٠٠٠</sup>ب recte apud Bugat. desit, nec ne, per grammaticam decerni nequit; nam verbum <sup>٠٠٠٠</sup>ب et cum praep. illa, et cum accus. coniungitur: cf. v. 11 nostri Psalmi (Pesch. et Kirsch. l. l. p. 161) et Habac. 3, 8 (Pesch.), ubi <sup>٠٠٠٠</sup>ب, et Ier. 46, 9 (Pesch.) et Kirsch. l. l. p. 25 l. 3. p. 17 l. 12, ubi accus. appositus est. Quodsi vero Symmachi sunt, quae *Brunsius* (Eichh. Repert. t. XIII p. 187), nescio qua auctoritate, affert: *ἐπιβήσομαι ἐπὶ τῷ τοίχῳ*, non dubitaverim Barhebraei lectionem retinere.

63) Hebr. <sup>٠٠٠٠</sup>אֱלֹהִים, quod vocabulum LXX saepenumero in Psalmis reddunt voce *θεός*, imaginem satis languide solventes; cf. v. 47 huius Ps., Ps. 27 (28), 1. 30 (31), 3. Ies. 30, 29.

64) Scilicet <sup>٠٠٠٠</sup>אֱלֹהִים robore, quod v. sequitur in vers. Syrohexapl. (Kirsch. l. l. p. 165).

65) Quam Polygl. et codd. duo Bodl. offerunt lectionem, meliorem duco, quum nexus verborum et textus Hebr., qui habet <sup>٠٠٠٠</sup>יְעַמְדֵנִי, imperativum prohibeant. Suffixum autem pers. 1 in voce Hebr. <sup>٠٠٠٠</sup>בְּמִוְתִי, quam Syrus h. l. convertit <sup>٠٠٠٠</sup>بموتى, deest quoque loco parall. 2 Sam. 22, 34 (Pesch.) et Ies. 36, 7; priore tamen loco cod. Usser. (v. Pol. Lond.

t. VI varr. ad vers. Syr.) praebet ܘܢܘܨ, et Hab. 3, 19, qui locus est simillimus nostro, etiam ܘܢܘܨ ܘܢܘܨ ܘܢܘܨ leguntur. Quae quidem interpretandi libertas minime est rara et statim redit (v. 36 coll. annot. 68). Graecus item suffixum non expressit et sane supervacaneum fere videtur; quamquam explicationem admittit, de qua cf. De Wette (Comment. über die Psalmen ed. III). At vero est aliud quoque, in quo Syrus ab Hebraeo aberrat, nempe pro plurali ܘܢܘܨ posuit singularem, quod factum puto aut quia verbum illud vere pro forma singulari (ܘܢܘܨ) habuit, aut quia certum quendam locum ab auctore Hebraeo dictum censuit, v. c. thronum sive Zion. Neque vero in hac re sibi constat interpretatio simplex, quum 2 Sam. 1, 19. 25 plur., Ies. 58, 14. Iob. 8, 9 autem rursus singularis inveniatur pro eadem forma Hebraea.

66) Quod ed. Bug. omittit, pronomē ܘܢܘܨ in textu Graeco etiam deest. Itaque additum puto aut a nostro, aut a librario quodam non inspiciente textum Hebraeum, qui exprimit tertiam personam. Ex hac autem corrupta lectione exoriri potuit illa interpretationis simplicis, quae imperativum commendat (v. annot. anteced.).

67) Haec interpretatio Barhebraei, quam ad Syrohexaplarem referri apparet, docet, eum part. ܘܢܘܨ pro futuro positum intellexisse (Hoffm. gr. Syr. p. 345, 4, c), ita ut vates aut imperium sibi servandum, aut etiam augendum a Deo expetat. Quod autem ad constructionem verborum Syriacorum attinet, ܘܢܘܨ h. l. absolute seu adverbialiter scriptum est (cf. Kirsch. l. l. p. 103 l. 5. p. 177 l. 14.) et ܘܢܘܨ referendum ad ܘܢܘܨ ܘܢܘܨ „*quae cogito, me super (sc. ea) fore,*“ quae dicuntur quidem pro: „*super quibus me fore, cogito.*“

68) In Hebr. legitur **יְיָ** *salutis tuae*, i. e. quam affers, quae a te proficiscitur. Suffixum desideratur quoque l. parall. 2 Sam. 22, 36, fortasse quia interpretes non intellexit; quam ob causam Graecus etiam *μου* posuisse videtur, quod tamen omittitur ab Ald. et Complut. (v. annot. seq.)

69) *Montefalc.* habet: *Οἱ πάντες: ὑπερασπισμὸν σωτηρίας σου*, quae egregie firmantur cod. Vaticano, quem *Adlerus* contulit (*Eichh. Repert. XIV p. 184*) et qui ad h. l. haecce dat: *Ὁ ὑπερασπισμὸν σωτηρίας σου. Α. Σ. Θ. ὁμοίως τοῖς δ'.* Reicienda igitur est lectio Barhebraei et ed. Bugat.

70) Corrigenda est Barhebraei lectio ex ed. Bugat.; in Graeco enim leguntur *ἡ παιδεία σου*, ille autem suffixum adscribere oblitus esse videtur. Quod sequitur, verbum **אָדָם** formam Pael puto, quum Graece sit *ἀνώρθωσε* et auctor Syrohexaplaris hanc particulas verbo adiunctas exprimendi rationem amet (cf. Ps. 5, 9 coll. annot. 23). Iam vero tota haec interpretatio *τῶν δ'*, quam Barhebraeus et ed. Bug. sicut et nostrae editiones Graecae exhibent, male commixta est cum Theodotiana, ac veram procul dubio lectionem *Montefalc.* affert: *Ὁ. καὶ παιδεία σου ἀνώρθωσε με. Θ. καὶ ἡ παιδεία σου αὐτὴ με διδάξει.* Verba *εἰς τέλος* tanquam additamentum reicienda videntur.

71) Graece: *καὶ οὐκ ἠσθένησαν τὰ ἔγχη μου; ο* igitur a Barhebraeo omissa est, de reliquis autem decernere non audeo, utrum Barhebraeus an ed. Bug. veram habeat lectionem.

72) Graece legitur *λεάνω*, cui verbum **אָבַד** a Bug. oblatum et significans *conteram, comminuum*, melius etiam convenire videtur quam **אָבַד**, quod Barh. habet et quod denotat *conculcabo*. Certi tamen quidquam de hac re constituere non audeo destitutus exemplis, quomodo *λεάνω* reli-

quis locis, v. c. 2 Sam. 22, 43. Iob. 14, 19 ab interprete Syrohexaplari exprimatur; quamquam non ita difficile est creditu, Barhebraeum hoc loco confudisse lectionem Aegyptiam cum Graeca, ita ut illa potius esset **ܐܢܫܘܬܐ**, haec vero **ܐܢܫܘܬܐ**, pro qua futuri forma ed. Bugat. exhibet fut. med. A, quod protinus reiicere dubito, quum verbum sit gutturale. Sed Polygl. Lond. cum Barhebraeo consentiunt habentia in priore huius versus hemistichio **ܐܢܫܘܬܐ** et ita quoque I. parall. 2 Sam. 22, 43 et in tom. VI in excerptis Loftusii ad h. l., Exod. 30, 36 autem imperat. formam **ܐܢܫܘܬܐ**. Muellerus (symb. Syr. p. 24) et Hotting. (bibl. or. p. 190) contra dant **ܐܢܫܘܬܐ**, per errorem, ut apparet, pro **ܐܢܫܘܬܐ**.

73) **ܐܢܫܘܬܐ**, quod Bibl. Polygl. habent, est forma usitator, neque vero deficiunt alterius a Barh. oblatae exempla; cf. 1 Cor. 12, 31 (Pesch.). Kirsch. l. l. p. 216 l. 15. Loco parallelo 2 Sam. 22, 44 Polygl. habent **ܐܢܫܘܬܐ** liberabis me (cf. Ps. 31, 2).

74) **ܐܢܫܘܬܐ** quod reddidi „scilicet,“ refertur ad verba: „ne legas“ etc.

75) **ܐܢܫܘܬܐ**, quod legitur in ed. Bug. derivari debet ab adiect. **ܐܢܫܘܬܐ**, quod habet ed. Philoxen. Marc. 6, 48 et ipse Barhebr. Ps. 19, 4 (Bibl. Pol. t. VI excerpt. Loftus.); **ܐܢܫܘܬܐ** autem, quam vocem Barhebraeus exhibet, deducitur a **ܐܢܫܘܬܐ**, quod lexica Syrr. edita non afferunt. At quum noster bis eam scripserit hoc versu, error calami statuendus non videtur, sed potius, utramque existisse formam. Quod tamen etiam moneatur, cod. Vatic. et Alex. pluralem tuentur: **ܐܢܫܘܬܐ**, Ald. et Complut. autem: **ܐܢܫܘܬܐ**.

75) Cod. Vatic. singularem tenet: ὑπήκουσε, cod. Alex. autem dat ἐπήκουσας, pro quo legendum videtur ἐπήκουσαν, quod fortasse re vera legit interpres Syrohexaplaris; pluralem ὑπήκουσαν habent etiam Θ. E seu vers. V et ε seu v. VI, nec non LXX 2 Sam. 22, 45 (Alex.). Quam vero Barhebraeus addit interpretationem, „populi fideles,“ ea admittenda non est; pluralis  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$  enim ad v. λαὸς (ὅν οὐκ ἔγνω) collective accipiendum refertur, quod nostrum non fugisset adhibito textu Hebraeo:  $\text{עַם לְאֹן - יִרְעָתִי יִעֲבְדוּנִי}$ . Forsan vero placuit nostro pluralem ad subiectum quoddam mente fictum temere trahere, ut scilicet aliquid de Christo eiusque imperio immisceret loco nostro mirum quantum ab hoc sensu abhorrenti; „populos fideles“ enim gentes regi addictas a vate sacro dici, facile intelligitur.

76) Quamquam hoc loco cod. Usser. (cf. Pol. Lond. t. VI varr. ad vers. Syr.) et locus parall. 2 Sam. 22, 46 consentiunt cum Barhebraeo, qui habet  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$  detinebuntur, impediuntur, eam lectionem tamen praeferre dubito alteri a Polygl. oblatae  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$  marcescent, inveterascent, deficient, quippe quae cum textu Hebraeo  $\text{יִבְלֶהוּ}$  magis conspiret et difficilior sit illa. Quod si vero Barhebraei lectionem veram putaveris, non poteris quin statuas, Syrum legisse  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$  pro  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$ , a  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ} = \text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$ ; Rosenmuellerus enim (schol. ad h. l. ed. II), qui  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$  convertit: „consumuntur,“ errasse videtur, quum ista significatio, quam habet verb. Hebr.  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$ , non conveniat verbo Syr.  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$ , quod potius respondet Hebr.  $\text{ܘܢܘܩܘܡܝܢ}$  (cf. Kirsch. l. l. p. 52 l. 3. p. 60 l. 10. p. 82 l. 9. p. 199 l. 2). Graecus etiam cum Polygl. hoc loco consentit (v. annot. seq.).



77) Utrum Barhebraei lectio **עלל**, an ed. Bug. **עלל** praefenda sit, decerni non potest, quum loci probantes desint; legitur tamen Aphel huius verbi Heb. 8, 7. Iob. 21, 7 (Pesch.) sensu intransitivo et Ps. 71, 7 pro Synmachii lectione *παλαιωθήσεται*, ed. Syrohexapl. affert **עלל**, quae vero esse etiam potest forma fut. A verbi intrans. **עלל**. Quae sequuntur Syr., Graece ita leguntur: *καὶ ἐχώλανεν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν*; unde quidem apparet, interpretem Graecum verbum **קָרַן**, quod Hebraeus exhibet, aut cum **קָרַן** *claudicavit* (ex usu Syriacae linguae), confudisse, aut locum parall. 2 Sam. 22, 46, ubi legitur **וַיִּקְרַן**, respexisse. Vim autem vocis Hebr. **מִסְגְּרוֹתֵיהֶם** idem coniectura assecutus esse videtur, quum eam transferreret „*τρίβων semitarum*“, idque ductus fortasse appposito **קָרַן**, quod, ut iam monuimus, sensu *claudicandi* ab eo accipiebatur, forsitan etiam locis similibus respectis (v. c. Ps. 16, 5). Syrum vero, qui item habet in translatione simplice **عَلَل**, h. l. Graecum consuluisse, non inepte quidem putaveris.

## CORRIGENDA ET ADDENDA.

---

Prooem. p. II lin. 4 a fine pro *ejus lege eius*.

ibid. p. IV lin. 3 pro *jure lege iure*.

pag. 6. lin. 4 a fine post 1673 interponas: *dissert. II de Syriacis librorum sacrorum versionibus*.

ib. post *seqq.* addas pag. 40.

pag. 12 lin. 4 et 5 pro *lec-tionem lege le-ctionem*.

ib. lin. 11. 12 pro *nos-trum lege no-strum*. Quae plura eiusmodi menda reperiuntur in textu, lector benevolus ipse corrigat.

pag. 33 lin. 3 pro *videaturet lege videatur et*.

pag. 65 lin. 3 pro *l. 16. lege l. 18.*

pag. 68 lin. antepen. pro *haereditate lege victoria*.

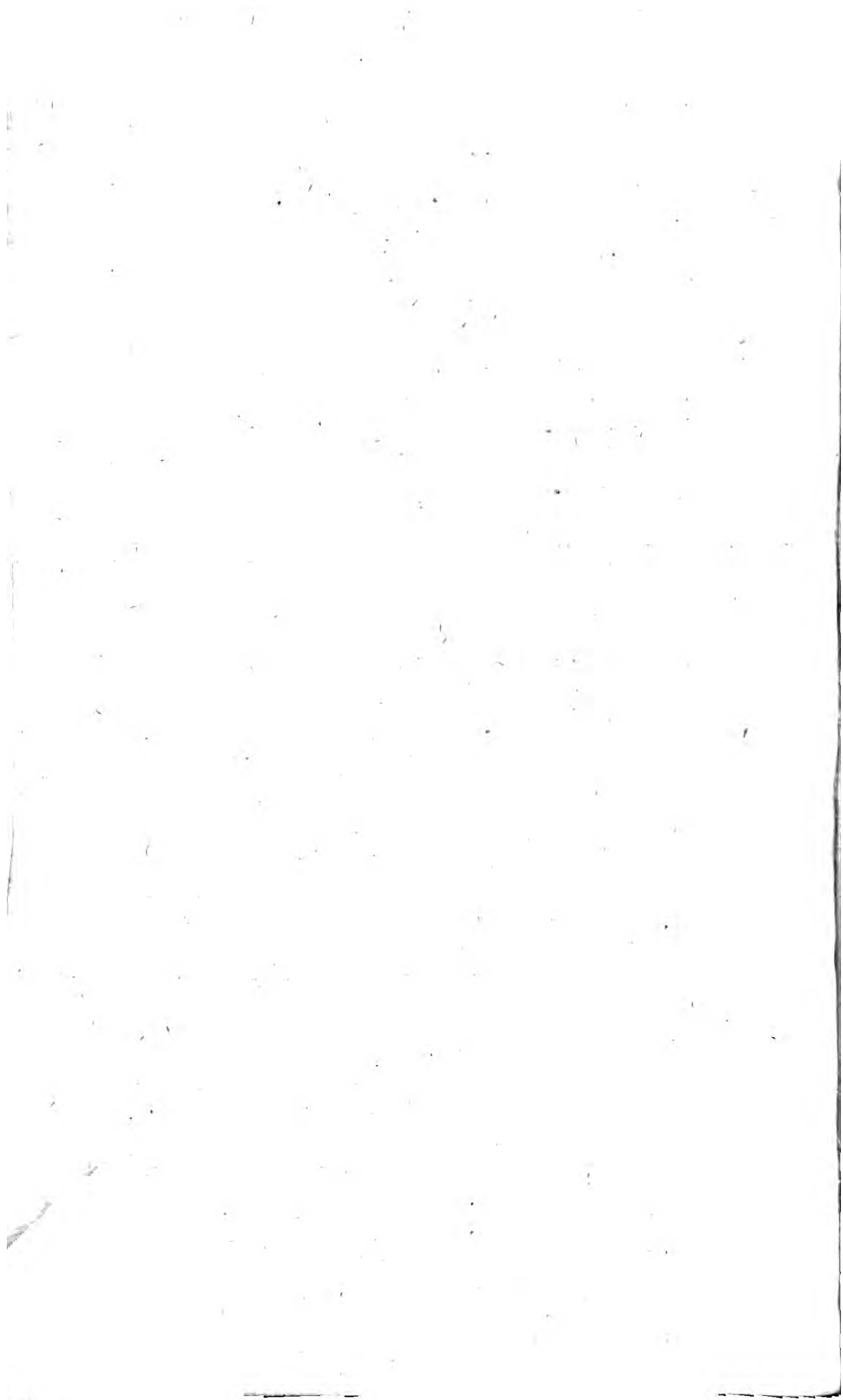
ib. lin. penult. pro  $\text{لولا}$  lege  $\text{لو}$ .

pag. 72 annot. 19 in fine post *Barhebraeo* addas: *quocum consentiunt codd. Bodl. IV. V. VII. IX.*

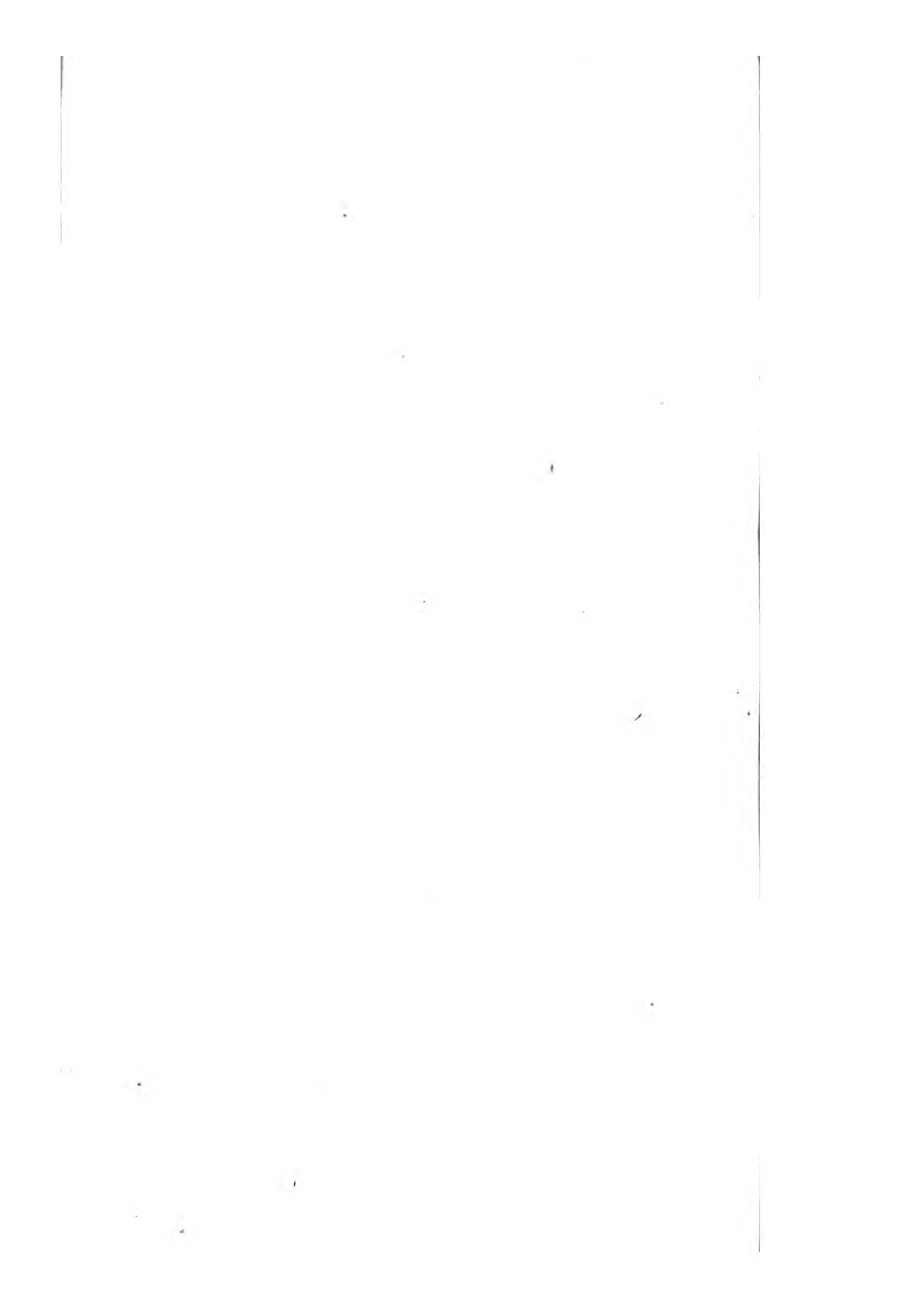
pag. 73 ann. 25 in f. post *videtur* addas: *nisi duram statuas ellipsin, e qua  $\text{لو}$  subaudiendum sit.*

pag. 75 lin. antep. pro 1766 lege 1666.

---







no. 10/10

